

Svenska Linné-Sällskapets Årsskrift

Årg. L · 1967

SVENSKA
LINNÉ-SÄLLSKAPETS
ÅRSSKRIFT

ÅRGÅNG L • 1967

UPPSALA 1968

PRINTED IN SWEDEN BY

Almqvist & Wiksells

BOKTRYCKERI AKTIEBOLAG

UPPSALA 1968

INNEHÅLL

Linnés dubbla bokföring. Av NILS VON HOFSTEN †	1
<i>Summary: Linnaeus's system of "double entries"</i>	12
Om Linnés <i>Nemesis divina</i> , i synnerhet de ursprungliga Nemesis-anteckningarna i London. Av ARVID HJ. UGGLA †	13
<i>Summary: On Linnaeus's Nemesis divina</i>	19
Linnæi medikamentlistor för Stockholmseskadern 1741. Av med. doktor TELEMAK FREDBÄRJ, Stockholm	20
<i>Summary: Linnaeus's list of medicines for the Stockholm fleet, 1741</i>	31
Linnæa, Jafnea, Anderssoniopiper och andra växtsläkten uppkallade efter svenskar. Av professor NILS HYLANDER, Uppsala	32
<i>Summary: Linnaea, Jafnea, Anderssoniopiper, and other plant genera named for Swedes</i>	48
Svenska Linné-Sällskapets stiftande och första verksamhet. En tillbakablick vid 50-årsminnet. Av bibliotekarie CARL-OTTO VON SYDOW, Uppsala	52
<i>Summary: The founding and first activity of The Swedish Linnaean Society</i>	91
<i>Smärre meddelanden</i>	
Tillkomsten av senare delen av <i>Diæta naturalis</i> . Av professor K. ROB. V. WIKMAN, Åbo	92
Morga i <i>Nemesis divina</i> . Av TELEMAK FREDBÄRJ	93
Valda avhandlingar av Carl von Linné	95
<i>Svenska Linné-Sällskapets egna angelägenheter</i>	
Nils von Hofsten död	96
Linnéträdgårdens nya grindöverstycke	100
Styrelsens års- och förvaltningsberättelse för år 1966	103
Skattmästarens berättelse för år 1966	104
Revisionsberättelse för år 1966	106
Linnéträdgården 1966–1967	107
Svenska Linné-Sällskapets styrelse 1968	108
<i>Svenska Linné-Sällskapets medlemmar</i>	109

NILS VON HOFSTEN

LINNÉS DUBBLA BOKFÖRING

År 1963 publicerade jag i en festskrift en uppsats på engelska om en egendomlig princip i Linnés djursystem, för vilken jag icke kunde finna något bättre uttryck än att han begagnat en »dubbel bokföring».¹ Det har ansetts önskvärt att en svensk översättning publiceras i Linnésällskapets årsskrift. Efter någon tvekan framlägger jag en sådan här — efter tvekan därför att det är omöjligt att undvika rätt mycket latinska namn och facktermer. En viss förenkling och förkortning har dock gjorts, och jag hoppas att det väsentliga skall vara begripligt även för den zoologiskt fåkunnige.

Vermes i Linnés djursystem

Det är väl känt, eller har åtminstone varit det, att Linné indelade de »högre» djuren, dem vi kalla ryggradsdjur (vertebrater), i fyra »klasser»: däggdjur, fåglar, amfibier (= groddjur och kräldjur) och fiskar. En femte klass, insekter, omfattade icke blott vad vi nu kalla insekter utan också alla andra leddjur (arthropoder), d. v. s. kräftdjur, spindlar m. fl. Alla återstående djur, d. v. s. alla ryggradslösa djur (evertebrater) utom »insekterna», sammanfördes till en sjätte klass Vermes. Det blev en brokig blandning av de mest skilda typer, som till stor del ingenting annat hade gemensamt än att de icke voro ryggradsdjur och att deras byggnad var mer eller mindre okänd. Ordet »vermes» kan därför från saklig synpunkt icke översättas med »maskar».

Några korta anmärkningar om Vermes i de, bortsett från den första upplagan 1735, två i detta sammanhang viktigaste editionerna av *Systema naturæ* böra förutskickas.

Ed. VI, 1748, upptog fyra ordningar av Vermes. 1. Reptilia: maskar av skilda slag. 2. Zoophyta (»djurväxter»): nakna snäckdjur och bläckfiskar (utan yttre skal), havsborstmaskar, ett par förändrade kräftdjur, maneter av olika slag, söt-vattenspolyper (Hydra), tagghudingar (sjöstjärnor och sjöborrar). 3. Testacea: mollusker (och 1 kräftdjur) med skal. 4. Lithophyta: koraller, andra förgrenade nässeldjur och mossdjur (bryozoeer) m. fl.

¹ Nils von Hofsten, A System of "Double Entries" in the Zoological Classification of Linnaeus. (Zoologiska bidrag från Uppsala, 35 (1963), s. 603–631.)

Ed. X, 1758. 1. Intestina: med två undantag lika med Reptilia i ed. VI. 2. Mollusca (»mjuka»): flertalet Zoophyta i ed. VI plus några andra skallösa evertebrater. 3. Testacea: samma som i ed. VI. 4. Lithophyta: med ett undantag samma som i ed. VI. En femte ordning, Zoophyta, har fått övertaga den andra ordningens i ed. VI namn men nästan ingenting av dess innehåll (endast sötvattenspolypen Hydra). Luckorna ha fyllts med »sammansatta» (composita), övervägande kolonibildande djur, delvis från Lithophyta i ed. VI, delvis från Reptilia (Cestodes), vartill komma några nya typer (klockdjur och andra encelliga, några alger). Denna radikala förnyelse av taxonomin och nomenklaturen är tydligen ett utslag av Linnés önskan att sammanföra alla de sammansatta djur som han ännu betraktade som stående på gränsen mellan växter och djur.

Allt detta är sagt endast för att bilda en bakgrund till det som här skall diskuteras.

I två av de ordningar i vilka Vermes i ed. X delas, Intestina och Mollusca (jfr Zoophyta i ed. VI), äro djuren mjuka eller (sjöborrar m. fl.) föras av något dunkelt skäl tillsammans med sådana. I två av de övriga ordningarna, Testacea och Lithophyta, finns ett hårt, mycket ofta förkalkat skal eller (de sistnämnda) ett stödjande eller både stödjande och skyddande skelett. Zoophyta (enl. ed. X) har också med ett undantag (sötvattenspolypen Hydra) en förgrenad, mer eller mindre fast (läderartad, hinnartad eller förkalkad) stam. Taxonomin — indelningen i släkten och arter — måste denna tid nästan helt baseras på de hårda, skelettartade delarna.

Linné visste naturligtvis att de hårda delarna hos Testacea och Lithophyta inneslöto eller på annat sätt hörde ihop med en mjuk levande varelse, som hade bildat dem och som ofta hela livet skyddades av dem. Denna mjuka, tydligt levande varelse och endast den kallade han »djuret». Hans diagnoser av ett släkte i ordningen Testacea har därför denna form: Djuret (Animal) en snigel. Skalet (Testa) enkelt, spiralvridet, (kort beskrivning). Hos litofyterna görs distinktionen mellan »djuren» och korallen, hos zoofyterna mellan »djurblommorna», »blommor med djurliv» etc. och »stammen» (diskussion härav längre fram).

En egendomlig komplikation. Vad menade Linné?

Den taxonomi som nu har beskrivits var enkel och lättfattlig. Om en hel snäcka, både mjukdelar och skal, eller endast den förnimmande och rörliga mjuka delen skall kallas »djuret» kan ju, ehuru det sistnämnda alternativet är egendomligt, sägas vara en terminologifråga.

Man stöter emellertid här på en vid första ögonkastet förbryllande komplikation. I de allra flesta släkten tillhörande Testacea och Lithophyta får det mjuka »djuret» icke ens den allra kortaste beskrivning utan betecknas genom släktnamnet på ett mjukt djur tillhörande en annan ordning. Zoofyterna (ed. X) tol-

kas på analogt sätt med den skillnaden, att det som i det förra fallet betecknades som »djur» tillhörande en annan ordning här kallas »flores» (»blommor», jfr ovan).

Som ett exempel på Linnés uppfattning och terminologi återges här början av ordning Testacea i ed. VI. (Denna upplaga väljes, emedan typografin här är litet mera »pittoresk» än i ed. X.)

Ordo 3.

TESTACEA. SNIGEL.

Tegmen corporis testa lapidea.

229. PATELLA. Animal LIMAX. (219).
Testa univalvis concava equalis.

1. Patella vulgaris. *Fn. 1291.*
2. Patella conchacea. *It. W-goth. 171.*
3. Patella mucronota. *Fn. 1292.*
4. Patella chinensis.

230. COCHLEA. Animal LIMAX. (213).
Testa univalvis spiralis, unigularis.

1. Pomatia. *Fn. 1293.* Snäckor.
 2. Cochlea. *It. W-goth. 169. 199. t. 5. f. 3.* Räpunga.
 3. Helix.
 4. Bulla. *Argenw. t. 20.*
-

Vad menade Linné? Menade han att »djuret» i släktet Patella (skålsnäckor, 4 arter i ed. VI, 24 i ed. X) liknade en Limax (snigel)? Eller menar han vad han säger, d. v. s. att det mjuka djuret *är* en snigel och följaktligen en medlem av en annan ordning, Zoophyta i ed. VI, Mollusca i ed. X? Innan denna fråga diskuteras, måste hela materialet eller i varje fall ett större material av liknande fall i *Systema naturæ* framläggas och diskuteras. För att göra det hela något enklare avstår jag dock från ed. VI¹ och ger endast en förenklad framställning av ed. X.

1. INTESTINA

Teredo

T. navalis (skeppsmasken, masklik mussla), T. lapidaria (havsborstmask, polychet)

2. MOLLUSCA

Limax

sniglar (16 arter)

Doris

1 nudibranchiat (naket marint snäckdjur)

Tethys

1 nudibranchiat, 1 tectibranchiat

Nereis

havsborstmaskar (polycheter) (4 arter), 1 sötvattensborstmask (oligochet)

Triton

extremiteter m. m. av havstulpan (kräftdjuret Balanus)

¹ Ed. VI presenteras i min ovan anförda uppsats på s. 607.

<i>Sepia</i>	bläckfiskar (1 Octopus (Polypus), 4 tioarmade arter)	
<i>Medusa</i>	skivmaneter (5 arter), hydromedusor (3 arter), sifonoforer (2 arter), 1 kammanet	
3. TESTACEA		
<i>Chiton</i>	Ledsnäckor (Polyplacophora) (4 arter)	Animal <i>Doris</i>
<i>Lepas</i>	Rankfotingar (Cirripedia, en grupp kräftdjur) (5 arter)	Animal <i>Triton</i>
<i>Tellina, Cardium</i> etc.	Musslor (9 släkten, 167 arter)	Animal <i>Tethys</i>
<i>Pinna</i>	Musslor (8 arter)	Animal <i>Limax</i>
<i>Argonauta</i>	1 bläckfisk (Argonauta, papperssnäcka), 1 foraminifer	Animal <i>Sepia</i>
<i>Nautilus</i>	Bläckfiskar (Spirula, pärlbåt), snäckor (Planorbis), foraminiferer (inalles 17 arter)	Animal <i>Sepia</i> ?
<i>Conus, Cypraea, Helix</i> etc.	Snäckor (13 släkten, 435 arter)	Animal <i>Limax</i>
<i>Serpula</i>	Polycheter, musslor (2 arter), snäckor (2 arter), 1 rotatorie (hjulddjur), foraminiferer (inalles 14 arter)	Animal <i>Teredo</i>
4. LITHOPHYTA		
<i>Tubipora</i>	T. musica (orgelkorall), T. infundibuliformis, bryozoeer (mossdjur, 3 arter), 1 rotatorie (hjulddjur), 1 polychet (sedentär)	Animalia <i>Nereides</i>
<i>Millepora</i>	1 hydrokorall, 3 stenkoraller (madrepোর), 6 bryozoeer	Animalia <i>Hydrae</i>
<i>Madrepora</i>	16 stenkoraller, 7 tetrakoraller (utdöda), 1 ädelkorall (Cor rubrum), 1 alg	Animalia <i>Medusae</i>
5. ZOOPHYTA		
<i>Isis</i>	2 hornkoraller (Gorgonaria holaxonia), Scleraxonia, Pennatulacea (Umbellula), 1 ciliat	Flores ...
<i>Gorgonia</i>	6 hornkoraller, 3 antipatarier	Flores descr.
<i>Alcyonium</i>	1 fingerkorall (Alcyonium digitatum), Gorgonia scleraxonia (Paragorgia), 1 alg	Flores <i>Medusae</i>
<i>Tubularia</i>	2 hydroidpolyper	Flores <i>Hydrae</i>
<i>Eschara</i>	3 bryozoeer, 1 alg, 1 ?	Flores <i>Hydrae</i>
<i>Sertularia</i>	28 hydroidpolyper, 16 bryozoeer, 1 ciliat	Flores <i>Hydrae</i>
<i>Hydra</i>	1 hydra, 1 bryozo, 1 rotatorie, 1 ciliat, inalles 11 arter	—
<i>Pennatula</i>	2 sjöpennor, 2 parasitiska kräftdjur (Copepoda)	—

Några reflexioner över det i tabellen uttryckta förhållandet mellan skal eller andra hårda delar och »djur» äro här på sin plats.

Endast ett enda »djur» har i ed. X hämtats från ordning Intestina. Det är skeppsmasken, Teredo, om vilken Linné visste för litet för att kunna misstänka att den var en ytterligt aberrant mussla. Varför Linné valde just denna »mask» till Serpulas djur är oklart.

Alla andra Testacea begåvades av Linné med »djur» hämtade från Mollusca (i ed. X), och de flesta Mollusca i tabellen (undantag Nereis och Medusa) höra som »djur» till Testacea-släkten. Uppfattningen av Chiton som ryggdelen av ett »djur» Doris är överraskande med hänsyn till den fasta förbindelsen mellan dem. Men en Chiton (s. l.) och en Doris (s. l.) ha onekligen en viss yttre likhet i kroppsformen.

Sammankopplingen av Lepas och Triton är alldeles korrekt; Linnés Triton är ingenting annat än mjukdelarna av krustacéen Lepas.

Alla musselsläkten utom ett äro förenade med »djur» av mollusksläktet Tethys. Likheten mellan de två Tethys-arterna och musslornas mjukdelar är ringa eller egentligen ingen alls, och Linné kände Tethys endast från litteraturen och visste knappast mer om musslornas mjukdelar. Vad han byggde på när han förklarade »djuren» i musselsläktet Pinna vara Limaces är alldeles obegripligt.

Sammanförandet av de båda släktena Argonauta (papperssnäckan) och Nautilus (N. pompilius, den sedan antiken berömda pärlbåten) är riktigt och intressant men icke så märkligt som Lönnberg gör gällande (i sin kommentar till Linnés föreläsningar),¹ ty redan Aristoteles förenade dem som »polypoder», och Pierre Belon publicerade i mitten av 1500-talet en praktfull teckning av en Argonauta med bläckfiskarmar och sugskålar.

Tolkningen av alla skal-snäckdjurens (435 arter ordnade i 13 linneanska släkten) »djur» som Limaces är begriplig och befogad från Linnés synpunkt. Liksom i fråga om musslorna och i andra liknande fall är det här uppenbart att Linné naturligtvis inte alls tänkte sig en och samma Limax vara »djur» till alla dessa till utseendet starkt varierande skal. Han måste ha menat något i samma väg som vi, om vi tala om en Limax-typ. Om han hade blivit ombedd att ge en förklaring, skulle han kanske ha svarat: »Jag menar djur fallande inom ramen för min diagnos av släktet Limax och därför med rätt att bära detta namn.»

I Lithophyta utrustades det heterogena släktet Tubipora med »djur», som kallades Nereides (sing. Nereis). Varken i det »egentliga» släktet Tubipora (orgelkoraller, som ha givit namn åt släktet) eller i de stenkoraller (madreporier) eller mossdjur eller rotatorier som införlivades med släktet kunna »djuren» rimligtvis ha jämförts med Nereis. Linné måste ha menat endast den av Ellis beskrivna och vackert avbildade borstmask (Tubularia arenosa anglica = Sabellaria arenosa), vars rör han tyckte i viss mån liknade orgelkorallens. Om denna mask var det befogat att säga att »djure» tycktes vara en Nereis. Att låta detta omdöme gälla även den berömda orgelkorallen var naturligtvis högst lättsinnigt.

Vad de övriga Lithophyta beträffar, förklaras Milleporas »djur» vara Hydrae, Madreporas Medusae. Att döma av 1752 års föreläsningar skulle Linné ha hämtat denna åsikt hos Bernard de Jussieu. I dennes grundläggande arbete av 1742, i vilket korallernas djurnatur slutgiltigt fastslås, säges emellertid ingenting sådant.

¹ Linnés föreläsningar öfver djurriket. Utg. af Einar Lönnberg, 1913, s. 564 f.

I Zoophyta sägas — av oklara skäl — Alcyoniums »blommor» vara medusor. I släktena Tubularia (hydroidpolyper), Eschara (mossdjur) och Sertularia (hydroidpolyper, mossdjur, 1 ciliat) förklaras »blommorna» vara Hydrae. I fråga om hydroiderna måste dessa identifieringar ha tett sig naturliga, och mossdjuren med sina tentakelkronor gävo samma intryck.

En utflykt till *Systema naturæ* av 1767

I *Systema naturæ*, ed. XII (1-2), 1767, möter man en stor mängd nya arter och många förändrade uppfattningar. Endast de viktigare skola här kort vidröras.

Den enda tidigare representanten för Intestina, skeppsmasken, har flyttats till Testacea, vilket är en uppenbar förbättring.

Mollusca har här utökats med den sedentära borstmasken *Terebella lapidaria* och med släktet *Ascidia* (sjöpungar).

I Testacea ha tre musselsläkten, *Pholas*, *Mya* och *Solen*, begåvats med »djur», *Ascidia*, tydligen på grund av deras sifoner (andningsrör). *Dentaliums* och *Teredos* »djur» kallas utan egentligt skäl *Terebella*, och i det ytterligt heterogena släktet *Serpula* har »djuret» ändrats från *Teredo* till *Terebella*. Ett nytt släkte omfattar bl. a. flera rörbeboende havsborstmaskar och ett hjuldjur (*Melicerata*). »Djuren» ansågos, vilket inte var underligt, vara *Nereides*.

I ordningen Lithophyta äro endast två arter lämnade kvar i släktet *Tubipora*, den berömda orgelkorallen *T. musica* och ett mossdjur. Hjuldjuret *T. urceus* har under det ändrade epitetet *urceolaris* flyttats till släktet *Vorticella* bland zoofyterna. Borstmasken *T. arenosa*, den enda art som motiverade tolkningen av »djuren» som *Nereides*, har med nytt epitet, *alveolata*, flyttats till *Sabella* i Testacea.

I släktet *Millepora* ha två koraller, *M. Damicornis* och *muricata*, flyttats till *Madrepora*, vilket var alldeles riktigt; karakteristiskt för den ofta allt annat än empiriska metod med vilken systemet byggdes är, att »djuren» samtidigt »ändrades» från Hydrae till Medusae. Mossdjuret *M. Eschara* har delvis flyttats till Zoophyta (= *Membranipora membranacea*).

En viktig förändring i släktet *Madrepora* är att den av alla välkända röda ädelkorallen (*M. rubra*) har flyttats till zoofyterna under ett helt nytt namn, *Isis nobilis* (det gamla epitetet ansågs nog vara alltför enkelt för denna ryktbara oktokorall). Många *Madrepora*-arter äro nya, två äro hämtade från *Millepora*.

Det nya släktet *Cellepora* (»djuret» *Hydra*) är ett av de mest homogena linneanska släkten som möta i detta sammanhang; det omfattar endast sex arter marina mossdjur.

Ordning Zoophyta visar många förändringar och nyheter och har blivit ännu brokigare än i ed. X.

Släktet *Isis*, som har tagits med i tabellen, ehuru Linné ingenting visste om »blommorna», utgjordes i ed. X av tre gorgonarier, en jättelik pennatularie (sjö-

penna i vidsträckt bemärkelse), Isis (=Umbellula) Encrinus, och ett djur som är en fullkomlig främling i detta sällskap av oktokoraller, nämligen den mikroskopiska ciliaten Isis (=Epistylis) anastatica. De båda sistnämnda, i sanning ett omaka par, flyttades i ed. XII till släktet Vorticella. Tre arter ha tillagts till släktet Isis, två stjälkade hårstjärnor och den nyss nämnda ädelkorallen.

Ett annat korallsläkte om vars blommor ingenting sades i ed. X är Gorgonia. I ed. XII tilläggas flera arter.

Släktet Alcyonium får i ed. XII många tillägg: pennatularier, mossdjur, svampdjur. Alcyoniums »blommor» kallas nu Hydrae (föret Medusae).

Släktet Tubularia har i ed. XII fått ett par tillägg, bl. a. en hydroid, T. muscoides (=Tubularia sp.), och mossdjuret Hydra campanulata.

Det nya släktet Flustra innehåller endast marina mossdjur. Den välkända arten F. (=Membranipora) membranacea är en del av den gamla Millepora Eschara.

Det nya släktet Vorticella omfattar övervägande nio arter mikroskopiska klockdjur, i ed. X räknade till Hydra. Av sistnämnda släkte är i ed. XII icke så mycket kvar. Fyra Hydra-arter, ett hjuldjur (Hydra (=Lacinularia) socialis) och en ciliat (Stentor).

Släktet Pennatula (sjöpennor i vidaste bemärkelse) har kvar sitt helt främmande inslag av två ektoparasitiska kräftdjur (kopepoder).

Tillbaka till huvudfrågan: Vad menade Linné?

Nästan varje detalj i ovanstående översikt utmynnar strängt taget i den skenbart intrikata fråga som ställdes redan i början: vad menade Linné med sin »dubbla bokföring», d. v. s. med att i tanken klyva enhetliga individer i ett hårt skal eller skelett å ena sidan och i ett dem tillhörande mjukt »djur» å den andra?

Inte för ett ögonblick var han frestad att tänka sig ett samband mellan djuret och dess hårda skal eller stödjande skelett av mer eller mindre tillfälligt eller symbiotiskt slag, liknande sambandet mellan en eremitkräfta och den snäcka den bebor. Som redan har fastslagits visste han mycket väl att de hårda delarna äro bildade av »djuret», och han fann detta så självklart, att han knappast ansåg att det behövde särskilt framhållas. Här och där fastslås det dock i ordalag som inte kunna missförstås. Redan i den formellt mycket koncentrerade sjätte upplagan av *Systema naturæ*, 1748, säges i karakteristiken av Lithophyta att »kalken (skallet) är byggt av masken», och ungefär detsamma säges i ed. X. Enligt föreläsningarna är Dentalium byggt av djuret Nereis, Nautilus (pärlbåt) av bläckfisken Sepia etc., »Limax (snigeln) är det slag av djur som bygger sitt skal mest olika». Det alternativ som av rent formella skäl framlagts ovan, nämligen att Linné endast menat att snäckors, musslors, korallers »djur» och andra korallers »djurblommor» likna sniglar, nakna marina snäckdjur o. s. v., är också alldeles orimligt.

Det har varit relativt lätt att fastslå vad Linné icke menade. Vad menade han då?

Hans utgångspunkt var det tvingande behovet av ordning och reda i de levande varelsernas förvirrande mångfald, d. v. s. en bekväm och lätt användbar klassificering. Detta behov låg i tiden, men ingenstades mötte det ett så starkt gensvar som hos den unge svenske naturforskaren Carl Linnæus. Han hade, om jag får citera mig själv, »en medfödd läggning för logisk klassificering, ja man kan säga att han hade en passion eller mani för att ordna och klassificera allting i naturen och tillvaron». I botaniken var sexualsystemet ett verkligt mästerverk och förblev länge ett oundgängligt verktyg, ehuru det gav ett medvetet konstgjort, onaturligt system. (Att några av de taxa som urskildes blevo mer eller mindre naturliga berodde på fruktifikationsorganens stora betydelse.) I zoologien begagnades flera organs byggnad för klassificeringen av vertebrater och insekter, vilket underlättade och någon gång möjliggjorde ett något så när naturligt system. I Vermes voro mjuka djur och mjuka delar av djur mycket ofullständigt kända. I de två »mjuka» ordningarna Intestina och Mollusca (ed. X), som voro baserade på helt otillräckliga grunder och följaktligen — delvis också på grund av djurens ringa storlek — voro mycket heterogena, kunde en klassificering därför i bästa fall resultera i några jämförelsevis naturliga taxa, kallade släkten (genera). De två ordningarna Testacea och Lithophyta å andra sidan, delvis och i mindre grad även Zoophyta, ägde karakteristiska hårda delar, skal eller skelett, som voro väl kända i ett stort antal arter och erbjödo utmärkta möjligheter till klassificering. (Redan hos Aristoteles finner man spår av försök att särskilja grupper eller typer av skaldjur.) Om en systematisk klassificering av dessa djur överhuvud skulle vara möjlig under 1700-talet, var det nödvändigt att grunda den på skalen och skeletten. Naturligtvis resonerade Linné knappast så klart. Med de fakta och hjälpmedel som stodo till hans förfogande var den metod han begagnade den enda möjliga och för honom självklar. Zoofyter utan skelett förenades med de övriga på grund av sin förutsatta dubbla natur av djurväxter.

Det är svårt att säga när Linné insåg att »djuren» bl. a. i hans Testacea i regel representerade släkten i andra ordningar av hans system. Han hade det alldeles klart för sig när han skrev sjätte (i realiteten andra) upplagan av *Systema naturæ*. Redan innan han utarbetade första upplagan 1735, visste han naturligtvis att en landsnäck hade en snigels »kropp» (huvud och fot), men även den skarpsinnigaste unge naturforskare kan iakttaga mycket som han inte reflekterar närmare över.

I alla händelser, när Linné i manuskriptet till ed. VI efter Patella tillade »Animal Limax», efter Nautilus »Animal Sepia», efter Madrepora »Animal Medusa» etc., stod han utan att riktigt veta det inför ett viktigt problem. Om han hade kunnat se det i den belysning som är naturlig för oss, skulle han ha sagt sig ungefär följande: »Dessa fakta bryta ned hela mitt system eller visa i varje fall hur nästan alltigenom artificiellt det är. En ordning av skaldjur t. ex., i vilken

djuren som bygga skalen höra till en eller ett par andra ordningar, har inget berättigande.» Han skulle emellertid ha kunnat tillägga: »Mitt mål var bara att skapa en användbar klassificering, och därvid hade jag intet val utan måste bygga på skalen och skeletten. Skalen ge för övrigt, när allt kommer omkring, ofta en god inblick i de verkliga 'släktskapsförhållandena'. Ordningen Testacea är med två undantag obestridligen en naturlig grupp, och jag har, ehuru blott i en översikt (ed. X, s. 645), skilt på Bivalves (musslor) och Cochleae (snäckor).»

Linné argumenterade säkert inte så. Hans syn på problemet var snarare intuitiv än en produkt av logisk analys, och kanske han inte helt uppfattade hur intrikat problemet var eller helt enkelt undvek det. Han kan knappast verkligen ha menat att Madrepora i Lithophyta verkligen hörde till släktet Medusa och ordningen Mollusca, men Millepora till släktet Hydra bland »djurväxterna». Om han hade tänkt på det, skulle Linné, som lade sådan vikt vid zoofyternas sammansatta natur att binnikemaskarna placerades bland dem i ed. X, också ha varit den förste att opponera sig mot att flytta Alcyonium (läderkorallen) till Mollusca på grund av dess antagna medusa-djur. »Man får det intrycket att han, sedan han hade uttänkt en metod efter vilken 'maskarnas' brokiga mångfald kunde ordnas, tyckte att han hade gjort sitt och inte lade ned någon möda på en konsekvent tankegång.»

Låt oss nu vända tillbaka till de ord som ovan godtyckligt tillskrivits en Linné, som endast kände de fakta som voro kända på hans tid, men som ändå hade en underlig förmåga att se dem från den ståndpunkt som är naturlig för oss. Tänkte den verkliga Linné aldrig något liknande? Jo det gjorde han, och han gick till och med litet längre. Även i sådana fall där endast det antagna mjuka »djurets» namn nämnes, lämnas ju en viss — riktig eller oriktig — upplysning om släktet. När för några få Testacea-släkten en beskrivning av »djuret» lämnas, avses denna tydligen skola ingå i släktdiagnosen. Nautilus och Argonauta kunde lätt skiljas från övriga Cochleae genom olikheter i skalen, men upptäckten av de alltigenom olika »djuren» måste ha gjort ett djupt intryck. Och inte nog härmed!

Ett märkligt tecken på att Linné var medveten om ett på skal och andra hårda delar grundat systems svaga sida finner man i 1752 års föreläsningar, sex år före utgivandet av *Systema naturæ*, ed. X. Enligt föreläsningsanteckningarna innehåller inledningen till Testacea följande ord: »Tillförene har man skiljt dem efter Skalen, men Herr Archiatern har börjadt en ny method, at skilja dem efter djuren, som bo i skalen.»¹

Det är naturligtvis omöjligt att veta precis vad Linné sade, och förövrigt vågade han inte alltid sina ord på guldväg i föreläsningarna. Han måste t. ex. ha tillagt »också med hjälp av ...». Och som mjukdelarna i regel voro okända och hans möjligheter att göra egna iakttagelser mycket begränsade, bör han ha sagt eller åtminstone tänkt att han endast avsåg vissa fall. Därmed må förhålla sig

¹ Lönnbergs ed. s. 309.

hur som helst, i ed. X finner man inga andra tecken till den förebådade nya metoden än de antydningar (*Nautilus* etc.) som ovan nämnts. Bakom ett uttalande sådant som det han gjorde i föreläsningen måste dock ligga en övertygelse att systemet mer än dittills borde byggas på »djuren».

Under alla förhållanden är den antydda planen till en ny metod eller bättre system högst märklig och visar, att Linné icke blott i botaniken strävade efter ett naturligt system (framförallt i sina *Prælectiones* 1771) och att han icke sällan intuitivt erhöll en någorlunda naturlig gruppering av ryggradsdjur och insekter. Han var också på det klara med att det i det kaos han kallade Vermes fanns ett tvingande behov av en klassificering byggd på vad han från sin synpunkt kallade naturlig släktskap.

Ett avgörande problem: tolkningen av Zoophyta

Zoophyta, d. v. s. djurväxter, var sedan långt tillbaka ett namn som gavs åt levande varelser, vilka man under inflytande av Aristoteles' idé om en sammanhängande kedja och uppåtstigande »stege» i naturen ansåg vara intermediära mellan växter och djur. Från sina föregångare övertog Linné ett mycket vidsträckt och vagt zoofytbegrepp. Som redan påpekats karakteriserade han ännu i ed. VI sin ordning Zoophyta som Vermes med naken kropp försedd med »lemmar» och placerade där nästan uteslutande organismer, vilka han icke ett ögonblick betraktade som länkar mellan djur och växter: nakna havssnäckdjur, sniglar, bläckfiskar, borstmaskar, sjöstjärnor, sjöborrar och andra. I ed. X övergav han denna terminologi, som vid denna tid tedde sig besynnerlig, och räknade till Zoophyta, utom sitt släkte *Hydra*, nästan endast sammansatta (kolonibildande) nässeldjur och mossdjur.

En intressant och intrikat fråga inställer sig nu. Hur tolkade Linné zoofyterna i denna nya situation, och hur tänkte han sig förhållandet mellan stammen och grenarna å ena sidan och å andra sidan polyperna, som han kallade »blommor»? Om de voro blommor, var fanns då djurkomponenten i »djurväxten»?

Definitionen i ed. X (s. 799) är föga upplysande: »Sammansatta djur, frambringande blommor (*efflorescentia*). Stam växande som en växt (*vegetans*).» En ännu kortare formulering (s. 646) är: »Växande (*vegetantes*) växter med djurblommor (*floribus animatis*).» Vad är detta för trams? skulle man vilja fråga, om det inte gällde Linné och om han inte ställts inför en olöslig uppgift. Även i inledningen till Vermes (s. 643) kallas zoofyterna djur, men betraktas som stående (*constituta*) halvvägs (in *bivio*, vid vägskalet) mellan djur och växter. I de därpå följande kommentarerna antages en metamorfos, men i dunkla ordalag; en metamorfos till *flores animantes*, blommor med djurliv, synes meningen vara.

Linné hade nog på känn eller insåg, att åtminstone hans definition från 1758 var otillfredsställande, ty i ed. XII, 1767 (tom 1, s. 1287) gav han en ny, som betraktad från tidens ståndpunkt var adekvat och slutgiltig. Till orden om den

blomframbringande (efflorescens) stammen läggs att den genom metamorfos förvandlas till ett blommande (blomframbringande) djur.

En dissertation om sammansatta djur, bl. a. om zoofyter och deras skottbildning, *Animalia composita*, för vilken Linné presiderade 1759, knappt ett år efter *Systema naturæ*, ed. X, innehåller några rader av största intresse i detta sammanhang: »I de lägre, växande delarna dör modern, men articulus (internod mellan två förgreningar) blir kvar, liksom barksubstansen.» Moder och barksubstans! Vi befinna oss plötsligt mitt i Linnés minst sagt äventyrliga teori om både växter och djur som bestående av en märm (medulla), »som är liv» och härstammar från individens moder, och en bark (cortex), »som ger näring». Linné var vid denna tid djupt fånglad av denna spekulatio; den märkliga dissertationen *Generatio ambigua* hade utgivits samma år, 1759, och han var fördjupad i arbetet på sin berömda Petersburgsavhandling, som skulle utkomma året därpå. »Modern» i *Animalia composita* är den honliga märmen, och det är denna som förvandlas till »djurblommor» eller »blomdjur».

Denna tolkning, som utan att ge verklig klarhet dock är klargörande, bekräftas av Anders Jahan Retzius (som icke var elev till Linné men en framstående lärjunge till honom). Retzius publicerade 1772 en populär bok, som huvudsakligen var en sammanfattning av *Systema naturæ*, ed. XII, och av *Fauna svecica*. Linné hade sett boken i manuskript och gillat den. Här kompletteras yttrandet om växternas metamorfos med följande ord: »då märmen växer ut och får rörelse (förmåga)». Detta uttrycker utan tvivel vad Linné tänkte.

1767, i princip redan åtta år tidigare, hade Linné således kommit fram till en åsikt, enligt vilken »djuren» hos Lithophyta och »blommorna» hos Zoophyta, churu i huvudsak lika, hade helt olika ursprung. Hos litofyterna äro djuren de primära, de som bygga sina boningar. Zoofyternas »djurblommor» äro produkter av och på växande grenar. Skillnaden har klart påpekats av Retzius: »zoofyterna äro icke lika korallerna . . .» Reflexionen kan ha varit Retzius' egen, men Linné var väl förtrogen med de fakta på vilka den byggde; märm-barkhypotesen var ju hans och ingen annans. Han var så trollden av denna idé att han, djupt engagerad som han var även i arbeten på andra områden, troligen inte upptäckte det dilemma han råkat i.

I alla händelser föranledde likheten mellan litofyternas blomlika djur och zoofyternas »djurblommor» aldrig Linné att riva ned gränsen mellan ordningarna Lithophyta och Zoophyta. Denna slutsats drogs först i den postuma, av Gmelin reviderade och utgivna ed. XIII av *Systema naturæ* (T. 1, 1788), när Lithophyta förenades med Zoophyta sensu stricto.

I tillämpningen av sin »dubbla bokföring» hade Linné obestridligen råkat in i olösliga motsägelser. Hans teori — jag tycker mig höra hans lätt irriterade protest: den var ett praktiskt hjälpmedel — stod vid katastrofens brant. Den hade fyllt sitt syfte, inte minst i Linnés tänkande, och den skulle snart vara nästan glömd.

Summary

LINNAEUS'S SYSTEM OF "DOUBLE ENTRIES"

By

NILS VON HOFSTEN

As is well known, Linnaeus divided the animals now called vertebrates into four classes: mammals, birds, amphibians (=amphibians and reptiles), and fishes. A fifth class, Insecta, included not only insects in the modern sense but all arthropods. For the great bulk of remaining animals a sixth class, Vermes, was established.

In two of the orders of Vermes, viz. Intestina and Mollusca, the animals are soft, or they are at any rate grouped together with animals having a soft body. In two other orders, Testacea and Lithophyta, there is a hard, very often calcareous shell or (in the latter) a supporting and steadying or also protective skeleton. In these orders the subdivision into genera and species was based solely, or almost solely, on the structure of the hard parts.

Linnaeus knew, of course, that these hard parts enclosed, or were in some other way connected, with a soft living creature which had produced them. This creature alone he called "the animal". The diagnoses of the genera of Testacea thus read: "*Animal* . . . [in some cases not filled in, because nothing was known]. *Testa* . . ." This classification is very simple and easily understood. Whether the whole object, say a snail including the shell, or only the perceiving and actively mobile part of it is called "the animal" may be said to be a question of terminology.

There is, however, a strange, at first glance bewildering, complication. In the great majority of genera belonging to the orders Testacea and Lithophyta "the animal", instead of being given a short description, is as a rule designated by the generic name of a "soft" animal belonging to another order. As an example of the view indicated by this terminology the beginning of the section Testacea in *Systema Naturae*, Ed. VI (1748), is reproduced above, p. 3. (This edition is chosen as being typographically more "picturesque" than Ed. X (1758). The Swedish word "skalär" signifies "shells".)

What did Linnaeus mean by this system of "double entries", i.e. the splitting up of whole individuals into hard shells and skeletons, etc., on the one hand, and the soft "animals" belonging to them, on the other? Did he mean that the "animal" in the genus *Patella* (4 species in Ed. VI, 24 in Ed. X) resembles a *Limax* (slug)? Or did he mean just what he said, i.e. that it *is* a *Limax* and consequently a member of another order (Zoophyta in Ed. VI, Mollusca in Ed. X)? These questions are discussed in this essay, which forms a Swedish version of the author's work published a couple of years ago entitled A System of "Double Entries" in the Zoological Classification of Linnaeus (*Zoologiska Bidrag från Uppsala*, 35 (1962-1963), pp. 603-631).

ARVID HJ. UGGLA

OM LINNÉS NEMESIS DIVINA

I SYNNERHET DE URSPRUNGLIGA NEMESIS- ANTECKNINGARNA I LONDON

Linnés märkliga manuskript *Nemesis divina*, som 1844 återfanns i kvarlåtenskapen efter regementsläkaren Olof Acrel i Kalmar — tydligen ett arv efter hans fader professor J. G. Acrel (död 1796), som varit utredningsman i boet efter Linné den yngre — och som sedan förvärvades av Uppsala universitet, har spelat en stor roll i nyare Linnéforskning.¹

Redan Elias Fries, som förmedlade inköpet, ansåg manuskriptet så betydelsefullt som »bidrag till kännedom af Linnés personlighet och hans djupt religiösa sinnelag», att han ansåg sig böra framlägga en redogörelse för dess huvudtankar. Det skedde i form av en inbjudningsskrift till filosofie magister-promotionen 1848. Denna omtrycktes sedan i Fries' samling *Botaniska utflygter*, 2, 1852. I samband med högtidlighållandet av hundraårsdagen av Linnés död 1878 utkom så i bokform *Carl von Linnés anteckningar öfver Nemesis divina*, utgivna av Elias Fries med tillhjälp av sonen Thore Magnus. Där meddelades, jämte de inledande styckena, för första gången ett urval av de händelser som Linné, till bestyrkande av sin åskådning, flitigt samlat under senare delen av sitt liv.²

Det är naturligt att utgivarna därvid förfarit med stor försiktighet. Man stod då till tiden så mycket närmare de händelser som beröras, än vi göra, avkomlingar till de skildrade personerna voro i livet, men framförallt hade man ännu en respekt för att sätta på tryck drastiska skildringar och uttryck, vilken i våra

¹ Efter Levertins essay om Linnés Nemesis-åskådning i hans ofullbordade Linnébok 1907 upptogs ämnet till grundlig utredning av Elis Malmeström i hans akademiska avhandling *Carl von Linnés religiösa åskådning*, 1926. Se också Knut Hagberg, *Carl Linnæus*, 1939, och Erland Ehnmarks specialutredningar i SLÅ 1941 och 1944.

² Knut Barrs 1923 utgivna Linnés *Nemesis divina* utgör en något kompletterad ny upplaga. Barr har översatt latinet, varjämte han redogjort för manuskriptets öden och sökt skildra Linnés världsåskådning.

I anslutning till den fullständiga utgåva av Linnés *Nemesis divina* under redaktion av Telemak Fredbärj och Elis Malmeström, som aviserats till detta år, men som nu på grund av försening icke torde utkomma förrän under år 1968, har i detta häfte av årsskriften publicerats ett par bidrag med anknytning till detta arbete. Ovanstående uppsats ur Arvid Ugglas kvarlåtenskap har sin upprinnelse i ett kort muntligt meddelande vid Linnésällskapets höstsammankomst 1940. Den torde i sin föreliggande form vara avfattad någon gång i mitten av 1950-talet. Ugglas återkom senare till ämnet i den korta studien *Till Nemesis divina-kritiken* i SLÅ 1961.

Red.

dagar blivit väsentligt avtrubbade. Utgivarna ha särskilt undvikit att medtaga mer än det allra nödvändigaste för belysande av Linnés uppfattning om »lättsinnighetens och okyskhetens själfbestraffning» och i huvudsak gjort det i omskrivande ordalag. Det må dock framhållas att Linnés språk i dylika ting ofta är så osminkat, att han knappast själv skulle offentligt använt något dylikt. Linnés hithörande exempel ur tidens *chronique scandaleuse* äro ej få, och det är med en viss förvåning man här finner åtskilliga av landets mest framskjutna personer jämte kolleger och andra närstående, vilka han eljest nämner med aktning och sympati. Om vad han i detta ämnet för eget bruk nedskrivit gäller av naturliga skäl ännu mer än i andra fall vad han själv varnande framhåller i sin tillägnan till sonen: »Kanske flere historier äro oriktigt mig förtalte.» — Man förstår då väl de hänsyn utgivarna ansett sig förpliktigade att taga.

Med tanke på Linnés allvarliga maning till sonen att hålla Nemesis-anteckningarna hemliga kunde det överhuvud anses tveksamt, huruvida ej en publicering innebure ett otillåtligt brytande av död mans vilja.¹ Men då man betänker vilken omistlig belysning dessa anteckningar kasta över sin upphovsmans innersta tankar och grubblerier, måste vi dock finna att vi ej skulle önska den publicering ogjord, som de båda utgivarna, med stark känsla av sitt ansvar, beslöto. Frågan huruvida ej tiden numera kan anses mogen för en mera fullständig utgivning av anteckningarna till forskningens tjänst — den skulle, som Malmeström påpekat, ge en ännu mörkare bild av tiden sedd genom Linnés ögon — skall här ej närmare dryftas.

Det har med rätta framhållits, bl. a. av Malmeström, att Linné själv icke höll sina anteckningar helt hemliga. För tysken Beckmann, som besökte honom 1765 och till vilken han överhuvud synes varit mer än vanligt frispråkig om sig själv och sina förhåanden, har han berättat om dem och låtit honom läsa en del valda blad (»sehr viele Fälle».)² Bekant är också S. Hedins berättelse om hur han, då han någon gång 1774 eller 1775 som smålänningarnas kurator besökte sin gamle inspektör och därvid upprörd anmälde att en landsman »kränkt en mö» fick till svar: »I ska få se, att N. N. ... tar en ömkelig ändalykt», varpå han fick läsa ett par blad ur samlingen, som förvarades »i ett federal som liknade dem i hvilka Psalmböcker förvaras».³ I dessa relaterades fall av samma art, där den skyldige förr eller senare fått sitt straff.

Det måste alltså antagas, att det inom Linnés omgivning var allmänt känt, att han lagt upp en sådan samling, och redan i det åminnelsetal Linnés närmaste vän, arkiater Abraham Bäck, höll över honom på Vetenskapsakademiens uppdrag blev det offentligt utsagt, att »han upptecknat en stor myckenhet händelser ...

¹ En sådan åsikt har uttalats i en nyligen utkommen engelsk Linnébiografi. Se Norah Gourlie, *The Prince of Botanists Carl Linnæus*, 1953, s. 219–221.

² Johann Beckmanns *schwedische Reise in den Jahren 1765–1766*. Tagebuch hrsg. von Th. M. Fries, s. 112. (Uppsala universitets årsskrift, 1911.)

³ Sven Hedén, *Minne af von Linné, fader och son*, 1808, del 2, s. 63 f.

under namn af *Nemesis divina*». Märkligare är, att förhållandet var bekant även i England och detta kanske genom sonen, Carl d. y. själv. Ett brev finns nämligen bevarat, skrivet till honom under hans uppehåll i London, där en viss Mr. Romer anknyter till vissa planer på utgivning av faderns skrifter, som dryftats vid ett samtal dem emellan. Med förvåning läser man här orden: »I think *Nemesis Divina* was among them.» Det är ju ej gärna möjligt, att sonen skulle ett ögonblick kunnat tänka på att låta publicera dessa skandalhistorier, till på köpet för utländska läsare! Ett missförstånd kan lätt ha uppstått, om sonen i förbigående nämnt att hans far efterlämnat ett sådant manuskript, om vars art interlokutören ju inte kunde ha en aning. — Alltnog, när den unge James Edward Smith hösten 1784 lyckats få över sitt värdefulla förvärv av Linnés samlingar och handskrifter, var man tydligen mycket nyfiken, om den märkvärdiga *Nemesis divina* kommit med. Detta gällde kanske ej minst Jonas Dryander, Sir Joseph Banks' svenske medhjälpare, som själv någon tid varit Linnés lärjunge. Till sin vän C. P. Thunberg i Uppsala, som då efterträtt Linné d. y., skriver han bl. a.: »*Nemesis Divina* lär ej vara däribland», d. v. s. bland de ankomna manuskripten, med vilkas genomgång han var Smith behjälplig, enär denne ej kunde så väl komma till rätta med dessa, eftersom många voro på svenska. Han tillägger, att han dock dittills blott två gånger kunnat besöka Smith, då denne hade skaffat sig bostad i Chelsea — då ett samhälle för sig västerut, långt från Soho, den stadsdel, där Dryander och Sir Joseph bodde.

Nemesis-manuskriptets öden innan det hamnade i Uppsala äro ju i huvudsak kända. J. G. Acrel har tydligen ansett sig av avtalet med Smith oförhindrad att undanhålla denne detsamma. Avtalet ansågs väl omfatta endast den vetenskapliga kvarlåtenskapen. Även den självbiografi, som fanns i Linnés bo, har undanhållits och kom senare i arkiater P. von Afzelius' ägo — genom eller efter Acrel — och har också hamnat på universitetsbiblioteket. Det är i huvudsak denna som Afzelius' broder Adam använt för sin bekanta publikation *Carl von Linnés egenhändiga anteckningar om sig själv*, 1823. Huruvida Acrel förfogat över dessa båda nummer med arvingarnas medgivande eller ej må vara osagt.

Att man ansåg sig veta att den mycket efterfrågade *Nemesis divina* tagits om hand av Acrel framgår ganska tydligt av Hedins yttrande i hans anförda *Minne af von Linné* (1808, del 2, s. 63), där han säger, att efter Linné d. y:s död »undandöljdes desse anteckningar af en man, hvilken äfven nu är död, och de torde således böra anses såsom förlorade för den vettgirige». (Acrel dog som nämnt 1796.)

Då det för forskningen gällt att utröna, när och under vilka impulser Linnés *Nemesis*-spekulationer tagit fart, har man haft att utgå främst från manuskriptet självt som det nu föreligger under sammanställande med Linnés yttranden av liknande art i hans tryckta skrifter, brevväxlingen och dietetikföreläsningarna (med de för dessa upplagda *Lachesis*anteckningarna). Uppgiften har emellertid i hög grad försvårats redan genom den form vari manuskriptet befann sig då det

anträffades i den yngre Acrels kvarlåtenskap. Det var icke bundet, utan bestod av ett antal lösa blad — 203 till antalet. Huruvida de då befunno sig i det av Hedin omtalade »psalmboksfodralet» synes ej vara känt. Den som tillvaratog dem — Acrels läkarekollega, provinsialläkaren och titulärprofessorn O. Ch. Ekman — numrerade bladen i den ordning de då lågo, och denna bibehölls då de bundos efter införlivandet med universitetsbibliotekets samlingar. Men ingen garanti finnes att de ej efter Linnés död blivit omblandade, ja i en del fall är detta alldeles visst.

Malmeström gjorde i sin avhandling ett aktningsvärt försök att fastställa de olika anteckningarnas kronologi i den mån det kunde ske på grund av tidpunkten för de händelser som omtalas. Givetvis kan man därvid endast ernå en datering ante quem non. En händelse kan ju dock ha antecknats långt efter det den inträffat, bl. a. därför att den kommit till Linnés kännedom först senare. Malmeströms resultat på denna väg blev följande: »De daterbara berättelserna fördela sig efter tidigaste nedskrivningsdatum på följande sätt: 1770-talet c:a 21 st., 1760-talet 50 st., 1750-talet 31 st. och 1740-talet 22 st. Summa 124 st.» (S. 246.) — I huvudsak torde detta vara riktigt.

Det finnes emellertid ett material, som tyvärr icke stod Malmeström till buds, när han gjorde sin undersökning, ett material som jag vill kalla *de ursprungliga Nemesis-anteckningarna*. Det av Friesarna publicerade manuskriptet utgör nämligen icke den första uppteckning av Nemesis-historier som Linné gjort.

Den som känner Linnés vanor vid arbetet fäster sig ovillkorligen vid det förhållandet, att *Nemesis divina* består av blad i oktavformat och att i regel varje berättelse fått ett särskilt blad. (Med de inledande styckena, citatsamlingarna o. dyl. är det ju ett särskilt förhållande.) *Nemesis divina* är mig veterligen det enda manuskript från Linnés senare år, som har detta format. Under studenttiden använde han ett ännu mindre format, sedes, där alltså ett vanligt folioark vikts tre gånger. Därigenom uppkomma små volymer i storleken 16 × 9 cm. Sådana finnas dels i Uppsala, *Methodus avium*, *Flora Dalecarlica*, dels i London, t. ex. de bevarade förarbetena till hans tidigaste botaniska arbeten.¹ Som professor skrev han regelbundet sina manuskript på folioblad, vare sig det gällde tryckmanuskript eller anteckningar för annat bruk.

Vad jag kallat de ursprungliga Nemesis-anteckningarna ha, som man kan ana, hamnat bland handskriftspackarna i London. De ha där länge undgått upptäckt. Jag finner dock på ett av dessa blad en blyertsanmärkning i vänstra nedre hörnet med J. M. Hulth's handstil: »5:2 Nemesis» — han har genast sett att ett vilsekommet blad, som han påträffat vid genomgång av innehållet i en av de »boxes» (kapslar), där de obundna manuskripten då lågo delvis oordnade, hör till Nemesis-anteckningarna. Det kan tilläggas, att även några blad i oktavformat påträffats i London, troligen av d.v. sekreteraren Dr. B. D. Jackson. De torde ha sänts av honom till prof. Th. M. Fries för bestämning, ty vid dem finns

¹ Se min uppsats Om förhistorien till *Species plantarum*, SLÅ 1953, s. 12.

fästad en lapp med dennes handstil: »Ad Nemesin Divinam pertinet», hör till *Nemesis divina*. De innehålla dels den i början av anteckningarna införda versen »O mächtige Regent», dock med två avvikelser: i första raden »Du» i stället för »O» och i sista raden »tu tin» i stället för »Gud sin». Av de övriga sidorna upptagas två av bibelspråk, ett av klassiska citat. De återfinnas så gott som samtliga i *Nemesis divina*, men där fördelade på olika blad under rubrikerna »Nemesis Divina», »Divitiæ» etc. De utgöra alltså spånor från Linnés arbete med den slutliga versionen.

De folioblad med Nemesis-anteckningar som anträffats äro inalles 21. Men, såsom strax skall nämnas, saknas med säkerhet ett — kanske två — blad. De låta fördela sig i två grupper. Den första (1) består nu av 14 blad. Denna serie — dit också det saknade bladet hört — har Linné någon gång gått igenom och därvid försett varje stycke med nummer från 1 till 76. (I själva verket borde det vara 79, då några nummer dubblerats.) Därefter har han nedtill på ett blad gjort en lista på de personer historierna gälla med hänvisning till numret på dessa; ibland till flera nummer, då samma person stundom behandlas på flera blad, ofta därför att Linné senare erfarit något nytt i saken. Antalet personer uppförda på denna lista är 60. Det nu saknade bladet har, som listan visar, omfattat berättelserna 53 till 67 (bl. a. om Mathesius, Voigtländer, »Bullenbrock» och Blackwell).

Man torde få antaga att numreringen och namnlistan tillkommit för att Linné önskade få en överblick av det insamlade materialet och sammanföra uppgifter om varje person på ett ställe. Det är emellertid anmärkningsvärt att han ej börjat med det blad som upptager berättelserna 1–6 och sedan följt nummerordningen, utan först med namnen på den lista som nu saknas (53–67) under hänvisning till de nummer på andra listor där samme person omtalas, därefter de på ett blad (omfattande 23–37) som till överskrift har ordet Nemesis. Därunder står det välkända »Innocue vivito, Numen adest» samt några svenska satser såsom »Gud beware oss at sättas under Guds dom». Nästa namnrad är tagen från ett blad (38–45) som har som rubrik ordet Fatum. Det kan tilläggas, att ett av de sista bladen (med berättelserna 73–76) har till överrubrik Peccatum och till underrubrik Adulterium. Därunder stå några latinska anmärkningar om äktenskapsbrottets verkningar, liknande dem som i *Nemesis divina* förekomma på svenska under samma rubrik. I den ordning Linné uppställt namnen torde man få se en avsiktlig systematisering efter brottets art. Om vi hade den saknade listan, som kanske också haft rubrik, skulle detta kanske framstå ännu tydligare.

Av dessa 78 stycken å bladen äro så gott som alla förstrukna i vänstra kanten — undantagen gälla ett fåtal, som knappt synas höra till ämnet. Det förefaller antagligt att detta betyder, att de blivit kopierade, kanske just på oktavbladen i *Nemesis divina*.

Emellertid finnes det på ett av bladen två andra personlistor, den ena kortare och skriven tätt intill vänstra kanten, den andra innanför den förra. Den först-

nämnda upptager endast 42 namn. Här tycks Linné ha börjat med bladet Fatum och fortsatt med bladet Nemesis. Allra sist ha införts namnen från det saknade bladet. Här anar man en något annan systematik. Den andra listan å detta blad upptager 52 namn. Uppställningen av dessa följer ej någon viss ordning mellan bladen.

Man får väl antaga, att listan med 42 namn (A) är den tidigast uppgjorda, att därefter den om 52 namn (B) följer och sist den med 60 namn (C), som gäller alla 15 bladen. Man kan konstatera att listan A tillkommit, när endast 9 blad förelågo, B när ytterligare ett tillkommit och C slutligen, som nämnt, när dessa blivit 15.

Slutligen finnes ett folioblad, där alla de i listan C upptagna personerna uppräknas, men med tillägg av kort referat på latin av själva berättelserna om dem. Här ha ytterligare refererats tre berättelser, som nu endast föreligga (i sin utförliga form) i *Nemesis divina*, nämligen historierna om Lenberg, Ekeblad och Grufdräng i Falun. Detta blad måste därför vara senare än de övriga.

Återstår så den andra gruppen (2). Denna består av 6 blad och innehåller 17 nya berättelser samt ett tillägg till de förra, nämligen Blackwell. Dessa blad måste tydligen vara yngre än alla de föregående. Även å dessa 6 finnas förstrykningar på samma sätt som i de förra.

Slutligen återstår att nämna ännu ett blad. Detta innehåller de utdrag som Linné gjort ur dansken F. C. Friis' lilla bok *Jus talionis divinum*.¹ Överst har han antecknat dess titel. I *Nemesis divina* — där Linné för övrigt på ett ställe skriver: »Friess har nogot litet här af», d. v. s. av Nemesis-exempel — äro dessa utdrag införda på de ställen, där de synts Linné passa bäst in. Här anföras de i en följd.

Om det ifråga om dessa sistnämnda historier icke kan råda någon tvekan om det tidigaste möjliga datum för deras införlivande med Nemesis-materialet, ställer sig frågan icke lika enkel när det gäller de övriga bladens innehåll. Kunde man utgå från att berättelserna införts i tur och ordning uppfifrån, skulle vi här ha en dateringsmöjlighet, som vore vida säkrare än den som stått Malmeström till buds; då skulle nämligen en historia, som eljest kan vara från 1740-talet, visas vara nedskriven långt senare, om ovanför denna läses en från t. ex. tidigast 1760. Nu ingår det emellertid i Linnés vanor, att han lägger upp ett blad för att anteckna en sentens, en reflexion eller en relation, men därvid ibland placerar den mitt på det tomma bladet. Sedan göras efterhand nya anteckningar ovanför eller under den första, tills bladet blir mer eller mindre fyllt. Detta kan man i stor utsträckning iakttaga i manuskriptbuntarna till *Systema morborum*, *Lachesis naturalis* och andra. Till en viss grad kan man dock av bläckets färg, handstilen o. d. sluta sig till den ordning vari införandet skett. Ibland tycker man sig säkert kunna avgöra, att alla eller flera berättelser på ett blad skrivits i ett sammanhang. I sådant fall kan man draga de slutsatser som ovan antytts.

¹ Linné har använt den svenska översättningen, som utkom i Stockholm 1763.

Av ovanstående framgår, att även dateringen av de olika listorna blir beroende av tidigaste möjliga nedskrivningsdatum för den berättelse, som på grund av innehållet måste vara senare än de övriga. Största intresset knyter sig då till den som vi här antagit vara den äldsta (A). Åtskilliga av dessa berättelser höra till dem som av Malmeström daterats till tidigast 1750-talets förra hälft, en dock (»Ziegler») till dess senare hälft; »Brahe», vars öde mest bör ha intresserat Linné efter hans olycka i samband med statskuppsförsöket 1756, innebär också en datering till 1756 eller senare, liksom »Stålswerd», inblandad i samma historia.

En slutsats av detta mitt resonemang, om det är riktigt, blir att materialet som det nu föreligger — och utsikten att något nytt skulle framkomma är nästan ingen — talar för att Linné lagt upp sin samling av Nemesis-historier mot slutet av 1750-talet. Måhända är det ej minst Brahes hemska öde och överhuvud händelserna i samband med statskuppsförsöket, som satt Linnés tankar i rörelse. Det kan tilläggas, att Linné om Brahe berättar en sexuell handling av grov cynism, som enbart den kunde motivera att hans tankar riktades på Guds straffande dom. Märkligt är också, att Brahe skulle stått Linné så pass nära, att han — enligt vad Linné berättar — vid ett besök i Uppsala skulle givit honom del av sina planer. Ingendera delen har han medtagit i den för sonen avsedda *Nemesis divina*.

Summary

ON LINNAEUS'S *NEMESIS DIVINA*

By

ARVID HJ. UGGLA

In this posthumous paper by the late Dr. Arvid Uggla the author discusses the origin of *Nemesis Divina*, Linnaeus's collection of such stories as seemed to prove his theory of God's punishment in this life. It is pointed out that the manuscript in the University Library of Uppsala, parts of which have been published on several occasions, is not the original one, a series of earlier notes having been found among the Linnaean collections in London. The author accounts for the extent of these original notes, their content and how they are edited. With this as a starting point, the possibilities are discussed of dating the origin of the different notes. One basis for establishing their chronology is the time for those events mentioned in them, although of course in this manner one only arrives at a dating *ante quem non*. An event can of course be notated long after it occurred, for instance because it only reached Linnaeus's knowledge later. The author considers for his own part that the material as it now stands speaks for Linnaeus's having made up his collection of Nemesis stories towards the end of the 1750s. Perhaps it was the abortive royalist coup of 1756, especially, and the fate that befell those involved in it that set Linnaeus thinking.

LINNÆI MEDIKAMENTLISTOR FÖR STOCKHOLMSESKADERN 1741

Den 15 maj 1739 utnämndes den i huvudstaden praktiserande medicine doktorn Carl Linnæus — utan att själv ha sökt tjänsten — av Kungl. Maj:t till medicus vid »Escadern af Ammiralitetet i Stockholm». Befattningen, som icke var uppförd på ordinarie stat, var knuten till en flotta om ett 40-tal större och mindre fartyg, varav 23 galärer med vardera 250–300 mans besättning. Tjänsten bestod i dagliga ambulatoriska sjukvisationer samt vård av patienterna i sjukstugorna på Kastellholmen, de s. k. barackerna. Som närmaste medhjälpare hade Linnæus den tyskfödde fältskären Georg Heinrich Kranert, som efter kirurgisk utbildning i Stockholm, Danmark och Tyskland år 1716 hade avlagt fältskärsexamen inför Kirurgiska societeten i Stockholm samt år 1725 med mästarfältskärs fullmakt erhållit anställning vid Amiralitetet. Utom läkaren och fältskären var vid eskadern anställda en apotekare, en uppsyningsman, en stugvaktare samt apotekare- och fältskärsgejeller.

Linnæi verksamhet som amiralitetsläkare är förut utförligt skildrad av Gunnar Nilson i uppsatsen *Linnæus som medicus vid Amiralitetet i Stockholm* (SLÅ 1936, s. 7–49), varur ovanstående uppgifter är hämtade och till vilken knappast något är att tillägga.

Då Stockholmseskadern i början av år 1741 började rustas för det planerade kriget mot Ryssland, begärde Linnæus och Kranert inventering och reparation av fartygens fältkistor, d. v. s. deras lådor med medikamenter och sjukvårdsutrustning, och insände den 29 mars till Amiralitetskommissariatet en rekvisition på de läkemedel som de ansåg vara nödvändiga för eskaderns krigsbehov.¹ Aktstycket, alltigenom skrivet med Linnæi prydliga handstil men undertecknat av både honom och Kranert, inledes med ett memorial, vilket avtryckts i Nilsons uppsats. Linnæus ger här en motivering för den uppsättning medikamenter, beräknad för 6 000 man under sex månader och belöpande sig till en kostnad av c:a 8 000 dlr kmt, som han och hans fältskär presenterar. Han förklarar den höga summan med att sjöfolket är utsatt för långt flera sjukdomar än manskapet

¹ Linnæus kom ej att medfölja eskadern till sjös, eftersom han redan den 8 april av Ständerna förordnades att göra resan till Öland och Gotland, och sedan den 5 maj utnämndes till professor i Uppsala. Eskadern avseglade kort därefter, ehuru den formella krigsförklaringen utfärdades först den 28 juli.

till lands, eftersom det ständigt måste vistas i vatten och havsluft, får föga kroppsrörelse men av rodden svettas och lätt avkyles, får styvhet i knäna av allt stillasittande vid årorna och dessutom lider brist på färsk och kokt mat.

Härefter följer själva förteckningen på medikamenterna. Denna, som icke publicerats av Nilson,¹ består av två delar: listan över medikamenter i galärernas fältkistor, och listan över medikamenter i den s. k. corpuskistan på eskaderchefens fartyg. I båda listorna är läkemedlen fördelade på externa (medel för utvärtes bruk) och interna (för invärtes bruk). För varje läkemedelsslag är detaljpriset, den beräknade vikten (eller volymen) och den därefter uträknade kostnaden angivna. Priserna är tagna ur vår första tryckta apotekstaxa av år 1698. Vid beräklandet av kostnaden har hänsyn dock tagits till att en betydande rabatt borde kunna erhållas vid inköp av så stora mängder läkemedel som nu krävdes. Nilson uppger totala antalet läkemedelsspecies till 274, men har då räknat dubbelt när samma medikament upptagits i båda listorna, varför antalet i själva verket ej är större än 132.² Då så gott som alla läkemedel förekommer i båda listorna, avtryckes härnedan endast den första (galärernas), dock med utelämnande av de i och för sig intressanta pris- och viktuppgifterna. I höger spalt har utsatts de svenska läkemedelsnamnen, vilka — om de icke är rent kemiska eller botaniska — är hämtade ur nyssnämnda apotekstaxa. De viktigaste beståndsdelarna i de olika medikamenten anges efter den enda då befintliga svenska farmakopén, *Pharmacopoeja Holmiensis* (1686, förkortat Ph. H.), vidare den farmakopé för vars utgivande Linnæus hela sitt liv intresserade sig och till vars materia medica han även verksamt bidrog, nämligen *Pharmacopoea Svecica* (1775, Ph. Sv.) eller efter en farmakopé från samma tid som föreliggande förteckning, nämligen *Pharmacopoeia Wurtembergica* (1741, Ph. W.). I många fall är det dock omöjligt att utröna, ur vilken källa Linnæus hämtat sina läkemedel, då de med större eller mindre variationer av ingredienserna förekommer även i andra farmakopéer än de nu nämnda.

Listan över medikamenter för galärerna lyder som följer, varvid en del gängse förkortningar upplösts och kemiska tecken återgivits med motsvarande ord.

Externa

Emplastrum album coctum Vitt kylplåster. Innehöll blyvitt och fläderolja (Ph. H.).
— *defensivum rubrum* Rött defensivplåster. Innehöll bl. a. kalk, mönja, harts, kamfer (Ph. W.).

¹ En reproduktion av förteckningens sista sida finns dock hos Nilson, s. 39.

² Endast ett av corpuskistans medikament (Tinct. Euphorbiæ) saknas i galärernas fältkistor, medan tre av galärkistornas läkemedel (Empl. defensiv. viride, Vitriolum album, Pulv. pectoralis) saknas i corpuskistan — troligen oavsiktligt, i varje fall utan betydelse för min kommentar till förteckningen, då intet av dessa medel användes för någon speciell sjukdom.

- *diachylon cum gum.* Mognande plåster med gummi (Ph. H.). Emplastrum gummosum (Ph. Sv.). Innehöll bl. a. terpentin, ammoniakgummi, galbanum.
- *defensivum viride* Grönt defensivplåster, Emplastrum citrinum (Ph. H., Ph. Sv.). Innehöll bl. a. harts, terpentin, spanskgröna.
- *de Labdano* Emplastrum cephalicum (Dispensat. Borusso-Brandenburg., 1731). Innehöll bl. a. labdanum och andra hartser.
- *griseum* Emplastrum e calaminari lapide (Ph. H., Ph. Sv.). Innehöll bl. a. blyglete, galmeja, terpentin.
- *de Meliloto* Melotenplåster (Ph. H., Ph. Sv.). Innehöll bl. a. meloten, kamomill, lagerbär.
- *Opodeldoch* Plåster för gamla sår (Ph. H.). Innehöll 33 bestandsdelar.
- *Oxycroceum* Saffransplåster (Ph. H.). Innehöll saffran och olika hartser.
- *sticticum hamburgense* Hamburgs helpåster. Emplastrum piceum (Ph. Sv.). Innehöll harts och beck.
- *de Ranis cum mercurio* Grodplåster med kvicksilver (Ph. H.). Emplastrum mercuriale (Ph. Sv.). Innehöll 20 bestandsdelar.
- *vesicatorium* Spanskflugplåster (Ph. Sv.).
- Unguentum de Althæa* Altesalva. Innehöll bl. a. althearot, linfrö, terpentin (Ph. H.).
- *album camphoratum* Vit kylsalva (Ph. H.). Bereddes av blyvittsalva med tillsats av kamfer och rosenolja.
- *ægyptiacum* Egyptisk salva, »Gips-Jakob». Bereddes av honung, spanskgröna, vinättika jämte flera andra ingredienser (Ph. H.).
- *ad ambusta* Mel æuginis (Ph. Sv.).
- *Basilicum* Innehöll bl. a. blyvitt, socker, fläder- och lindbark (Ph. W.).
- *de Cerussa* Brun sårsalva. Bereddes av olivolja, gult vax och harts (Ph. Sv.).
- *digestivum* Blyvittsalva (Ph. Sv.).
- *nervinum* Bereddes av terpentin och äggulor (Ph. Sv.).
- *nihi* Sensalva. Innehöll 26 ingredienser från växt- och djurriket (Ph. H.), senare endast terpentin-, lager- och bärnstensolja (Ph. Sv.).
- *potabile rubrum* Nichtsalva. Innehöll zinkoxid, blysocker, kamfer (Ph. H.).
- *purpureum F[elcis] W[urtzii]* Rött smör. Bereddes av färskt osaltat majsmör, Alkanna-, Rubia-, Tormentilla-, ålands- och violrot, rött franskt vin m. m. (Ph. H.). Användes till invärtes bruk.
- *pediculorum* Framställdes av bränd vitriol, spanskgröna, vinättika, honung samt rötter och blad av olika växter (Ph. W.).
- *ad Scabiem* Lussalva. En gråsalva med kvicksilver, lagerbärsolja och Staphisagriafrön (Ph. H.).
- Species pro Cataplasmat.* Flera skabbsalvor fanns, bl. a. två i Ph. W. med kalomel som huvudbestandsdel.
- *Clysteribus emoll.* Uppmjukande kryddor, Species emollientes (Ph. Sv.). Bestod av kamomillblommor, kattostblad, linfrön, som kokades i vatten, inlades i en påse och applicerades å huden.
- *Cucupha* Uppvekande klistir. Blommor, blad, rötter och frön av 11 olika örter (Ph. H.).
- Huvudstärkande species, Species cephalicæ (Ph. Sv.). Blommor av violrot, mejram, lavendel.

— <i>gargarismat.</i>	Gurgelspecies. Bestod av salvieblad, svarta vinbärsstjälkar, fläderblommor (Ph. Sv.).
<i>Spiritus frumenti</i>	Brännvin.
— <i>vini camphoratus</i>	Kamfersprit (Ph. Sv.).
— <i>matricalis</i>	Framställdes av mastix, myrra, virak, bärnsten, vinsprit (Ph. W.).
<i>Aqua ophtalmica coerule.</i>	Blatt ögonvatten, Aqua coerulea, Aqua saphirina (Ph. Sv.). Framställdes av kalkvatten, salmiak och spanskgröna.
— <i>stiptica</i>	Adstringerande vatten. Framställdes av alun, kopparvitriol och svavelsyra (Ph. Sv.).
<i>Acetum vini</i>	Vinättika (Ph. H., Ph. Sv.).
<i>Tinctura myrrhæ</i>	Myrratinktur (Ph. H., Ph. Sv.).
— <i>Aloës</i>	Aloëtinktur.
<i>Pulvis stipticus internus</i>	Ej identifierat. I Pharmacopoea universalis, Weimar 1846, finns fem pulver med detta namn.
— <i>accident. externus</i>	Framlidne apotekaren Axel Kockum fann i en gammal s. k. kompositionsbok från 1700-talet, som troligen tillhört apoteket Morianen i Stockholm, amiralitetsapotek från år 1719, ett recept å Pulvis accidentis externus med sammansättningen blyglete, zinkvitriol, alun, svavel, vinsten, lagerbär, halrot, anis, svartpeppar. (Kockum till förf. i brev av den 27.10.1940.)
— <i>Cantharidum</i>	Spanskflugpulver (Ph. Sv.).
<i>Oleum Laurinum</i>	Lagerolja.
— <i>Succini</i>	Bärnstensolja. }
— <i>Therebinthinæ</i>	Terpentinolja. } (Ph. Sv.)
— <i>Cercæ</i>	Vaxolja. }
<i>Lapis medicamentosus</i>	Innehöll bl. a. zinkvitriol, blyglete, alun, salpeter, salmiak (Ph. H., Ph. Sv.).
— <i>infernalis</i>	Silverniträt (Ph. H., Ph. Sv.).
<i>Tutia præparata</i>	En oren zinkoxid, som erhöles vid framställning av zink ur galmeja (Ph. H.).
<i>Mercurius præcipitatus ruber</i>	Kvicksilveroxid, cinnober (Ph. H., Ph. Sv.).
<i>Vitriolum cyprinum</i>	Cypersk vitriol, kopparsulfat, Vitriolum coeruleum (Ph. Sv.).
— <i>album</i>	Vit vitriol, zinksulfat (Ph. Sv.).
<i>Alumen crudum</i>	Rå alun.
— <i>ustum</i>	Bränd alun (Ph. Sv.).
<i>Gallæ turcicæ</i>	Galläpplen (Ph. Sv.).
<i>Crepitus lupi</i>	Bofist, röksvamp.
<i>Spongia</i>	Havs- eller badsvamp (Ph. Sv.).
[Sjukvårdsartiklar:] Oxblåser, Clistirpiper, Papper, Flaskor, Korkar, Segelgarn, Lärofft alnar	
I 300 till 2 000	

*Interna**Aqua Cinnamomi*— *fl. sambuci*— — *omnium**Spiritus Cornu cervi*— *Cochleariæ*— *menthæ*— *salis armoniaci*— *nitri dulcis**Tinctura antimonii*— *Cathecu*— *pectoralis r[egis]**D[aniæ]*— *tartari**Essentia absinthii*— *castorei*— *menthæ*— *moschi**Elixir proprietatis cum acido*— *vitrioli mynsicht.**Oleum carvi*— *menthæ*— *juniperi bacc.*— *lini*— *oliværum**Liquor Corn. Cerv. succinat.*— *miner. anod. Hoffm[anni]**Mixtura simplex**Laudanum liquidum**[Sydenhamii]**Sal volatile oleosum**[Sylvii]*— *Cremor tartari**Syrup. mororum*— *violarum**Rob. sambuci*— *juniperi**Theriaca veneta [Andromachi]*

Kanelvatten (Ph. H., Ph. Sv.).

Fläderblomsvatten (Ph. H., Ph. Sv.).

All slags blomstervatten (Apotekstaxan 1698). Bereddes genom destillation av färsk, i juni insamlad kodynga (Ph. W.).

Hjorthornssprit.

Skörbjuggsörtsprit.

Myntasprit.

Salmiakspnit.

Försötad salpetersprit.

Spetsglanstinktur.

Japansk jordtinktur (Ph. H.).

Brösttinktur, Elixir pectorale (Ph. W.), tinktur på 8 olika örter samt myrra, salmiak, pottaska. »Danske kungens bröstdroppar» är alltjämt officinella, men med endast 4 ingredienser.

Vinstenstinktur.

Malörtssens.

Bävergällssens. } (Ph. H.)

Myntaessens.

Myskessens.

Surt magelixir. Innehöll myrra, aloë, saffran, ättika, vinsprit (Ph. W.).

Mynsichts magelixir. Bereddes av kardemumma, kanel, galanga, svavelsyra och sprit (Ph. Sv.).

Kumminolja. }

Myntaolja. }

Enbärsolja. } (Ph. H., Ph. Sv.)

Linolja.

Olivolja.

Prinsens gula droppar. Bereddes av hjorthornssprit och bärnstenssyra (Ph. Sv.).

Spiritus æthereus vitriolatus (Ph. Sv.). Används alltjämt under namn av Hoffmanns droppar (Aether spirituosus). Bereddes av vinsprit och svavelsyra.

Mixtura diatrion, röda förkylningsdroppar. Bestod av svavelsyra, vinsyra och kamfersprit, med färgtillsats av röda rosenblad eller blåbär (Ph. H., Ph. Sv.).

Opiumdroppar, Tinctura thebaica (Ph. Sv.). Bereddes av opium, kanel och vinsprit.

Bereddes av peppar-, kanel- och citronolja samt salmiakspnit (Ph. Sv.).

Vinsten (Ph. H.).

Mullbärssirap. }

Violsirap. }

Flädermos. }

Enbärsmos. }

Innehöll 67 beståndsdelar, däribland italienskt huggormspulver (Ph. H.). Två förenklade teriakkompositioner in-

	togs i Ph. Sv., den ena med 8, den andra med 4 ingredienser.	
<i>Balsamus sulphuris anisat.</i>	Svavelbalsam med anisolja.	
— <i>lucatelli</i> [<i>Locatelli</i>]	Bereddes av terpentin, perubalsam, rött sandelträ, olivolja, gult vax (Ph. Sv.).	
— <i>peruvianus</i>	Peruvianisk balsam.	
— <i>vitæ</i>	Livsbalsam. Innehöll i Ph. H. 48 beståndsdelar, i Ph. Sv. (<i>Balsamum nervinum</i>) reducerade till 5: nejlik-, kanel-, lavendel- och muskotolja samt bärnstenstinktur.	
<i>Succus liquiritiæ</i>	Lakritssaft.	} Samtliga, utom Rad. Ipec., upptagna i Ph. H. och i Ph. Sv.
<i>Mel commune</i>	Gemen honung.	
— <i>rosarum</i>	Rosenhonung.	
<i>Camphora</i>	Kamfer.	
<i>Sperma ceti</i>	Valrav.	
<i>Rad. Rhabarb. optim. pulv.</i>	Rabarberrot.	
— — <i>tosti pulv.</i>	Rostad rabarberrot.	
— <i>ipecacuanhæ pulv.</i>	Opkastrot, kräkrot.	
— <i>Liquiritiæ</i>	Lakritsrot.	
— <i>Gentianæ pulv.</i>	Baggesötarot.	
— <i>Zingiber. alb. pulv.</i>	Ingefärsrot.	
— <i>Jalapæ pulv.</i>	Jalaparot.	
<i>Herb. scordii</i>	Skordiengräs, löksuga.	
— <i>menthæ</i>	Mynta.	
— <i>melissæ</i>	Citronmeliss.	
— <i>Fumariæ</i>	Jordrök.	
— <i>Centaurii</i> [<i>minoris</i>]	Tusendygdefebergräs, arun.	
<i>Flor. Hyperici</i>	Johannisblomster.	
— <i>sambuci</i>	Fläderblommor.	
<i>Cort. Chinæ</i>	Febərbark, kinabark (Ph. Sv.).	
<i>Pulv. dysentericus</i>	Pulveriserade gäddkäkar, hjortpenis, bränt hjorthorn, armenisk lera, granatbark, gult skräppefrö (Ph. H.).	
— <i>Cornacchini</i>	Innehöll spetsglans, svavel, vinsten, scammoniumharts (Ph. W.).	
— <i>myrrhæ</i>	Myrrapulver.	} (Ph. H., Ph. Sv.)
— <i>mastichis elect.</i>	Mastixpulver.	
— <i>Croci</i>	Saffranspulver.	
— <i>pectoralis</i>	Innehöll violrot, ingefära, saffran och socker (Ph. Sv.).	
<i>Species pectorales</i>	Species pro decocto pectorali (Ph. H.) innehöll 12 olika örter, i Ph. Sv. reducerade till 4 (spansk körvel, isop, stjärnanis, kungsljus).	
<i>Tartarus emeticus</i>	Opkastvinsten, kräkvinsten.	
<i>Mercurius vivus</i>	Kviksilver, Argentum vivum (Ph. H.), Hydrargyrus (Ph. Sv.).	
— <i>dulcis</i>	Kalomel (Ph. H., Ph. Sv.).	
— <i>æthiops mineralis</i>	Svavelkvicksilver (cinnober).	
<i>Flor. sulphuris</i>	Svavelblomma.	} (Ph. H., Ph. Sv.)
<i>Limatura martis</i>	Järnfilspån.	
<i>Antimonium diaphoreticum</i>	Kaliumantimonat. Framställdes av spetsglans och salpeter.	
<i>Lapis prunellæ</i>	Prunellkakor, salpeterkakor.	

<i>Nitrum depuratum</i>	Luttrad salpeter.	} (Ph. H., Ph. S.:)
<i>Oculi cancrorum</i>	Kräftögonstenar, Cancrorum lapides.	
<i>Cerussa anglic.</i>	Blyvitt.	

Av medikamenten i ovanstående förteckning är 81 simplicia (enkla läkemedel) och 51 composita (sammansatta läkemedel). Många av dem återfinns i 1686 års *Pharmacopoeja Holmiensis* men ännu flera i 1698 års apotekstaxa, där även de flesta svenska namnen är angivna. Linnæus begagnade dock båda dessa arbeten med urskillning. Sålunda har han ej medtagit några preparat innehållande människodelar (blod, hjärnskålsben, mumier). Av composita innehållande medel från djurriket är endast tre medtagna (frånsett mysk, bävergäll, valrav och hjorthorn): Emplastrum de Ranis cum mercurio med bl. a. kokade grodor och daggnaskar, Pulvis dysentericus med bl. a. gäddkåkar och hjortpenis samt Theriaca veneta med bl. a. huggormspulver. Möjligen har Linnæus med bibehållande av de gamla från antiken och medeltiden vedertagna namnen låtit utesluta dessa djurdelar, som även på honom måste ha verkat motbjudande — i detta fall även av ekonomiska skäl — på samma sätt som han senare gjorde eller lät göra i *Pharmacopoea Svecica*.

Märkligast är att han upptagit en kvarleva från 15- och 1600-talens träckmedicin, Aqua floræ omnium, »alleslagsblomsterwatn», vilket bereddes genom destillation av färsk, i juni insamlad kodynga. När örterna i början av sommaren blommade som rikast, troddes nämligen deras krafter övergå i de betande kornas spillning. År 1740 utsände Kungl. Sundhetskommisionen ett cirkulär angående förebyggande av »hetzige siukdomar»,¹ där kodyngedekokt rekommenderas, och ännu 1749 ville Linnæus i den nya farmakopé som var under arbete ha kvar träck av hund, ko, påfågel och häst.² T. o. m. i *Materia medica*, 2 (1763), omnämner han detta »blomstervatten» som kylande vid febrar! — Vissa av de i förteckningen upptagna medlen förekommer varken i *Pharmacopoeja Holmiensis* eller i apotekstaxan: Aqua stiptica, Pulvis accidentis externus, Pulvis cornacchini, Pulvis stipticus internus, Spiritus matricalis och Unguentum ad ambusta. Kunskap om dessa måste Linnæus ha hämtat från andra håll, kanske under sina år i Holland. Kräkroten, Radix Ipecacuanhæ, var också relativt ny, ehuru den upptagits i apotekstaxan 1698 och år 1726 av Collegium medicum rekommenderats åt rikets läkare och apotekare.³ Officinell blev den dock först i *Pharmacopoea Svecica* 1775.

Det får väl hållas för troligt att Linnæus och Kranert först gjorde upp en för-

¹ »Underrättelse, huruledes ... hetzige siukdomar kunna förekommas» av den 5.4.1740, vari allmänheten uppmanades att koka en »kodyngewassla» och flitigt dricka därav. Även fårträcks- och hästdyngesaft rekommenderades.

² Brev till Bäck den 24.11.1749.

³ I brev till P. J. Bergius den 9.9.1758 berättar Linnæus att han som gymnasist 1726 i en skrivelse från Collegium medicum för första gången sett namnet Ipecacuanha, »som ett så grufweligt ord gaf mig anledning att admirera».

teckning över de sjukdomar som kunde tänkas uppkomma ombord och därefter komponerade sina medikamentlistor. Om vi nu går den motsatta vägen och — ex juvantibus — av de förtecknade läkemedlen söker sluta oss till sjukdomarna, har vi i första hand att efterforska de olika medikamentens användning. Därvid kommer att som källor användas *Pharmacopoeia Wurtembergica* (1741, de flesta preparaten återfinns där jämte uppgifter om deras användning),¹ Linnés *Materia medica* (1749–63) samt N. J. Berlins *Den svenska farmakopeen* (1849–51). Självfallet kan det vara svårt att avgöra vilket eller vilka medikament som avsetts för en bestämd sjukdom. Därför har jag för en sjukdom eller ett symptom upptagit flera av de medel, vilka enligt den samtida litteraturen i ett sådant fall kunde användas.

Utvärtens skador och sjukdomar

De i listan uppställda medikamenten för utvärtens bruk avser främst förberedande eller symtomatisk behandling av skottskador, olycksfall och kirurgiska sjukdomar. Behandlingen, som utfördes av den eskadern medföljande fältskären och hans gesäller, bestod huvudsakligen i applikation av plåster, salvor, grötar (cataplasmata) och ströpulver, i omslag med oljor eller tinkturer samt i anläggande av förband.

För enkla *kontusioner* användes Pulvis accidentis externus eller antiseptiskt verkande brännvinsomslag, för *distorsioner* och *luxationer* smärtlindrande saffransplåster eller ingnidning med Spiritus matricalis. Blödande *kross-* och *skärsår* behandlades främst med alun. »Chirurgi blöta sina klutar i alunwatn ... då någon lem afhugges, blötes kluten häri och ombindes at blodet må stadna och ej så lät wäxa dödköt.»² Även andra adstringerande medel såsom röksvamp, Aqua stiptica, galläpplepulver och labdanumplåster kunde användas. Badsvamp kunde läggas utanpå eller som tampong i såret. Även brännvin nyttjades utvärtens vid häftiga blödningar, för att det levrade blodet skulle tillstoppa det skadade blodkärlet.³ För *sticksår* användes Emplastrum Opodeldoch, som t. o. m. ansågs kunna draga ut pil- och spjutspetsar (!). För traumatiska *inre blödningar*, särskilt vid blodspottning, användes Unguentum potabile rubrum (att dricka!). *Brännsår* behandlades med kylande och smärtstillande Unguentum ad ambusta, rött eller grönt defensivplåster eller med terpentinolja; *insektsbett* med blåsdragande euphorbiatinktur. För *näsblödningar* fanns alun och blyvitt, för *tandblödningar* alun och Tinctura catechu.

Utvärtens inflammationer och infekterade sår var också förutsedda. Mot yttre *svullnader*, särskilt svullna lymfkörtlar, användes kamfersprit och grod- eller melötenplåster. Mot *flegmonen* olika plåster (Emplastrum album coctum, Em-

¹ Bland mängden av dispensatorier och farmakopeer från 1700-talet har jag valt denna, som visserligen Linnæus ej använt sig av, men som är samtidig med medikamentlistorna.

² Linné, Beskrifning öfwer stenriket, utg. af Carl Benedicks, 1907, s. 59.

³ Linné, Spiritus frumenti, diss. 1764, s. 11.

plastrum diachylon cum gummi), salvor (kamfer- eller Althæasalva), oljor (lin- eller vaxolja) eller grötar (Species pro cataplasmate), samtliga uppmjukande och smältningsbefordrande. Långdragna, *svårläkta sår* kunde behandlas med spansk-flugplåster, Emplastrum griseum eller Emplastrum sticticum Hamburgense, pensling av myrratinktur eller vinättika, etsning med Lapis medicamentosus eller bestrykning av olika salvor (Unguentum album camphoratum, Unguentum digestivum, Unguentum purpureum eller Unguentum ægyptiacum). För behandling av *sårgranulationer* (»dödkött») och smärre *hudtumörer* (vårtor, liktor-nar) kunde etsmedel som lapis och kopparvitriol användas. Mot *ögonsjukdomar* fanns diverse zinkpreparat (vit vitriol, nichtsalva, Tutia præparata), blått ögonvatten (kopparsalthaltigt) och röd kvicksilversalva. *Ohyra* var ju i äldre tid mycket vanlig, varför också lussalva och skabbsalva ingick i medikamentför-rådet, båda innehållande kalomel som huvudbeståndsdel.¹

Invärtes sjukdomar

Under de föreliggande omständigheterna kunde närmast akuta sjukdomar komma i fråga, särskilt som de presumtiva patienterna var unga, friska personer. Det gällde således bröst- och magsjukdomar, febrar och epidemiska sjukdomar, främst dysenteri och tyfoidfebrar, samt skörbjugg. Givetvis har Linnæus förutsett dessa, liksom också andra tillfälliga sjukdomar eller symtom. Det är att märka att sjukdomsdiagnostiken på Linnæi tid ofta var rent symtomatisk, då etiologien i regel var ökänd.

Bland *luftvägssjukdomar* fanns för *halskatarrer* gurgelvattenskryddor, myrratinktur, rosenhonung, för *heshet* violsirap och opiumtinktur, för *hosta* expectorantia som honung, lakrits, svavelblomma och svavelanisbalsam, Danske kungens bröstdroppar, bröstpulver och bröstkryddor. För *astma* svart perubalsam, för *blodhosta* och *lungsot* (phthisis) Johannisblomster,² Lucatellbalsam och linfröolja. För *styng* (pleuresie), d. v. s. lungsäcks- och lunginflammation, användes blåsdragande utvärtes medel som spanska flugor, euphorbiatinktur och basiliksalva enligt regeln »den ena smärtan drar till sig den andra».

Av *febersjukdomar* var *frossan* vanlig både bland lands- och sjöfolk. Dess behandling beskrevs av Linnæus i en almanacksuppsats 1742, i vilken han främst rekommenderar kinabark i fläder- eller enbärsmos (för att dölja kinans beska smak), vidare äldre medel som malört, gentiana, arun, bävergäll, valrav och teriak. Alla dessa är medtagna i medikamentförteckningen. Som stärkande me-

¹ Ett odaterat Linnécept med överskriften »Skabbsmörja, äfwen mot Löss» innehåller kalomel som huvudbeståndsdel. Se Fredbärj, Ett knippe Linnécept (SLÅ 1940), s. 62.

² Hypericum var ett gammalt medel mot lungsot, av Linné använt under Västgötaresan (se Gustaf Drake, Några Linnécept (SLÅ 1926), s. 42 f) och rekommenderat mot blodhosta ännu i Materia medica 1749.

del anbefallde han dessutom »ståhlwin», d. v. s. järnfilspån i vin. För *febrar* i allmänhet ordinerades svett drivande medel som kamfer, Antimonium diaphoreticum, Röda förkylningsdroppar, Prinsens gula droppar, fläderblomsvatten, hjorthornssprit och prunellkakor. Som febermedel ansågs även mullbärssirap, myskessens, vinstenssalt och -tinktur samt det magiska »alleslagsblomstervatten».

För *magsjukdomar* vilka hörde till de vanligaste åkommorna ombord, fanns en rik uppsättning medikamenter. Enklare besvär som *dyspepsi* kunde behandlas med mynta, kanel, mastix och Elixir vitrioli Mynsichti, *magsyra* med alkaliserande kräftögonstenar eller med malört, jordrök och rabarber. Mot *magsmärtor* användes Hoffmanns droppar, citronmeliss, arun och jordrök, mot *kolik* (som vanligen ansågs bero på väderspänning) brännvin, salpetersprit, Sal volatile oleosum, bävergäll, rabarberrot, ingefära, kanel, kummin-, enbärs- och olivolja, livsbalsam (in- och utvärtes) eller ingnidning över det värkande stället med Unguentum nervinum eller med lagerbärsolja, vilka båda verkade hudretande och värmande. Mot *tarmvred* fanns kvicksilver, om vilket Linnæus säger: »Det brukas ock at intaga i quantitet af dem, som hafwa wridna tarmar, hwilken siukdom kallas miserere mei; då det trycker sig fram och rättar tarmarne, när stark skakning kommer der til.»¹ Alltså ett slags reposition! Mot *kräkningar* brukades mynta och kanelvatten, mot blodkräkningar alun, mot *förstopning* renad salpeter, salmiaksprit eller linoljelavemang, ävensom avföringsmedel som jalappa, aloë, kalomel och Pulvis cornacchini. Tillfälliga *diarréer* (durchlopp) behandlades med adstringerande medel som hjorthornssprit och Tinctura catechu, kroniska diarréer med Pulvis stipticus internus, *tenesmer* med lavemang av Species pro clysteribus emollientes.

Mest fruktad bland diarrésjukdomarna var *dysenterin* (rödsoten), som i epidemier, särskilt i krig, skördade många offer såväl till lands som till sjös. Enligt Boerhaaves metod,² vilken Linnæus om ej förr torde ha lärt känna under sin Hollandsvistelse, behandlades sjukdomen med ipecacuanha, opium, teriak och terpentinlavemang. Även andra rödsotsmedel, såsom Pulvis dysentericus, rabarberrot (laxerande), fläderblommor (svett drivande), kamfer och saffran (stimulerande) samt hjorthornssprit, fanns att tillgå. Som skydd åt friska vid utbruten epidemi rekommenderade Linnæus brännvin, varom han skriver i sin almanacksuppsats 1748: »Folk, som omgåts med dem hwilka haft smittesamma durchlopp och blodrot, hafwa igenom brännwins supande blifwit därifrån præserverade och straxt efter smittandet under tiden med brännwin hulpne.» Och i dissertationen *Spiritus frumenti* (1764) skriver han (Drakes övers.): »I dysenteri är brännvin ett utmärkt preservativ, churu många förneka detta. Personer, som några gånger om dagen tagit en klunk brännvin, ha icke angripits av denna sjukdom, under det att andra i samma hushåll, som underlåt tit detta, insjuknat i den. Ty

¹ Beskrifning öfwer stenriket, s. 59.

² O. T. Hult, Om hälso- och sjukvård under Karl XII:s rysk-polska fälttåg (Lychnos, 1938), s. 127 f.

orsaken till denna smittosamma sjukdom är en art *Acarus*,¹ vilken dödas av brännvin. Under vår flottas kryssning år 1742 fingo matroserna vin i stället för brännvin, emedan man ansåg detta mindre skadligt, men många dogo då i en förskräcklig dysenteri, till dess man åter använde brännvin som preservativ.»²

Mot *gulsot* användes aloë och saffran — reminiscenser från signaturläran? — vidare gentiana, malört och Elixir proprietatis cum acido. Mot *inälvsmask* användes Mercurius æthiops mineralis (svavelkvicksilver), bittermedel som gentiana, malört, löksuga och myrra samt laxermedel som jalappa och rabarber.

Mot *skörbjugg*, som under längre sjöresor var ett verkligt gissel, fanns främst skörbjuggsgräs (*Cochlearia*), vidare jordrök, myrra och terpentinolja; mot tandköttsblödningar vid denna sjukdom kunde Unguentum ægyptiacum ordineras.

Ledsjukdomar — gemenligen kallade gikt — kunde ur medikamentförrådet behandlas med mastix, kanel och arun. *Hjärtklappning* med Hoffmanns droppar, mysk eller kanel. *Huvudvärk* — ett mångtydigt symtom — med nyssnämnda droppar, mysk eller utvärtes med bärnstensolja (lokalt irriterande) eller med en »örtmössa».³ *Tandvärk* motverkades med mastix, att tuggas eller rökas.

Mot *vattusot* (hydrops) användes urin- och svett drivande medel som prunellkakor, Antimonium diaphoreticum och avföringsmedel som jalappa. Mot *förgiftningar* brukades olivolja eller kräkmedel, t. ex. antimontinktur eller kräkvinsten.

Mot *klenhet* (debilitas) användes aptitretande bittermedel som malört, gentiana och myrra eller aromatiska medel som kanel och ingefära.

Beträffande *veneriska sjukdomar*, dröppel och syfilis — med ett gemensamt namn kallade fransoser eller grannlåtssjukdomar — kunde sådana naturligtvis finnas hos en del sjömän redan vid inskeppningen och måste då behandlas ombord enligt tidens modell: främst med kvicksilverpreparat (kalomel, Mercurius æthiops mineralis, gråsalva), vidare laxerande medel (jalappa, spetsglans) samt svett drivande medel (kina, teriak).

Mot *svimningsanfall* användes Hoffmanns droppar och Sal volatile oleosum, mot *sömnlöshet* opium och mot *melankoli* kamfer, citronmeliss, jordrök och saffran (som — i toxiska doser! — framkallar skratt).

Slutligen må nämnas medel mot *sjösjuka*: malört, kinabark och saffran.

*

Som Linnédokument äger denna medikamentförteckning sitt särskilda intresse genom att vara ett av de tidigaste uttrycken för Linnæi kritiska inställning till polyfarmacin, d. v. s. den äldre läkemedelsuppsättningen av composita med

¹ *Acarus*, ursprungligen namn på skabbdjuret, blev för Linné senare namnet på ett släkte med flera arter. Rödsoten ansåg Linné vara »invärtes skabb». (*Exanthemata viva*, diss. 1757.)

² I detta olyckliga, illa förberedda krig utsattes flottan för fruktansvärda farsoter, särskilt under somrarna 1741 och 1742, med tusentals döda. Epidemierna utgjordes främst av dysenteri, men även av fläck- och återfallsfeber, troligen också av skörbjugg (Nilson, s. 43).

³ *Cucupha*, en mössa eller huva med aromatiska örter inlagda under fodret (*Species pro cucupha*).

dess långa receptformler. Han har här utlämnat åtskilliga av farmakopeernas sammansatta preparat, ehuru han också upptagit en del nya av samma typ. Senare, som medicine professor, kom han att mer och mer propagera för enkla recept. I dissertationen *Obstacula medicinæ* (1752) uppger han som ett av hindren för läkekonsten bruket av composita överhuvud. I *Clavis medicinæ* (1766) talar han varnande om »halvannanfotslånga» (sesquipedalia) recept, och i *Materia medica* (1749) skriver han (canon 10), citerande den ryktbare polyhistorn och mystikern Trithemius: »Den som föreskriver läkemedel med långa formler syndar antingen av bedrägeri eller av okunnighet.» Emellertid visar ännu de till ett 60-tal uppgående komplicerat sammansatta läkemedlen i ed. 1 av *Pharmacopoea Svecica* (1775), i vilken Linné hade ett visst medansvar, hur svårt det var att helt slopa dylika, som ju alltjämt användes ute i Europa.

Sitt största värde torde emellertid den här behandlade läkemedelsförteckningen äga ur allmänt medicinhistorisk synpunkt, då den ger liksom ett tvärsnitt av den behandling som på 1740-talet tillämpades vid de då i vårt land gängse sjukdomarna.

Summary

LINNAEUS'S LIST OF MEDICINES FOR THE STOCKHOLM FLEET, 1741

By

TELEMAK FREDBÄRJ

During the years 1739-41 Linnaeus was a doctor with the Stockholm fleet of the Swedish navy. When, in the last-mentioned year, the fleet was preparing for war against Russia, he drew up the list of medicines here presented. It contains 132 different preparations, both simplicia and composita. In the right-hand column, beside Linnaeus's list, the author gives the composition of the latter in accordance with *Pharmacopoeja Holmiensis* (1686) and *Pharmacopoeia Wurtembergica* (1741). In the following pages the author endeavours, taking as a starting-point the medicines noted, to discover which diseases Linnaeus thought there was a risk of the crews meeting in the course of the war. (It may be noted that Linnaeus, by being made a professor in Uppsala in 1741, escaped this dangerous command during which many thousands perished in various epidemics.) In addition to the above-mentioned pharmacopoeias, the author has been guided also by Linnaeus's own *Materia medica* (1741).

The list reflects Linnaeus's criticism of the old pharmacopoeias' long and complicated prescriptions. This dissatisfaction was again evident when he collaborated on the production of the first edition of *Pharmacopoea Svecica* (1775).

NILS HYLANDER

LINNAEA, JAFNEA, ANDERSSONIOPIPER OCH ANDRA VÄXTSLÄKTEN, UPPKALLADE EFTER SVENSKAR

När det gällde att finna några namnexempel för rubriken till denna studie, hade jag inemot 300 att välja på. Men som det är tillbörligt att hedra sin egen professor, valde jag att jämte kontrastparet *Linnaea-Anderssoniopiper* ta med namnet *Jafnea* — ty, som lätt inses, är detta uppkallat (dock inte av mig) efter Johan Axel Frithiof (alltså J A F) Nannfeldt.

Hur många svenskar som blivit hedrade genom att växtsläkten uppkallats efter dem, och hur många sådana släktnamn det finns, skall jag småningom återkomma till; men jag skall börja i en annan ända.

I min gröna ungdom läste jag en historia, som lydde ungefär så här:

Den gamle professorn kallar in sin likaledes ålderstigna husföreståndarinna och säger: »Med hänsyn till att Amanda har tjänat mig så troget i 30 år utan lön, har jag beslutat kalla min nyupptäckta flugart *Musca Amandae*.»

Historien är ju både snäll och elak — snäll i sin förståelse för vetenskapsmannens knapra villkor, lite elak i sitt skämt med hans bedömning av det inbördes värdet av äran och pengarna. Men i och för sig ligger det — kanske bortsett från detaljen om den lönlösa tjänsten — inget orimligt i historien.

Bland de hundratusenden av zoologiska och botaniska artnamn, som bildats efter Linnés binära princip, enligt vilken ett artnamn består av ett släktnamn, åtföljt av ett s. k. epitet,¹ ett ord i form av ett adjektivattribut eller ett substantiv i nominativ eller genitiv (någon sällsynt gång två ord), finns det säkerligen mer än ett som uppkallats efter någon trogen tjänare eller tjänarinna.

Skaran av dem, vilkas namn så hugfästs, är över huvud stor och brokig. Gudar och gudinnor, helgon och profeter finnas representerade; och inte bara vetenskapsmännen själva, oavsett om de varit genier eller klåpare eller (vanligen) något mitt emellan, utan även vetenskapens gynnare och vänner ha fått sina namn förevigade så. Länder och byar, berg och dalar, sjöar och öknar ha lämnat sina namn men även deras oskäligen djur och skeppen som fört forskarna dit. Så

¹ Det måste påpekas, att artnamnet består av både släktnamn och epitet och att det alltså är oriktigt att, som ofta sker (ex.vis i Svensk uppslagsbok), beteckna själva epitetet som »artnamn».

kommer det sig, att en starrart begåvats med det för svenska öron illaklingande namnet *Carex Fyllae*, som för några år sedan en tysk forskare ville tvinga oss att acceptera. Ja, på sistone har t. o. m. från Främre Asien beskrivits en *Scrophularia landroveri*, »named in honour of our trusty Landrover that suffered so much in the cause of Botany during our collecting in Afghanistan».

Som i de nu nämnda fallen är den vanligaste formen för sådan uppkallelse den, att vederbörande hedersföremåls namn anbringas som ett genitivattribut. Någon gång förekommer dock ett personnamn som epitet i nominativ: vi ha t. ex. en mikroskopisk kiselalg med det något överraskande namnet *Surirella Venus* och den giftiga vargsoppen med det avskräckande namnet *Boletus Satanas*; det finns också en nordamerikansk liljeväxt som bär namnet *Brevoortia Ida-Maia*, där epitetet skall vara identiskt med namnet på upptäckarens och namngivarens dotter.

Vanligt är å andra sidan också att epitetet är ett adjektiv, bildat på ett personnamn; som exempel kan nämnas det välbekanta linneanska namnet *Tulipa gesneriana*.

Den binära nomenklaturen genomfördes som antyddes först av Linné, för växtrikets vidkommande i *Species plantarum* (1753), för djurriket i 10. uppl. av *Systema naturæ* (1758), och dessa arbeten ha därför valts till utgångspunkt för den vetenskapliga botaniska, resp. zoologiska nomenklaturen. Det innebär, att namn som publicerats före sagda »starting points» ej äga någon giltighet, vare sig det rör sig om släkt- eller artnamn, i det senare fallet inte ens om de råkat ha en form, som verkar vara binär. I förinneanska namn intogs epitetets plats av en beskrivande fras, vanligen bestående av flera ord men någon gång reducerad till ett enda, utan att man i sistnämnda fall avsåg någon principiell avvikelse från gängse namngivningsmetod.

Före Linné kan man alltså inte tala om dylika efter personnamn bildade artnamn, men hos Linné finns det redan 1753 åtskilliga exempel. Bortsett från sådana, i regel från äldre litteratur upptagna epitet som *oculus-Christi* (Kristi öga), *capillus-Veneris* (Venus' hår) eller *lacryma-Jobi* (Jobs tårar), äro dessa linneanska namn givna enbart efter botanister, och naturligtvis är så fallet även med flertalet senare namn av denna typ. I regel har personen i fråga upptäckt den art det gäller, i vissa fall kanske ägnat den eller dess släktingar någon mer eller mindre ingående systematisk eller morfologisk studie; men inte alls sällan har vederbörande fått sitt namn fäst vid en art, vars egenskap av ny han inte insett utan vilken han felaktigt identifierat med en annan, tidigare beskriven. Det är bl. a. fallet med åtskilliga japanska växter, funna av och uppkallade efter C. P. Thunberg, vilken tydligen så mycket som möjligt sökte identifiera sina japanska kollektioner med linneanska, vanligen från Europa beskrivna arter. Åran kan naturligtvis i sådana fall vara diskutabel.

Av samma grunder kan emellertid en person hedras på ett annat sätt, som anses vara åtskilliga strån vassare, nämligen genom att ett släkte, inte en enskild

art, uppkallas efter honom. Detta förekom redan före Linné, som i *Species plantarum* (1753) och *Genera plantarum* (1754) tog upp åtskilliga sådana släktnamn ur äldre arbeten — dock endast om den så ihågkomne var botanist. Han förkastade därför t. ex. ett namn som *Christophoriana*, då han »inte kände någon Sankt Kristoffer bland botanisterna», och införde i stället *Actaea* som släktnamn för vad som numera med ett av Elias Fries skapat poetiskt namn kallas trolldruva, i folkspråk eljes trollbär eller paddbär. Det förlinneanska namnet anknyter till det tyska Christophskraut, som väl i sin tur sammanhänger med att växten på grund av sin giftighet nyttjats i magin och att den helige Kristoffer var trollkarlarnas och skattsökarnas skyddspatron.

I sin *Philosophia botanica* (1751) angav Linné de regler han ansåg böra följas i fråga om acceptering eller förkastande av släktnamn efter personer: »Släktnamn böra inte missbrukas för att favorisera eller hugfästa vare sig helgon eller människor, som vunnit berömmelse inom ett annat område [underförstått: än botaniken]. Detta är botanisternas enda belöning, därför får den inte missbrukas.» Men så kommer ett tillägg, som något mildrar strängheten i huvudprincipen: »Jag behåller släktnamn, som äro poetiska, bildade av gudanamn eller tillägnade konungar och botanikens gynnare.» Härpå ges exempel under rubrikerna *Poetica*, in *veterum eruditione trita*; *Deorum*; *Regum*; *Promotorum* — och slutligen ännu en kategori: *Usurpatores*, närmast att översätta med »de som tagit [växten i fråga] i bruk». Hit höra endast tre släkten, alla innehållande växter med stimulerande eller medicinskt verkande substanser: *Nicotiana*, *Cinchona* och *Euphorbia*.

Därpå följer en lång lista av dylika efter botanister givna namn, delvis gjorda av Linné själv, delvis upptagna från äldre auktorer, samt ytterligare namnlistor under rubrikerna finnare, (forsknings)resande och gynnare. Bland välbekanta släkten, representerade även i den vilda nordiska floran eller bland våra prydnadsväxter, finnas i den första gruppen t. ex. *Camellia* L., *Fuchsia* P., *Lobelia* P., *Lonicera* P., *Magnolia* P., *Montia* M. och *Sherardia* D., alla upptagna i *Species plantarum* och alla utom *Camellia* upptagna från äldre auktorer.¹

Alla dessa släktnamn tillhöra också vad man kunde kalla normaltypen för sådana uppkallelseamn: de ha bildats genom tillägg av ändelsen -a eller -ia till personnamnet, rättare sagt: till stammen i dettas latinska form. Detta är alltså det vanligaste bildningssättet, för vilket det finns bestämda (och tämligen invecklade) regler i den gällande botaniska lagboken, vilket inte hindrar, att åtskilliga språkliga gräsligheter sett och se dagens ljus. Emellertid förekomma flera andra typer: så har det blivit ganska vanligt att bilda algläktesnamn, åtminstone när det gäller pygmeiska alger, med ändelsen -ella, t. ex. *Skujaella*, *Waerniella*; detta sätt används eljes mest, när en person, som redan ägnats ett släktnamn av »normaltyp», än en gång skall ihågkommas, t. ex. *Skottsbergia-Skottsbergiella*,

¹ Dessa äro i tur och ordning: P=Plumier, M=Micheli, D=Dillenius.

Starbaeckia–*Starbaeckiiella*, *Thunbergia*–*Thunbergiella*,¹ eller om man vill anknyta ett nytt släkte till ett tidigare av den vanliga typen, såsom *Kalmiella* till *Kalmia*. I det senare fallet kan man också ha bruk för andra ändelser, som antyda likhet eller släktskap, t. ex. *-opsis* (ungefär: med utseende som), en ändelse som används vare sig de båda berörda släktena höra till skilda familjer som *Linnaea* (Caprifoliaceae) och *Linnaeopsis* (Gesneriaceae) eller till samma som orobanchacésläktena *Kopsia* och *Kopsiopsis*; där kan man ju undra, om auktor till det sistnämnda namnet verkligen varit fullt allvarlig.²

I den nyssnämnda situationen, när redan ett namn av normaltyp bildats efter en person, som skall hedras ännu en gång, kan man skapa ett nytt genom att till det förra foga ett prefix, t. ex. *neo-* (ny), som i fallen *Neolindbergia* och *Neoregnellia*.³ Ibland används på liknande sätt vederbörandes förnamn, särskilt om det redan existerande normaltypsnamnet i själva verket gjorts efter en dennes namn, som i fallet *Harrysmithia*, där släktet uppkallats efter upsaliensaren Harry Smith, medan *Smithia* hugfäster engelsmannen J. E. Smith, köparen av Linnés herbarium.⁴ Det finns rentav ett släkte *Aregelia*, uppkallat (liksom *Regelia*) efter den tysk-ryske botanisten C. Regel, adlad von Regel; A-et är alltså den latinska motsvarigheten till von!⁵ Skaparen av detta namn, den något irländare tysken Otto Kuntze (som auktor ofta men något missvisande betecknad O. K.) gjorde emellertid ett par ännu mer underbara namn, *Sirhookera* och *Sirmuelleria*, till ära för den berömde engelske botanisten Sir J. D. Hooker, resp. den tyskfödde men i Australien verkande baron F. von Müller.

I vissa fall kan man använda en förstavelse, som antyder släktets systematiska ställning, eller en ändelse med sådan betydelse eller karakteriserande dess livsform eller, när vederbörande ihågkommit på alla mer hederliga sätt, ett anagram på hans namn. Exempel på detta kan ges från den svensk, som torde ha fått flera växtsläkten uppkallade efter sig än någon av sina landsmän, den fantastiskt

¹ I några fall kan ett sådant namn med ändelsen *-ella* passa in i både denna och föregående grupp, t. ex. *Levringiella*, *Wittrockiella*. I fallet *Perssoniella* har man använt ändelsen för att undvika förväxling med det äldre namnet *Persoonia*, givet efter den holländske botanisten C. H. Persoon. Likaså ville Elias Fries, när han uppställde släktet *Wahlbergella* (efter P. F. Wahlberg), undvika förväxling med det tidigare publicerade *Wahlenbergia* (efter Göran Wahlenberg).

² Om redan användningen av ändelsen *-ella* för direkta uppkallelsenamn är diskutabel, särskilt när växterna i fråga inte själva äro diminutiva, så är motsvarande användning av *-opsis* direkt förkastlig för att inte säga löjlig. De fall jag känner av intresse i svenskt sammanhang, *Moelleropsis* ('Mölleropsis') och *Vestergrenopsis*, äro också gjorda av en av den nyare växtsystematikens värsta skadegörare, ungraren V. Gyelnik.

³ Förleden *pseudo-* (falsk) används däremot enbart (men mycket ofta) för att anknyta ett nytt släkte till ett äldre, t. ex. *Pseudoberlinia* till *Berlinia* (liksom även *Isoberlinia* och *Microberlinia*, i samtliga fall ärtväxter), *Pseudotorellia* till *Torellia* (båda fossila taxacéer), *Pseudobaeckea* (Bruniaceae) till den visserligen ej närbesläktade men habituellt snarlika *Baeckea* (Myrtaceae).

⁴ Släktnamn, bildade på enbart förnamn, förekomma också, t. ex. *Haraldia* efter Harald Kylin, som tidigare hedrats med *Kylinia* och *Kylimiella*.

⁵ Jämför Carolus a Linné som latinsk motsvarighet till Carl von Linné.

framgångsrike samlaren på Kuba och Haiti E. L. Ekman (1883–1931), ihågkommen med namnen *Ekmania*, *Ekmanianthe*, *Ekmaniocharis*, *Ekmanochloa* (ett gräs), *Ekmanomyces* (en svamp), *Myrtekmania* (en myrtacé) och *Manekia*.

Alla dessa släkten äro alltså direkt uppkallade efter Ekman. Ett namn som det nyss nämnda *Kopsiopsis* är däremot egentligen inte något uppkallelsenamn utan vad man kan kalla ett sekundärnamn, givet inte efter någon person utan efter ett släkte, som det nya släktet liknar. Dylika namn äro särskilt vanliga inom paleontologin, där man genom namn med ändelser som *-anthe* (eller *-anthium*), *-xylon*, *-phyllum* vill antyda, att den utdöda växten i resp. blommor, ved eller blad liknar det recenta (eller stundom fossila) släkte, på vars namn man byggt. Exempel av intresse i vårt sammanhang äro namn som *Forsskoleanthium*, *Lagerstroemioxylon* och *Ternstroemiphyllum*.

Redan i Linnés *Species plantarum* förekomma åtskilliga släkten, som uppkallats efter svenskar: utom *Linnaea*, för vilket Linné lät sin gynnare Gronovius stå som namngivare, dels några uppkallade efter föregångare: *Frankenia*, *Tillandsia*, *Celsia*, *Rudbeckia*, *Bromelia*, eller jämnåriga: *Browallia*, *Artedia*, *Baeckea*, *Lechea*, dels några efter lärjungarna, Linnés »apostlar» till främmande länder: *Kalmia*, *Loeflingia*, *Osbeckia*, *Torenia*. Den sistnämnda gruppen ökades i senare arbeten med *Hasselquistia* 1755, *Solandra* 1759, *Forsskålea* 1764 och *Bergia* 1771. I ett par senare arbeten döpte Linné också ett par släkten efter personer i gruppen *Promotores*: *Alströmeria* efter Clas Alströmer, son till Jonas Alströmer, friherre och kansliråd men dessförinnan överbringare till Linné av många rara örteslag, bl. a. den sköna blomma, som hugfäster hans namn, och *Lagerstroemia*, med den praktfullt blommande, i tropikerna allmänt odlade arten *L. indica*, efter direktören i Ostindiska Kompaniet Magnus Lagerström. Ja, 1775 kom — som ett av Linnés sista släktnamn — det till ära för monarken bildade *Gustavia*, givet åt ett västindiskt träd av paranötsträdets familj, *Lecythidaceae*. I själva verket hade släktet redan tidigare på giltigt sätt namngivits, men lyckligtvis få vi behålla det linneanska namnet genom att det, som det heter, konserverats gentemot det äldre *Japarandiba*, givet av fransmannen Adanson och typiskt för dennes förkärlek för barbariska och obegripliga släktnamn.

Alla de nu nämnda linneanska namnen gälla alltså, med två undantag: *Hasselquistia* — så till vida som att släktet inte längre anses skilt från det tidigare uppställda släktet *Tordylium* — och *Solandra* därför att ett yngre homonym, givet av Olof Swartz åt ett solanacésläkte, i stället blivit konserverat, varigenom Solander blivit förevigad på ett långt skönare sätt än genom den rätt oansenliga linneanska växten. Swartz' *Solandra grandiflora*, den då enda kända arten i släktet, är en praktfull västindisk art, vars blomma också fick pryda reversen på den medalj Kungl. Vetenskapsakademien 1940 slog över denne Linnés favoritlärjunge.

Det kanske kan vara värt att påpeka, att åtskilliga släkten, som Linné uppkallade efter föregångare eller lärjungar, alls ej utmärkas av sköna eller påfallande

blommor, utan att detta skulle innebära någon nedvärdering av vederbörande persons förtjänster: för Linné var säkerligen det enda avgörande, att växten var intressant eller, kan man kanske också säga, att växten i fråga verkligen representerade ett tydligt skilt släkte. *Frankenia* t. ex. består av ganska oansenliga växter med små om också nätta blommor — men släktet utgör typen för en egen familj, Frankeniaceae.

Ett annat fall, som ofta omskrivits i litteraturen (se t. ex. Th. M. Fries 1903, s. 61) är *Forsskålea*, en av Peter Forsskål i Egypten funnen nässelväxt, varmed redan är sagt, att den inte utmärker sig för någon skönhet. Anledningen till att just detta namn diskuterats är nu egentligen inte själva släktnamnet utan det fullständiga artnamnet, *F. tenacissima*. Det har ju gjorts gällande, att Linné ibland roat sig med att kombinera artnamnets båda beståndsdelar till en ordlek, där epitetet inte bara passar in på växten utan även på den i släktnamnet för-evigade personen. Ja, i fråga om de av Linné uppställda tre arterna av släktet *Browallia*: *B. demissa*, *B. elata* och *B. alienata* finns ju en gammal tradition, bestridd av Thore Fries (1903, s. 331) men ånyo accepterad och motiverad av hans frände C. Th. Mörner (1934), om hur Linné med dessa namn avsett att beskriva sin gamle vän Browallii förment dåliga karaktärsutveckling från »sedig och anspråkslös» i ungdomen till »högmodig» under biskopstiden och slutligen »nästan narraktig». Vad beträffar ordet *tenacissima*, superlativ av *tenax*, så är det sist-nämndas grundbetydelse snarast: segt fasthållande o. d. (till verbet *teneo*, hålla), varav också utvecklats betydelsen segt, alltför segt fasthållande vid en åsikt, helt enkelt halsstarrig, och detta *tenacissima* skulle (jfr Mörner 1934, s. 12) beteckna Forsskål som den mycket halsstarrige. Vad växten beträffar, skulle väl epitetet i och för sig kunna syfta på att den som andra arter av samma familj, t. ex. vår vanliga brännässla, innehåller sega fibrer, men härom sägs ingenting i Linnés originalbeskrivning (1764); däremot finner man där den ännu mer extrema beteckningen *pertenacissimus* använd för att karakterisera bladöversidans krokiga borsthår (»hispiditate superioris paginæ, uncinata pertenuissime adhærente»), som fästa sig så vid olika föremål (enligt Linné fil. 1767: kläder och t. o. m. fingrar), att de förr brista än släppa sitt tag. Om något borde väl detta passa in på Forsskål, efter vilken Linné uppkallade släktet, som han säger »för att bland botaniker beständigt hugfästa minnet av salig professor Peter Forsskål, som i allra högsta grad gjort sig förtjänt om botaniken genom sin lika långa som farofyllda forskningsfärd, under vilken han för denna vetenskaps förkovrande tycktes ej ens vilja skona sitt liv» — trots att Johann Beckmann (se Th. M. Fries 1911, s. 102) sagt sig ur arkiaterns egen mun ha hört, att namnet givits »weil Forskähl . . . adeo sententiae suae tenax gewesen». Man har svårt att tro Linné om en sådan spydighet i samband med en dedikation som den citerade, i en avhandling som trycktes endast några månader efter det att Linné med den största bedrövelse mottagit budet om Forsskåls tragiska död. (Se vidare exkurs vid uppsatsens slut.)

Man kan observera, att bland dem som Linné ihågkom vid sin namngivning, var hjärtevännen, arkiatern Abraham Bäck, läkare men inte botanist. Bland dem som saknades var en annan arkiater, Nils Rosén von Rosenstein, fakultetskollegan och den tidigare medtävlaren om professuren. Senare uppställde emellertid Thunberg ett släkte *Rosenia*, till ära för såväl Nils Rosén som dennes broder Eberhard, adlad Rosenblad, medicine professor i Lund men, i motsats till Uppsala-professorn, även botanist.

Carl Peter Thunberg, Linnés mest berömde och produktive lärjunge, skapade nästan lika många namn som lärofadern till förevigande av botaniskt mer eller mindre verksamma landsmän. Av dessa äro dock egentligen bara två verkligt framstående botanister: lundensaren Anders Jahan Retzius och upsaliensaren Erik Acharius, lavforskningens grundläggare men ej professionell botanist utan läkare, död som provinsialläkare i Östergötland med professors namn, den siste som disputerade under Linnés personliga presidium. Ännu ett par ha dock gjort betydande botaniska insatser: Solanders efterträdare som bibliotekarie hos Sir Joseph Banks i London Jonas Dryander¹ och den i Ryssland verksamme och under tragiska omständigheter døde J. P. Falck. Flertalet var läkare, som — efter den tidens sed, kan man nästan säga — åtminstone i sin ungdom något ägnat sig åt naturforskning, enkannerligen botaniken, och i några fall disputerat under Linnés presidium: Jonas Theodor Fagraeus, Birger Mårten Hall, Lars Montin, Johan Henric Olin (känd för sin beskrivning av fjällarnikan, *Arnica alpina*), Carl Johan Pentz, Johan Gustaf Wahlbom, Christian Ehrenfried (von) Weigel.

Thunberg uppkallade även ett släkte efter linnélärjungen Anders Dahl, som en tid var anställd som ett slags amanuens hos Clas Alströmer på hans egendom Kristinedal vid Göteborg, men blev här förekommen av spanjoren Cavanilles, som ett år tidigare (1791) uppställt kompositsläktet *Dahlia* — det som vi alltjämt kalla så. Icke förty döpte tidens dominerande systematiker, Willdenow i Berlin, tydligen av större veneration för Thunberg än för Cavanilles, om den senares *Dahlia* till *Georgina*, och det lustiga är, att detta namn i formen georgin sedan för lång tid slog igenom som svenskt namn — och i finlandssvenskan förblivit vanligt ännu till senaste tid — i stället för *Dahlia*, medan detta däremot snabbt accepterades i England, gunås uttalat som om det stavats Dailia.

Märkligt nog blevo två av Linnés föregångare ihågkomna först nu hos Thunberg: läkaren och författaren till Flora Wiksbergensis Johan Linder, adlad Lindestolpe, och Linnés gynnare under hans korta Lunda-tid, professorn och arkiatern Kilian Stobaeus. Även ett par samlare av växter i exotiska länder finnas med i denna skara: tjänstemannen i Ostindiska Kompaniet P. J. Bladh

¹ Genom »konservering» (jfr ovan) har det yngre namnet *Dryandra*, som Robert Brown 1810 gav åt ett australiskt släkte, tillhörigt den säregna familjen Proteaceae och närbesläktat med det likaså australiska *Banksia*, räddats gentemot *Dryandra* Thunberg; det senare släktet anses f. ö. numera ej skilt från det tidigare uppställda *Vernicia* Lour. (Euphorbiaceae), vilket i sin tur vanligen räknas in i släktet *Aleurites*.

och sedermera assessorn Georg Rothman, som — för att citera Scheutz 1863 — följde ett tripolitanskt sändebud »till Berberiet att intränga i Afrika 1773». Släktet *Rothmannia* är alltså ej, som man ibland trott, uppkallat efter Linnés lärare i Växjö gymnasium Johan Stensson Rothman utan efter dennes son.

Även Thunbergs samtida Retzius, Bergius, Sparrman och Linné d. y. hugfäste på detta sätt namnen på ytterligare några svenska samlare eller forskare, huvudsakligen genom namn på sydafrikanska växter. Så uppställde Sparrman släktet *Ekebergia* i tacksamhet mot sin gynnare, den i Ostindiska Kompaniet anställde sjökaptenen C. G. Ekeberg, han som lyckliggjorde Linné med levande teplantor, och fick själv uppkallad efter sig den ståtliga, skönblommande växt, *Sparrmannia africana*, som odlas hos oss inomhus, ofta under det ganska missvisande namnet rumsind — den tillhör visserligen familjen Tiliaceae men har inte mycken likhet med en lind.

Det sista av Thunberg givna namnet av denna typ tillkom så sent som 1821: *Billbergia*, efter kammarrådet J. G. Billberg, medutgivare av en del av det berömda planschverket Svensk botanik och initiativtagare till parallellverket Ekonomisk botanik, som dock självdog efter ett enda häfte med vackra bilder och säregna men högst logiska svenska artnamn: *Aesculus hippocastanum* kallades hästkastanjeskul, snödroppen, *Galanthus nivalis*, hette snögalant, lukthallonet, *Rubus odoratus*, luktrub.

Släktet *Billbergia* tillhör monokotyledonfamiljen Bromeliaceae, epifyter med ofta praktfulla blomställningar, som nu börjat bli populära som rumsväxter även hos oss — den lättaste att odla och därför vanligaste är just en *Billbergia*-art, *B. nutans*, med det något kuriösa svenska namnet prästhavre. Just denna familj har procentuellt (d. v. s. i förhållande till totala antalet släkten inom familjen) det största antalet släkten med namn efter svenskar: *Bromelia*, *Tillandsia* (med den berömda skägglavslika *T. usneoides*, den s. k. spanska mossan), *Billbergia*, *Mosenia*, *Wittrockia* — de båda sistnämnda givna av C. A. M. Lindman — och det efter Lindman själv uppkallade *Lindmania*. Förklaringen är, att släktena i huvudsak äro sydamerikanska och att floran i denna kontinent under 1800- och 1900-talen i hög grad kunnat utforskas av svenska botanister, tack vare donationer av den i Brasilien bosatte svenske läkaren A. F. Regnell, efter vilken Lindman uppkallade det intressanta ormbunkssläktet *Regnellidium*.

Om man bortser från några inledningsvis nämnda namn, avviker det sistnämnda från de hittills anförda i formen men även genom att beteckna en kryptogam. Samtliga av Linné och övriga 1700-talsbotanister efter svenskar givna släktnamn gällde fanerogamer — även *Acharia*, som bildar en egen familj, besläktad närmast med gurkväxter och passionsblommewäxter (Cucurbitaceae och Passifloraceae). Men sedan på 1800-talet algernas och svamparnas studium fått några berömda svenska pionjärer, började också kryptogamsläkten få namn med svenskt ursprung, och sådana äro nu talrika bland både alger, svampar och mossor. De äro ofta rätt krångliga, särskilt svampnamnen, som ofta ha påhängt

-myces, t. ex. det i och för sig lustiga *Robertomyces*, givet efter O. Robert Fries och Robert E. Fries,¹ för att inte tala om italienarna Ciferri & Tomasellis hiskliga namnpar *Magnussoniolichen* och *Magnussoniomyces*, *Santessoniolichen* och *Santessoniomyces*, alla lyckligtvis ogiltiga enligt nuvarande nomenklaturregler. Rekordet i krånglighet har väl eljes algsläktet *Skujaephyconema* (med arten *Skujaephyconema thiokrenophilum*).

Till denna typ hör också det i rubriken anförda namnet *Anderssoniopiper*, som har sin särskilda sorglustiga historia. Åren 1851–1853 gjorde den svenska fregatten *Eugenie* en berömd jordenruntsegling. Som botanist medföljde den unge docenten Nils Johan Andersson, sedermera professor och föreståndare för botaniska avdelningen av Naturhistoriska Riksmuseet i Stockholm, där hans stora samlingar från resan hamnade men delvis blevo liggande obestämda. Bland dessa obearbetade relikvier fann den nordamerikanske piperacéspecialisten Trelease ett ark av en till denna familj hörande art med den korta fynduppgiften »Panamá». Då den enligt hans mening inte ens till släktet stämde med någon därifrån bekant pepparväxt, beskrev han den som *Anderssoniopiper panamense* — fastän med ett medgivande, att härkomstuppgiften kunde behöva bekräftas, eftersom onöjaktigheter härutinnan voro kända i fråga om Anderssons växter. Ungefär 20 år senare påpekade också en annan piperacéspecialist, Treleases landsman Yuncker, att växten nog var plockad på Tahiti, som likaledes anlöpts av *Eugenie* — den stämde nämligen alldeles förträffligt med en där växande, redan av Linné fil. beskriven art av släktet *Piper*, *P. latifolium*.

Alltjämt bildas dock de flesta växtnamn till ära för förtjänta personer enligt normalmetoden, vilket kan åskådliggöras med följande namn, som givits efter nu levande svenskar: *Asplundia* Harling 1954, *Blidingia* Kylin 1947, *Erdtmannia* Pant & Mehra 1963, *Junellia* Moldenke 1940, *Levringia* Kylin 1940, *Nannfeldtia* Petrak 1947, *Norinia* Halle 1927, *Sventenia* Font-Quer 1949, *Teilingia* Bourrelly 1964, *Woldmaria* W. B. Cooke 1961; till den gamla namntrion *Dryandra*–*Solandra*–*Rolandra* har nu också lagts *Hylandra*. Med två undantag (Levring, Nannfeldt) ha de nu nämnda personerna hedrats bara en gång. Många tidigare botanister ha emellertid fått flera släkten uppkallade efter sig, så som redan påpekats bl. a. i fallet E. L. Ekman. En annan serie må i detta sammanhang nämnas, svampsläktena *Munkia*, *Munkiella*, *Munkiodothis*, *Rosenscheldia* och *Rosenscheldiella*, alla uppkallade efter den hos oss så gott som okände svenske läkaren Eberhard Munck af Rosenschöld, som i många år var verksam i Paraguay, tills han mördades där på anstiftan av diktatorn Solano Lopez 1869. Han gjorde avsevärda botaniska insamlingar och efterlämnade en serie anteckningar över floran, som efter hans död publicerades av en botaniskt okunnig inhemsk

¹ Robert E. Fries har säreget nog två gånger fått dela äran av ett släktnamn med en annan person; det andra fallet är *Friesiodielsia*, givet av holländaren van Steenis åt ett släkte i den av Fries studerade familjen Annonaceae som ersättning för ett äldre men ej längre giltigt namn (*Oxymitra*) och ägnat Fries och Berlinbotanisten L. Diels.

apotekare, Parodi, under dennes namn. Efter den ovanligt mångsidige och piggögde professorn först i Quito, sedan vid Stockholms högskola Gustaf Lagerheim finns den ståtliga serien *Lagerheima*, *Lagerheimia*, *Lagerheimiella* (2 st.) och *Lagerheimina*.

Längre tillbaka i tiden, innan nomenklaturen reglerats så strängt som nu och framför allt ingen regel om prioritetens dominerande betydelse fanns, skapades friskt homonyma släktbenämningar, d. v. s. man bildade släkten med namn, som redan giltigt publicerats för andra släkten, vanligen av helt annan systematisk ställning.

Sålunda finns det 2 (ev. 3) *Afzelia* (dessutom *Afzeliella* och *Afrafzelia*), 4 *Agardhia* (jämte *Agardhiella*, *Agardhina*, *Agardhinella* och *Agardhinula*), 3 *Archougia*, 2 *Berzelia*, 2 *Dryandra*, 2 (eller 3) *Dusen**a* (och 2 *Duseniella*, alla uppkallade efter den i södra Sydamerika verksamme storsamlaren, ingenjören Per Dusén, 1855–1926), 4 *Friesia* (jämte *Friesites* och *Friesula*), 2 *Hisingera*, 4 *Laxmannia*, 2 *Romellia*, 2 *Thunbergia*, 4 *Wahlenbergia*, åtminstone 5 *Swartzia* etc.

Denna i och för sig lovvärda iver att hedra förtjänta forskare har emellertid för dessas vidkommande haft sin avigsida — de nya släktena ha ibland varit så svagt grundade, att de inte kunnat upprätthållas av den senare forskningen; så har en av våra största berömdheter, Elias Fries, inte fått något hållbart släkte uppkallat efter sig. Ett och samma namn kan ju inte heller vara giltigt för mer än ett släkte, och i åtskilliga fall av homonymi är det inte det först publicerade och därmed enligt nuvarande regler egentligen giltiga namnet som slagit igenom. Men här har man lyckligtvis genom den nämnda undantagsparagrafen, som tillåter »konservering» av allmänt gängse namn gentemot äldre men obsoleta homonymer (och synonymer), kunnat rädda för fortsatt bruk namn som *Swartzia*, *Solandra*, *Thunbergia* i den betydelse vari de brukats sedan mer än 100 år.

Förekomsten av homonymer, delvis publicerade på obskyra ställen, är en av de faktorer, som göra det svårt att säkert fastställa, hur många växtsläktesnamn som på giltigt sätt publicerats till hägkomst av svenskar. En annan svårighet är ibland att avgöra, om släktnamn givits direkt efter en person eller äro så att säga sekundära, d. v. s. avledningar av sådana namn. Ytterligare en svårighet är naturligtvis att avgöra vilka personer som skola räknas som svenskar. Alla dessa problem och flera därtill har jag mött, när jag sedan åtskilliga år försökt att sammanställa en så komplett lista som möjligt över växtsläktesnamn givna efter svenskar jämte därav avledda sekundärnamn. Någon sådan lista existerar ej, och endast en gång har ett dylikt försök gjorts — anno 1792, i en dissertation av den lundensiske docenten i naturalhistoria, sedermera estetikprofessorn A. Lidbeck; den innehöll summa 43 sådana namn.

Åtskilligt flera finnas nämnda i en förteckning av något annat slag, meddelad för något mer än 100 år sedan av N. J. Scheutz, som i Botaniska notiser 1863 publicerade en uppsats »Om de svenskar, efter hvilka växtsläkten blifvit uppkallade», åtföljd två år senare av två smärre kompletteringar av samme författare

och 1906 av ett tillägg (i samma tidskrift) av Th. O. B. N. Krok. I dennes förnämliga botaniska bibliografi, *Bibliotheca botanica suecana*, lämnas åtskilliga ytterligare tillägg, och en del senare tillkomna kan man finna i det bibliografiska uppslagsverket Svenska män och kvinnor.

Scheutz' förteckningar upptogo sammanlagt 95 på detta sätt ihåkomna personer; Kroks tillägg upptar ytterligare 59. Min förteckning upptar ungefär 185 — jag kan bara ge ett ungefärligt tal, eftersom jag i en del fall inte har kunnat avgöra, efter vem ett visst släkte uppkallats, och i en del fall inte kunnat avgöra, om vederbörande varit svensk. Att man får vara på sin vakt och noga granska namn, som inte omedelbart synas klara, kan åskådliggöras med några exempel. Släktet *Tegneria* är visserligen uppkallat efter Esaias Tegnér men *Geijera* inte efter Erik Gustaf Geijer (eller någon annan svensk Geijer) utan efter en österrikare, *Rosenbergia* är uppkallat efter en dansk men *Rosenbergiodendron* efter en svensk, *Murraya* efter den svenskfödde Göttingen-professorn J. A. Murray men *Murrayella* efter en engelsman; och *Astridia* är inte uppkallat efter drottning Astrid utan efter en tysk botanistfru. Ett speciellt kuriöst fall är det linneanska iridacésläktet *Moraea*. Släktet hade först uppställts av engelsmannen Miller med namnet *Morea* efter hans landsman Robert More; men Linné ändrade utan någon motivering namnet till *Moraea*, och om detta skedde av några estetiska skäl eller för att han ville hedra sin svärfar, assessor Moraeus, torde aldrig gå att utröna. Linné anger hela tiden Miller som namnets auktor.

Några få av de hos Scheutz upptagna namnen böra av en eller annan anledning utgå, några som borde varit med ha undgått honom; men naturligtvis beror den avsevärda ökningen på namn som tillkommit efter hans tid. I något fall har kanske en person utelämnats hos Scheutz på grund av en mindre konsekvent tillämpning av begreppet svensk. Jag har som svenskar räknat alla som fötts inom det svenska riket, så som det då — vid resp. personers födelse — avgränsades, vare sig de hela sitt liv behöllo svensk nationalitet eller förr eller senare förvärvade medborgarskap i främmande land. Dessutom har jag räknat med de få som, födda i utlandet, senare blivit svenska medborgare. Genom den första definitionen utesluts som dansk Tycho Brahe, född i Skåne 1546. Å andra sidan komma ej så få i Finland födda med. Av sådana upptog Scheutz Peter Forsskål, född i Helsingfors, C. N. Hellenius, adlad von Hellens, född i Tavastland, Erik Laxman, född i Nyslott, och J. F. Wallenius, född i Åbo — den sistnämnde för övrigt upptagen av misstag; det av Swartz uppställda släktet *Wallenia* var nämligen, enligt Swartz' egen uppgift, uppkallat efter engelsmannen Wallen.

Däremot ha ett par på sin tid genom sin verksamhet inom det ryska riket berömda och framstående finländare uteslutits, de båda nära llerade Alexander von Nordmann (efter vilken den vackra kaukasiska nordmannsgranen också uppkallats) och Christian Steven, en pionjär i utforskningen av Sydrysslands och Kaukasiens flora. I fråga om dem ligger nationalitetsfrågan lite säreget till. Steven tillhörde en svenskspråkig familj, var själv svenskspråkig och betraktade

Finland som sitt fädernesland; och han var född (1781) i Fredrikshamn — men just denna stad tillhörde då sedan 1743 (och till 1811) Ryssland, och enligt vad hans biograf, dr I. Hiitonen i Helsingfors, meddelat mig, var Steven aldrig svensk medborgare. Detsamma gäller den slutligen som professor i Helsingfors verksamme Nordmann; hans födelseplats var Ruotsinsalmi »fästningsstad» vid Svensksund, också den vid hans födelse tillhörig Ryssland fast belägen ännu närmare dåvarande riksgräns än Fredrikshamn. Ingen av dem är medtagen i Kroks bibliografi, men egendomligt nog saknas där också Laxman, som dock återfinns i Svenska män och kvinnor.

Enligt samma princip komma däremot två personer med, som voro födda i det då svenska Stralsund — läkaren C. E. Weigel d. ä. och den berömde kemisten Carl Wilhelm Scheele. För senare tider har en speciell svårighet förelegat, när det gäller amerikanska botanister med namn av svensk typ. Otvivelsaktigt svenskfödd var den i Brasilien bosatte Albert (eller Alberto) Löfgren, likaså de i USA naturaliserade P. A. Rydberg, född 1860 i Od i Västergötland, död 1931 i New York, där han länge var »kurator» vid den botaniska trädgården, och den bara för några år sedan avlidne Ivar Tideström eller Tidestrom, född i Hidinge i Närke 1865. Även släktena *Sandbergia* och *Leibergia* äro uppkallade efter svenskfödda men i USA verkamma botanister. Däremot torde släktena *Dahlgrenia*, *Lundellia* och *Lindquistia* vara uppkallade efter amerikanskfödda svenskättlingar i första eller senare led, i varje fall inte efter de för oss mera bekanta svenska 1900-talsbotanisterna Dahlgren, Lundell och Lindquist.

I detta sammanhang må nämnas den från Vetlanda bördige trädgårdsmannen Erik Sventenius, sedan 1940-talet verksam på Teneriffa och numera chef för den berömda botaniska trädgården på Orotava där. Efter honom har uppkallats släktet *Sventenia*, grundat på en kanarisk kompositart, som står släktena *Sonchus* och *Prenanthes* så nära, att den bildar hybrider med arter av dessa, av Sventenius kallade *Sonchustenia*, resp. *Prenanthenia*.

Detta är en speciell typ av »sekundära» namn, som jag inte känner något ytterligare fall av. Men sekundära namn av den typ jag förut fört på tal äro desto flera: jag känner till 36 säkra sådana; i vissa fall är det, som redan sagts, dock svårt att avgöra, om ett namn skall räknas som sekundärt eller som direkt uppkallelsenamn. Hur många sådana ha då under tidernas lopp ägnats åt svenskar? Något exakt tal kan jag inte heller här ge, men om jag bara räknar med sådana som synas vara giltigt publicerade, vare sig de sen äro i reglernas mening legitima eller ej, ev. rena homonymer, belöper sig antalet till ungefär 300. Av dessa äro endast 2 uppkallade efter damer — båda från de båda sista åren: *Mona* och *Taekholmia*. Det sistnämnda gavs åt en grupp kanariska arter, utbrutna ur *Sonchus*, av egyptiern Boulos till ära för hans lärare, den svenskfödda Kairo-professorn Vivi Laurent-Täckholm, författare till bl. a. den charmant boken Faraos blomster och medförfattare (minst sagt) till den ganska fantastiska egyptiska flora, av vilken hittills tre band kommit ut. För namnet *Mona* gav namn-

givaren, en ung lundensisk botanist, ingen motivering förrän ett år efter namngivningen, när han publicerade det nya släktet *Maxia*, varvid han nämnde, att både detta namn och namnet *Mona* »have been chosen from the Christian name of members of my family, viz. my son and wife, respectively». Unge herr Max Nilsson torde i botanikens historia vara den yngste som rönt en sådan ära — han var, vid släktet *Maxias* publicering, c. 1 år gammal.

Namnet *Mona* kommer i en alfabetisk namnlista av en slump att stå helt nära det enda namn, Linné gav ett släkte till ära för en dam, nämligen *Monsonia*; detta är ett geraniacésläkte, som dock ej uppkallats efter någon svensk fru eller fröken Månsson utan efter den botaniskt verksamma engelskan Lady Ann Monson. För övrigt är *Mona* det kortaste av alla namnen i min lista — jag har nämligen i denna inte tagit med namnet *Disa*. Detta orkidésläktesnamn är visserligen lika kort och bildat på samma sätt; men fast det nog får tas för givet (se Hylander 1958), att släktet uppkallats efter sagans visa Disa, synes mig dennas egenskap av svensk kvinna vara alltför dubiös för att namnet skall komma med i min förteckning.

Det brukar sägas, att också vissa växtfamiljer uppkallats efter svenskar. Detta är nu inte riktigt korrekt: familjer uppkallas ju aldrig efter personer utan efter ett till familjen hörande släkte. Och på det sättet hugfästa också några familjer svenska botanister: Achariaceae, Bromeliaceae, Frankeniaceae, Grubbiaceae, Oliniaceae och den fossila familjen Nilssoniaceae. Det länge använda namnet Ternstroemiaceae för den familj, till vilken tebuske och kamelia höra, får tyvärr ej längre brukas utan måste bytas mot Theaceae. Å andra sidan räkna vissa forskare med ytterligare några dylika namn: Alstroemeriaceae, Montiniaceae och Thunbergiaceae, för familjer utbrutna ur resp. Amaryllidaceae, Saxifragaceae och Acanthaceae. Till en egen familj, Retziaceae, räknas numera också det monotypiska sydafrikanska släktet *Retzia*, som tidigare pendlat mellan två så skilda familjer som Solanaceae och Loganiaceae. Nyligen har också på det egendomliga nykaledoniska levermoss-släktet *Perssoniella* grundats familjen Perssoniellaceae och t. o. m. en underordning: Perssonielliineae.

Till sist kanske jag kan få nämna, att även några svenska orter fått sina namn förevigade i växtsläktesnamn. Så bildade för två fossila släkten den nyligen bortgångne Rudolf Florin (efter vilken släktena *Florinia*, *Florinites*, *Rufloria* och *Ruflorinia* uppkallats) namnen *Bjuvia* och *Stabbarpia* efter ett par skånska fossilfyndorter och Elias Fries efter sin svamprika hemsocken Femsjö svampnamnet *Femsjonia*. Allra kuriösast är dock det namn, som den redan nämnde Otto Kuntze bildade för den lilla kärrorkidén myggblomster, Linnés *Ophrys paludosa*, nämligen *Hammarbya* — hur det nu skall uttalas. Namnet måste gunås accepteras, alldeles bortsett från att arten inte alls växer eller väl någonsin vuxit vid Linnés Hammarby, som på detta säregna sätt blivit ihågkommet. För 20 år sedan blev också en uppländsk sjö förevigad på detta sätt, då Skuja gav en liten planktisk alg namnet *Erkenia* efter växtplatsen Erken.

OM NAMNET *FORSSKÅLEA*

O tack är världens lön, som bekant. Enligt C. B. Niebuhr (vars framställning dock åtminstone på en punkt är inkorrekt; se Christensen 1918, s. 77) skulle hans far, Carsten Niebuhr, som hade förtjänsten av att över huvud något av Forsskåls samlingar räddades och hans arbeten kommo i tryck, aldrig ha kunnat förlåta Linné, att denne (enligt Niebuhr jr som ett utslag av »verhasste Feindseligkeit») gett namnet *Forsskålea* åt en nässelväxt och ej åt den betydligt vackrare växt, som Forsskål själv hoppats skulle få bära hans namn. Denna växt, av vilken Forsskål sände frö till professor Oeder i Köpenhamn under namnet *Thaumasta prostrata* men sedan i sin *Flora aegyptiaco-arabica* beskrev som *Mnemosilla aegyptiaca*, visade sig emellertid, när plantor i Köpenhamn kommit upp ur sagda frö, ej representera något nytt släkte utan tillhöra det redan 1753 av Linné beskrivna papaveracésläktet *Hypocoum*. Vad beträffar det omskrivna artepitetet *tenacissima*, så påpekar Christensen i det kapitel han ägnat namnet *Forsskålea* i sin bok om Forsskål, att detta liksom de av Linné i hans artbeskrivning använda och även som »famösa» uppfattade termerna *adhaerens* och *hispida* användas av Forsskål själv i beskrivningen (i *Fl. aeg.-arab.*) av *Caidbeja adhaerens*, vilken är identisk med *Forsskålea tenacissima*, därför att »Ordene netop dækker Plantens væsentligste Karakterer»; man kan också säga: adjektiven i fråga äro de adekvata för de så beskrivna organen.

Detta har dock varit för trivialt för Christensens yngre landsman Thorkild Hansen, som i sin bok *Det lykkelige Arabien* (1962) ytterligare broderat ut historien om den dolda undermeningen i namnet *Forsskålea tenacissima*. Linné kunde, säger Hansen, »hvis han havde villet, jo gerne have valgt en anden plante end netop den, der var betegnet med de fatale tillægsord». Nej, som Christensen påpekat, var Linné så ivrig att få hedra Forsskål genom att uppkalla ett nytt växtsläkte efter honom, att han begagnade första möjliga tillfälle därtill genom att foga in beskrivningen i ett sammanhang, där det i och för sig inte hörde hemma; och i själva verket fanns då bland de växter, som kommit fram ur av Forsskål samlad frö (något herbariematerial hade ju, bortsett från en kvist av balsamträdet, inte nått Linné), inte någon annan som representerade ett nytt släkte. Men, fortsätter Hansen, »afgørende er det imidlertid, at Linné med sit valg giver Peter Forsskål en karakteristik, der virker saa rammende, at den umuligt kan bero paa en tilfældighed. Det var da heller ikke uden grund, at Niebuhr blev fornærmet. Selv om Linné saaledes næppe har valgt i blinde, er det dog ikke dermed givet, at hans karakteristik skal opfattes ligesaa nedværdigende, som Niebuhr troede. Naar vi er utilbøjelige til at frikende ham ligesom Christensen og Schück, skyldes det ogsaa, at han snarere fortjener anerkendelse end frikendelse. Han skal ikke undskyldes. Han har ramt sandheden. Han har kendt Peter Forsskål. Han har vidst, at denne mand ikke kunde hædres med roser og orchidéer. Der groede heller ingen fornemme blomster paa ødegraven uden for Jerim. Forsskåls minde skulde ikke være et minde af vellugt og skønhed; det skulde være et minde, der ætsede, et minde, der sved. De fire famøse tillægsord, *tenacissima*, *hispida*, *adhaerens* og *uncinata* betyder haardnakket, vild, stædig og kantet. Det eneste levende minde om Peter Forsskål, der døde i Jerim i *Det lykkelige Arabien*, planten *Forsskålea*, er en brændenælde.»

Detta är onekligen effektiv retorik. Sakligt är det dravel. Det borde inte behöva påpekas, att Linné inte gärna kunde döpa om släktet *Rosa*, inte heller rimligen upp-

ställa ett släkte *Forsskålea* för en orkidé, eftersom Linné aldrig såg någon sådan samlad av Forsskål. Det må dock tilläggas, att *Forsskålea* visserligen är en urticacé men (trots att även Christensen använt den glosan) ingen »brännässla» — den har inga brännhår, som kunna »etsa» eller åstadkomma sveda. De »fatale tillägsord» *hispid*a, *adhaerens*, *uncinata* finnas inte, som Hansen tydligen tagit för givet, i Linnés originalbeskrivning sammanställda till en karakteristik av *Forsskålea* (och enligt Hansen därmed av Forsskål själv) utan användas för beskrivningen av växtens sträva blad: »folia . . . hispida, hispiditate superioris paginæ, uncinata pertenuissime adhærente», där *hispidus* betyder sträv, *uncinatus* krokhårig och *adhaerens* vidfästande. Jag vill inte förneka, att man med god (eller ond) vilja kan få *adhaerens* att betyda »stædig» — i andra sammanhang; hur man får *hispidus* att betyda vild och *uncinatus* kantig, vet jag ej. Tyvärr har emellertid hela denna passus hos Hansen svalts av de båda författarna till artikeln om Forsskål i det eljest så vederhäftiga verket Svenskt biografiskt lexikon.

Vad beträffar Beckmann, kan det påpekas, att han enligt Th. M. Fries (l. c. 1903) på ett annat ställe givit en annan version än den ovannämnda: namnet skulle syfta på Forsskåls »rauhes Wesen»; detta är, som framgår av det ordagranna citatet hos Christensen, inte helt korrekt återgivet: växten skulle på grund av sitt »råa väsen» ha lika svårt att släppa taget från något den kommit »alltför nära» som Forsskål att överge en åsikt, han en gång omfattet. En annan detalj hos Beckmann (Fries 1911) är påtagligt oriktig men är så redan hos Linné 1764, nämligen Arabien som plats för Forsskåls fynd av arten; den beskrevs i själva verket efter exemplar, som dragits upp i Hortus Upsalien-sis ur frö, som Forsskål samlat vid Kairo 1761, sasom Linné fil. 1767 korrekt anger. Här har f. ö. bildtexten namnformen *Forskählea*, beskrivningen åter *Forsskählea*, medan originalstället genomgående har *Forsskålea*; i Amoenitates-upplagan av Opobalsamum declaratum (1769) står på ett ställe så, på ett annat *Forskolea*. Den enligt nuvarande botaniska regler korrekta stavningen är *Forsskaolea*. Helt nyligen har emellertid en tjeckoslovakisk botanist (Paclt 1968) föreslagit den ändringen i de botaniska nomenklaturreglerna, att nordiskt å ej som hittills skulle transkriberas till ao utan till aa, detta i enlighet med ett förslag av Regnéll 1952 beträffande zoologiska namn. Dock skulle enligt Paclt stavningen ej ändras i »Latin names the original spelling of which does not include the letter å, although the same names commemorate Swedish naturalists having that letter in their family names. Example: The name of *Forskohlea* . . . must not be altered to *Forskaalea* since a did not appear in the original spelling.» Paclt har tydligen (som många andra) förbisett, att namnet giltigt publicerades (under formen *Forsskålea*) redan 1764; enligt hans eget ändringsförslag skulle stavningen därför just bli *Forsskaalea* — en av de få former detta malträterade namn ännu inte tycks ha haft. (Willis 1966 redovisar inte mindre än 10 varianter, av vilka dock en, *Forskolea*, felaktigt hänförs till L. 1764 i stället för L. 1767.) Även Regnéll använder som exempel släktnamn härledda av Forsskål och uppräknar följande zoologiska släktnamn: *Forskalia* Koelliker 1853, *Forskälia* [sic!] Adams 1854, *Forskaliopsis* Haeckel 1888, *Forskalea* Iredale 1918 och ännu ett *Forskaliopsis* Coen 1931.

Läsaren göres uppmärksam på att förf. i den engelska sammanfattningen på vissa punkter exemplifierar sin framställning med andra upplysningar än i uppsatsen.

Litteratur

BECKMANN, se FRIES 1911.

CHRISTENSEN, C., 1918: Naturforskeren Pehr Forsskål, hans Rejse til Ægypten og Arabien 1761–63 og hans botaniske Arbejder og Samlinger. — København.

FRIES, TH. M., 1903: Linné. Lefnadsteckning. Senare delen. — Stockholm.

— 1911: Johann Beckmanns schwedische Reise in den Jahren 1765–1766. Tagebuch hrsg. von Th. M. Fries. — Uppsala universitets årsskrift 1911:2.

HANSEN, TH., 1952: Det lykkelige Arabien. En dansk ekspedition 1761–67. — København.

HYLANDER, N., 1958: The generic name *Disa* once again. — Bull. Jard. Bot. Bruxelles 28:4.

KROK, TH. O. B. N., 1906: Om svenskar efter hvilka växtslågten blifvit uppkallade. Ett tillägg. — Bot. Notiser f. 1906.

— 1925: Bibliotheca botanica suecana. — Uppsala & Stockholm.

LIDBECK, A., 1792: Dissertatio de plantis, in svecorum memoriam nominatis. — Lundæ.

VON LINNÉ, C., 1751: Philosophia botanica. — Stockholmia.

— 1753: Species plantarum. — Holmiæ.

— 1754: Genera plantarum. Ed. 5. — Holmiæ.

— 1758: Systema naturæ. Ed. 10. T. I. — Holmiæ.

— 1764: Opobalsamum declaratum in dissertatione medica. — Upsaliæ.

— 1769: Amœnitates academicæ. Vol. 7. — Holmiæ.

VON LINNÉ, C., D. Y., 1767: Plantarum rariorum horti upsaliensis fasc. 1. — Lipsiæ.

MÖRNER, C. TH., 1934: Om nomineringen av *Browallia*-släktet och dess arter, särskilt de linnéanska. En bibliografisk studie. — Sv. Linné-Sällsk. Årsskr. 17.

PACLT, J., 1958: Nomenclature proposals to the Seattle congress. — Taxon 17.

REGNÉLL, G., 1952: Wiedergabe des skandinavischen å durch das Klassische Latein-Alphabet. — Senckenbergiana 33.

SCHEUTZ, N. J., 1863: Om de svenskar, efter hvilka växtslågten blifvit uppkallade. — Bot. Notiser f. 1863.

— 1865: Om svenskar, efter hvilka växtslågten blifvit uppkallade. — Bot. Notiser f. 1865. (Två tillägg till föreg.)

WILLIS, J. C., 1966: A Dictionary of the Flowering Plants and Ferns. 7th ed. revised by H. K. Airy Shaw. — Cambridge.

Summary

LINNAEA, JAFNEA, ANDERSSONIOPIPER AND OTHER PLANT GENERA NAMED FOR SWEDES

By

NILS HYLANDER

The generic name *Linnaea* was validly published by Linnaeus in his *Species Plantarum* (1753) and *Genera Plantarum* (5th ed., 1754), in both cases with Gronovius given as the author, as he had been previously in the first edition of *Genera* (1737), where the name first appeared. The genus *Anderssoniopiper* was raised by Trelease in 1934 and founded on an undetermined specimen in the Riksmuseum in Stockholm found among *reliquiae* from the worldwide voyage of the Swedish frigate *Eugenie* in 1851–53 with N. J. Andersson as botanist. It was labelled “Panamá”, but was, according to Trelease, impossible to identify with a piperaceous plant known from that part of the world. In 1955, however, Yuncker found it matched very well with a *Piper* species, *P. latifolium* L. fil., described previously from Tahiti, and suggested that the specimen had been collected in that island, which was also visited by the *Eugenie*. *Jafnea*, a genus of the fungus group Ascomycetes, was published by Korf in 1960 and named in honour of the specialist in this group, Professor J. A. F. Nannfeldt, of Uppsala, to whom also two other Ascomycete genera have been dedicated, *Nannfeldtiella* Eckblad and *Nannfeldtia* Petrak.

The last-mentioned name belongs to what could be called the “normal type” of generic name, formed from personal (family) names by the addition of the ending *-ia* or *-a* to the stem in their Latin (or latinized) form. Such generic names existed before the starting point (1753) of binary nomenclature, and in *Species Plantarum* and *Genera Plantarum* Linnaeus took up many of these from earlier authors, such as *Fuchsia*, *Lobelia*, *Lonicera* and *Magnolia* from Plumier, *Montia* from Micheli, and *Sherardia* from Dillenius, to mention only genera with species growing wild in Sweden or cultivated there as ornamentals.

But Linnaeus did so only when the names commemorated botanists, not for example saints or persons whose merits lay outside the botanical field. “This honour is the only reward of a botanist and must not be misused”, as he says in *Philosophia Botanica* (1751), where he gives his rules for the naming of genera. However, he admits some exceptions: Names should be allowed if belonging to the categories mentioned as “Poetica, in veterum eruditione trita; Deorum; Regum; Promotorum” and, finally, the category called “Usurpatores”, i.e. those who have taken the plant in question into use—to this group belong only three genera, all containing species with stimulating or medicinally active substances: *Nicotiana*, *Cinchona* and *Euphorbia*. Linnaeus himself gave a few names in honour of “promotores”: *Alströmeria* for Baron Clas Alströmer, who had brought him the material of the type species, *A. pelegriana*, and *Lagerstroemia*, with the magnificent species *L. indica*, for one of the directors of the Swedish East India Company (Ostindiska Kompaniet), Magnus Lagerström, through whom Linnaeus had been able to send some of his disciples on research voyages to Asia and Africa. One of the last genera Linnaeus raised (1775) was *Gustavia*, named in honour of King Gustaf III and founded on the splendid *G. augusta*, a tree from Guyana of the family Lecythidaceae. This name has, fortunately, been conserved vs. the earlier, barbarous name *Japarandiba* Adanson.

However, as is natural, most of the generic names of this type that Linnaeus accepted or created commemorated botanists, among them not a few Swedes. Thus, in *Species Plantarum* are to be found the following names: given in honour of predecessors as Franckenius (*Frankenina*), Tillandz (*Tillandsia*), Celsius (*Celsia*), Rudbeck (*Rudbeckia*), and Bromelius (*Bromelia*); contemporary colleagues and friends as Browallius (*Browallia*), Artedi (*Artedia*), Bäck (*Baeckea*), and Leche (*Lechea*), and, finally, some of the disciples as Kalm (*Kalmia*), Löffling (*Loeflingia*), Osbeck (*Osbeckia*), and Torén (*Torenia*). To the last-mentioned group were later added Hasselquist (*Hasselquistia* 1755), Solander (*Solandra* 1759), Forsskål (*Forsskålea* 1764), and Bergius (*Bergia* 1771). All these names are still accepted except *Hasselquistia* (since this genus is now considered congeneric with the earlier described *Tordylium*) and *Solandra*—in the latter case the Linnaean name has been rejected in favour of the later *Solandra* Swartz, in the same way as *Dryandra* Thunberg has been rejected for *Dryandra* R. Brown—given to a proteaceous genus closely related to *Banksia* and thus in a nice way also commemorating the close relationship between Jonas Dryander and his employer, Sir Joseph Banks.

One of the persons mentioned above was not a scientist but a medical practitioner, namely Abraham Bäck; he was, however, Linnaeus's closest friend. Linnaeus's colleague in the medical faculty at the university of Uppsala and former competitor for the professorate, the famous paediatrist, Nils Rosén (*nob.* von Rosenstein), was, on the other hand, not honoured with a generic plant name until Thunberg gave the name *Rosenia* in memory of the two brothers, Nils and Eberhard Rosén, the latter (*nob.* Rosenblad) professor of medicine at Lund but also a botanist.

Thunberg, the most famous and most productive of the Linnaean disciples, made many other generic names in honour of compatriots. Most of these were contemporary physicians—nowadays more or less forgotten—with botanical interests such as J. T. Fagraeus (*Fagraea*), B. M. Hall (*Hallia*), L. Montin (*Montinia*), J. H. Olin (*Olinia*), C. J. Pentz (*Pentzia*), J. G. Wahlbom (*Wahlbomia*), C. E. (von) Weigel (*Weigela*). Two were medical men of an earlier period: J. Linder (*nob.* Lindestolpe) (*Lindera*), and K. Stobaeus, Linnaeus's teacher in Lund (*Stobaea*). One of the Linnaean "apostles", P. J. Falck, who travelled in Russia and met a tragic death there, was commemorated by the name *Falckia*, and also two really prominent botanists were remembered: A. J. Retzius (*Retzia*) and E. Acharius, "the father of lichenology" (*Acharia*). Thunberg also called a genus *Dahlia* after the Linnaean disciple A. Dahl, but this was antedated by *Dahlia* Cav., a name still in use and "naturalized" also as a Swedish and English name.

The contemporary botanists Retzius, Bergius, Sparrman and the younger Linné also named some genera in honour of Swedes, e.g. *Ekebergia*, which Sparrman named for the generous captain C. G. Ekeberg (who brought living tea plants to Linnaeus) of the East India Company; he was himself honoured by the name *Sparrmannia* L. fil. (unfortunately conserved in the form *Sparmannia*, which is evidently a misprint in one place in the original paper, while it is correctly spelt *Sparrmannia* in two other places there). Most of these genera belong to the South African flora, in which Thunberg, Bergius and Sparrman were pioneers.

Many Swedes, mainly botanists, of later times have been honoured in the same way. This can be illustrated by the following list of Swedes, still alive, who have given their names to plant genera according to the "normal method": E. Asplund (*Asplundia* Harling 1954), C. Bliding (*Blidingia* Kylin 1947), G. Erdtman (*Erdtmania* Pant & Mehra 1963), S. Junell (*Junellia* Moldenke 1940), T. Levring (*Levringia* Kylin 1940), J. A. Nannfeldt (*Nannfeldtia* Petrak 1947), E. Norin (*Norinia* Halle 1927), E. Sventenius (*Sventenia* Font-Quer 1949), Vivi Laurent-Täckholm (*Taekholmia* Boulos 1967), E. Teiling (*Teilingia* Bourrelly 1964) and S. Woldmar (*Woldmaria* W. B. Cooke 1961). The

name *Hylandra* A. Löve 1961 is made for N. Hylander in the same way as the earlier names *Solandra*, *Rolandra* and *Dryandra*.

In addition, some contemporary Swedes have been honoured by names, formed in another way. Thus, the young botanist Ö. Nilsson of Lund has recently honoured his wife by giving her Christian name, *Mona*, to a plant genus, and his son Max (b. 1966) by naming another genus *Maxia*. H. Smith has been honoured by the genus *Harrysmithia* H. Wolff, Harry being his Christian name, and H. Persson by the name *Perssoniella* Herzog—in these cases the name form is due to the existence of the earlier names *Smithia* (for J. E. Smith) and *Persoonia* (for C. H. Persoon), respectively. Further, H. Skuja has been commemorated by the names *Skujaephyconema* Burkart and *Skujaella* J. De Toni, T. Levring by *Levringiella* Kylin, M. Wærn by *Waerniella* Kylin. Names with the ending *-ella* have in some cases (as those just mentioned) been given to genera of pygmaean algae, but in other cases, because a name of the “normal type” had already been dedicated to the same person, e.g. *Skottsbergia*–*Skottsbergiella*, *Dusen*–*Duseniella*, *Starbaeckia*–*Starbaeckiiella*, to mention a few of those where Swedes are concerned.

Still other types of name formation have been used in cases of reiterated honouring of the same person, e.g. the names given for the famous explorer of the flora of Cuba and Haiti, E. L. Ekman, for whom—in addition to *Ekmania*—the names *Ekmanianthe*, *Ekmaniocharis*, *Ekmanochloa*, *Ekmanomyces* were given as well as *Myrtekmania* and *Manekia*. The prefix *neo-* (new) is also often used for the same purpose, e.g. *Neolindbergia*, *Neoregnellia*. In other cases, endings or prefixes are added to a name of the “normal type” to indicate that a new genus is related or similar to the former genus, as indicated by cases such as *Isoberlinia*, *Microberlinia*, *Pseudoberlinia* (all leguminous plants related to *Berlinia*), *Kalmiella* (related to *Kalmia*), and *Linnaeopsis* (not related, but similar to *Linnaea*). The latter method is especially used in palaeobotany, where such endings as *-anthe* (or *-anthium*), *-phyllum*, and *-xylon* will indicate similarity in flower, leaves and wood, respectively, to the genus, the name of which has been used, e.g. *Forsskohleanthium*, *Ternstroemiphyllum*, and *Lagerstroemioxylon*.

In the early days, before the nomenclature was regulated by an international code and especially before the strict application of the priority rule, it was quite common that a generic name, formed from a personal name, was later given again by another author to another (usually unrelated) genus. In some cases, such later homonyms became much more used than the original one and have been conserved against the former, e.g. *Solandra* Sw. 1787 vs. *Solandra* L. 1759, *Swartzia* Schreb. 1791 vs. *Swartzia* J. F. Gmel. 1791, *Thunbergia* Retz. 1780 vs. *Thunbergia* Montin 1773. As to *Swartzia*, there are at least five genera with that name (or an orthographic variant), all named for Olof Swartz (1760–1818). In the same way, there are, for example, 4 *Laxmannia* and 4 *Wahlenbergia*, 3 *Areschougia*, 2 *Berzelia* and, from later times, 2 *Romellia* and 2 (or 3) *Dusen* (and also 2 *Duseniella*, all named for the eminent collector, mainly in southern South America, P. Dusén, 1855–1926). Two remarkable series of names may be mentioned in this connection: *Lagerheima*, *Lagerheimia*, *Lagerheimiella* (2 genera), *Lagerheimina*, all named for Gustaf Lagerheim, first professor in Quito, later in Stockholm, and *Munkia*, *Munkiella*, *Munkiodothis*, *Rosenscheldia*, and *Rosenscheldiella*, all named in honour of the Swedish physician Eberhard Munck af Rosenschöld, who worked for many years in Paraguay until he was murdered there in 1869; a botanical ignoramus, the Paraguayan apothecary D. Parodi, later published Munck's annotations on the flora of this country under his own name.

The occurrence of so many homonyms, often published in rather obscure places, makes it difficult to give the exact number of generic plant names derived from names of Swedes, either directly dedicated to them or being “secondary” derivatives from such

names. I have found 36 names which can with certainty be placed in the latter category. An estimation of the number of direct "dedication names" is more difficult, but the list of such names which I have brought together (and which will be published later) includes about 300, commemorating about 185 persons. I am not able to give an exact number, since in some cases the derivation of the name or the nationality of the person in question has not been clear. The latter difficulty is especially apparent with regard to some North American botanists with family names of Swedish type. Some of these were born in Sweden, e.g. P. A. Rydberg, I. Tideström (Tidestrom), and H. K. Svenson, others not (as those commemorated by the names *Dahlgrenia*, *Lindquistia*, *Lundellia*). An earlier list of Swedes commemorated by generic plant names, published by N. J. Scheutz in 1863, contains (together with two appendices in 1865) 95 persons, an additional list by Krok in 1906 adds 59. I have included as Swedes all persons born within the limits of the Kingdom of Sweden as delimited at the time of their birth. This, for example, excludes the famous astronomer Tycho (Tyge) Brahe, born in 1546 at the castle Knutstorp in the province of Skåne, nowadays part of Sweden but then belonging to Denmark. On the other hand, some persons have been included who were born in Finland when that country was still part of the Kingdom of Sweden, e.g. Forsskål and Laxman, to mention the two most renowned. Included also are the physician C. E. (von) Weigel and the famous chemist C. W. Scheele, both born in Stralsund in Pomerania, when this belonged to Sweden. There are also two botanists who were born abroad but later became Swedish citizens, H. Skuja and R. Kolbe.

A few Swedish place names have also been used for forming generic plant names. Thus, Rudolf Florin (commemorated by *Florinia*, *Florinites*, *Rufhoria* and *Rufloiria*) raised the genera *Bjuvia* and *Stabbarpia*, taking the names from two places in Skåne, Bjuv and Stabbarp, where remains of these fossil plants had been found. In the same way, Elias Fries gave a genus of Fungi (Tremellales) the name *Femsjonia* after his home parish, Femsjö in Småland, and the German botanist, Otto Kuntze, the name *Hammarbya* to the Linnaean orchid *Ophrys paludosa*, notwithstanding the fact that this plant has never been found at Linnaeus's estate Hammarby in Uppland, the name of which was thus eternalized. More recently, H. Skuja has given the name *Erkenia* to a microscopic alga found in the plankton of the lake Erken in the same province.

CARL-OTTO VON SYDOW

SVENSKA LINNÉ-SÄLLSKAPETS
STIFTANDE OCH FÖRSTA
VERKSAMHET

EN TILLBAKABLICK VID 50-ÅRSMINNET

För femtio år sedan, närmare bestämt på 210-årsdagen av Linnés födelse, onsdagen den 23 maj 1917, samlades vid stockholmstågets ankomst till Uppsala centralstation kl. 10,06 följande herrar: från Stockholm botanisten och hygienikern professor Ernst Almquist (1852–1946), skriftställaren och redaktören i Svenska Dagbladet fil. doktor Carl Forsstrand (1854–1928), professor bergianus Robert Fries (1876–1966), den kände bibliofilen hovtandläkare Elof Förberg (1851–1923), läkaren och medicinhistorikern docent Olof Hult (1868–1958) och överläkare Ernst Hultgren (1866–1922); från Uppsala Linnékännaren förste bibliotekarie (från 1918 överbibliotekarie) Markus Hulth (1865–1928), botanisten professor Oscar Juel (1863–1931), växtbiologen professor Rutger Sernander (1866–1944) och zoologen professor emeritus Tycho Tullberg (1842–1920).

Sedan nödiga presentationer skett steg sällskapet upp i väntande vagnar, varpå färden ställdes till Linnés Hammarby, dit man anlände vid halv tolvtiden. Här förevisade professor Tullberg, alltsedan Thore Fries' död 1913 Hammarby-stiftelsens inspektor, byggnader och samlingar, varefter man övergick till att behandla det ärende som egentligen fört de församlade dit på denna högtidsdag, nämligen stiftandet av ett Linnésällskap.

Efter det att professor Tullberg åtagit sig att fungera som ordförande, gavs ordet åt doktor Förberg, som med några ord framlade de skäl som förmått honom att taga initiativet till dagens sammankomst. Förberg berättade hur han under sina studier av Linnés tryckta arbeten ofta haft anledning beklaga, att vårt land saknat ett sällskap ägnat Linnéminnet. När han t. ex. vid granskningen av olika Linnéverk funnit upplagor och varianter, som förut ej omnämnts i den bibliografiska litteraturen, hade han gjort noggranna anteckningar härom, som emellertid sedan fått bliva liggande, trots att andra samlare torde ha gjort liknande iakttagelser och gärna skulle ha diskuterat dem med likasinnade. Hade ett Linnésällskap funnits, skulle sådana rön ha kunnat inlämnas dit, diskuteras där och möjligen blivit publicerade i ett sådant sällskaps handlingar. Anledning till samma beklagande hade han fått vid sina försök att till Sverige återbörda vissa Linnéminnen, huvudsakligen brev, som utan tvivel hade kunnat räddas

från förstörelse eller från att komma i utländska handlares händer, om Sverige haft ett sällskap som ägnat sig åt att samla dylika dokument. Prisen på Linnébrev höjdes alltjämt »i våldsamt stigande progression» och gjorde det för vart år allt svårare för den enskilde att förvärva dem. Ett Linnésällskap skulle däremot utan tvivel ha lättare att begagna de tillfällen till förvärv som yppade sig. Det torde också kunna antagas, att en eller annan samlare vore villigare att avstå en raritet till ett Linnésällskap än till en enskild person, i all synnerhet om detta sällskap kunde förlänas vederbörlig stadga och vetenskapligt anseende. Även föremål med anknytning till Linné borde av ett Linnésällskap söka anskaffas och sammanföras till lämplig plats. Att förvärva dyrbara linneanasamlingar kunde kanske tillsvidare blott hägra i fjärran, men redan att åstadkomma ett inventarium över kända Linnéminnen vore en viktig uppgift. Ett annat mål som det tänkta sällskapet borde sträva efter vore att hopbringa ett fullständigt Linnébibliotek. Vad slutligen den historiska utforskningen av Linné och hans verk beträffade, funnes förvisso ännu mycket att göra, och för ett Linnésällskap bleve därför utgivandet av skrifter av och om Linné och hans lärjungar ett angeläget värv.

Förbergs ord åhördes med uppmärksamhet och rönt allmänt instämmande, och på ordförandens fråga om de församlade ville bilda ett sällskap med det syfte som doktor Förberg antytt, blev svaret ett enhälligt ja.¹

Så långt det denna dag förda protokollet. — Robert Fries har givit oss en levande skildring av denna dag på Hammarby och av de då närvarande: Det låg sol över slätten och det var värme, fastän vår, i luften, det var blommor och spirande grönt. I Linnés förmak på övre botten satt Tycho Tullberg i Linnés egen skrivstol och ledde på sitt formfria och älskvärda sätt förhandlingarna. Elof Förberg stod korrekt och målmedveten, förfaren och säker i formerna och gav gestalt åt den idé som kärleken till Linnéminnet fött i hans sinne. Och under de Scheffelska porträtten och de Höökska familjekonterfejen sutto och stodo de övriga deltagarna i överläggningen om den nya sammanslutningen.²

Förutom de nyss uppräknade personerna hade ytterligare andra, i brev eller annorledes, förklarat sig vilja delta i stiftandet av ett Linnésällskap. Dessa voro zoologen professor Leonard Jägerskiöld (1867–1945) i Göteborg, hospitalsöverläkaren Emil Lindell (1854–1941) i Växjö, känd som ägare till ett av landets förnämligaste Linnébibliotek i privat ägo, medicinaren och anatomen professor Erik Müller (1866–1923) i Stockholm, botanisten professor Otto Nordstedt (1838–1924) i Lund och linneanasamlaren handlanden Nils Rosén (1866–1929)

¹ »Professor Almquist förordade kraftigt bildandet af ett Linnésällskap och framhöll såsom *en* af dess uppgifter att beriktiga de talrika missuppfattningar af Linné, ja angrepp mot honom, som förekomma i litteraturen.» (Stockholms Dagblad 25.5.1917. Ej i protokollet.) Jfr Förberg (i brev till Greta Conwentz 14.2.1922 apropå Sachs' och andras nedvärdering av Linné): »Vi ha i Linné-Sällskapets styrelse diskuterat frågan, huru en grundlig vederläggning lämpligast borde ske. Redan vid min motivering af ett Linnésällskaps bildande, påpekade jag vikten häraf, men t. v. har intet blifvit i saken åtgjort.»

² Robert Fries, Till tio-årsminnet av Svenska Linné-Sällskapets stiftande, s. 2–3. (SLÅ 1928.)

i Malmö. Av dessa ställde sig Lindell, då Förberg brevledes delgav honom sina planer på ett Linnésällskap, ganska skeptisk till dessa och tvivlade något på den lyckliga utgången av företaget. Ehuru han fuller väl var överens med Förberg om önskvärdheten härav, förmådde han ej uppbåda den entusiasm inför stiftandet som Förberg hade väntat hos honom, vilket ganska mycket förtröt denne. Därför ville Förberg i Lindells svarsbrev ej inläsa full anslutning till verket och anmälde ej heller hans bifall vid det första mötet på Hammarby. Följaktligen återfinns ej Lindells namn i protokollet eller i tidningarnas referat från denna sammankomst, utan först i den tryckta matrikeln i årsskriftens första årgång 1918 nämns han som en av Sällskapets stiftare. Även muntligen hade Förberg diskuterat bildandet av det nya sällskapet med några av stiftarna, bl. a. med Fries och Hulth vid en middag i början av maj hemma hos sig i Djurs-holm.¹

Det nu bildade sällskapet var i sin art något helt nytt. De idag så talrika sällskapen till studium och hyllande av olika märkliga personer, framförallt vittra författare, funnos ej då. Endast en befintlig liknande förening skulle man möjligen kunna peka på, ehuru det ej är känt om Förberg däri hade sett någon förebild för sin idé, nämligen det år 1910 stiftade Karolinska förbundet, som till sitt ändamål har att studera det karolinska tidevarvet, särskilt Karl XII:s tid.² Däremot hänvisade Förberg i sitt ovan refererade anförande till Goethesällskapet i Tyskland och dettas verksamhet som en föresyn för ett svenskt Linnésällskap. De i utlandet arbetande Linnésällskapen åter kunna ej ha inverkat på bildandet av det nya sällskapet, då dessa voro och äro uteslutande naturvetenskapliga sällskap med biologisk forskning på programmet, ehuru de prytt sig med den frejdade svenskens namn. Därmed är också sagt, att icke heller de svenska »Linnésällskap» som i början av förra århundradet frestade en kortvarig och osäker tillvaro kunna betraktas som föregångare till Svenska Linné-Sällskapet, ty även dessa voro som bekant naturvetenskapliga föreningar utan någon Linnéforskning bland sina syften.

Det har ansetts anmärkningsvärt, att det stora klang- och jubelåret 1907 icke såg stiftandet av något sällskap till Linnés minne. Kanske det överdådiga firandet av 200-årsjubileet hade skapat en viss övermättnad, som motverkade uppkomsten just då av ett dylikt sällskap. Men kanske likväl den då så rikt manifesterade betydelsen av Linné och hans verk för mången gjorde det klarare än förut, att här dock fanns ett fosterländskt minne av sådan vikt, att det väl kunde motivera grundandet av ett särskilt sällskap för dess omhändertagande. I vilken mån dylika föreställningar verkat hos de män som tio år senare stiftade Svenska Linné-Sällskapet är okänt, men en möjlig grund för deras handlande utgöra de i alla händelser.

¹ Förberg till Lindell 6.5.1917 och till Rosén 18.5.1917.

² Detta antyds av Gustaf Stridsberg i Svenska Dagbladet 24.11.1917.

Redan vid detta första sammanträde överlämnades några gåvor, ett som det skulle visa sig lyckligt omen för Sällskapet på skänker så rika framtid: Förberg överlämnade ett par Linnébrev till de blivande samlingarna, och från Rosén upplästes ett brev, vari han meddelade sin avsikt att skänka den kopia av det s.k. Versaillesporträttet av Linné, som numera hänger i salen (gamla frigidariet) i Linnéträdgårdens orangeri.

Det är värt en stunds eftertanke, att Sällskapet hade sin upprinnelse i en boksamlares önskan att med likasinnade få dryfta iakttagelser och erfarenheter av närmast bibliografisk art, gjorda under sysslandet med den rika Linnélitteraturen, och att bland stiftarna det bibliofila draget var så markant. Sådana anteckningar som Förberg nämnde i sitt anförande på Hammarby finnas också av hans hand i Sällskapets arkiv och vittna om hans kringsyn och iakttagelseförmåga vid det bibliografiska studiet av olika nummer i hans bibliotek. Självfallet hade han sedan gammalt beröring med Markus Hulth, författaren av den grundläggande *Bibliographia Linnaeana*, i vars i Uppsala universitetsbibliotek bevarade brevsamling man finner tidiga spår av samarbete mellan dessa två kännare av Linnés tryckta verk.¹ Mellan övriga stiftare av Sällskapet funnos också gamla band av vänskap. Här räcker det att nämna, att Hulth och Sernander voro gamla skolkamrater från Örebro och förenades i gemensamma biologiska intressen från tidiga studentår. Till samma krets hörde i sin ungdom även Forsstrand, som till sin akademiska utbildning var zoolog, liksom för övrigt även Hulth. Vad de övriga stiftarna angår skall här endast erinras om att Tullberg var ättling, dotterdotterson, till Linné, och att Fries var son till Linnébibliografen Thore Magnus Fries.

Till ledamöter av en interimsstyrelse, som under tiden fram till en allmän sammankomst skulle arbeta på att förverkliga det fattade beslutet, bl. a. genom att upprätta förslag till stadgar och framförallt genom att skaffa medlemmar, valdes denna första dag Tullberg, Hulth, Fries och Sernander. — Under sommaren 1917 drevs så arbetet på den nya föreningens igångsättande och befastande med största kraft, varvid de tyngsta bördorna naturligt nog kommo att axlas av Förberg. Framgången lät icke heller vänta på sig. Efter ett förnyat sammanträde av stiftarna den 15 september på Gästis i Uppsala, det i egentlig mening konstituerande sammanträdet, utsändes kallelser till medlemskap. Resultatet av denna första värvningskampanj blev så gott, att man vid Sällskapets första allmänna sammankomst den 24 november på Strand hotell i Stockholm kunde räkna 280 medlemmar. I hotellet disponerades de s. k. franska salongerna, där på en långvägg det ovan nämnda av Rosén skänkta Linnéporträttet var uppsatt, omgivet av svenska flaggor, palmer och blommor.² Vid detta möte kallades till förste hedersledamöter den för sina botaniska kunskaper kände

¹ Såväl Müller som Sernander antaga, att fröet till Sällskapet spirade ur intressegemenskapen mellan Förberg och Hulth. (SLÅ 1924, s. 13, ib. 1929, s. 3.)

² Förberg till Rosén 28.11.1917.

kronprinsen, Sällskapetets nuvarande höge beskyddare, kronprinsessan, »blomsterfurstinnan på Sofiero», och den likaledes blomsterkunnige prins Eugen. Dessa trädgårdssakkunniga medlemmar av kungahuset hade nådigt antagit inbjudan till kvällens sammankomst och bidrogo genom sitt visade intresse för Sällskapetets verksamhet helt säkert till den framgångsrika fortsatta värvningen av medlemmar i förmögna och inflytelserika kretsar. Till Sällskapetets första ordinarie styrelse valdes Tullberg, ordförande, Müller, vice ordförande, Hulth, sekreterare och redaktör, Förberg, skattmästare, Sernander, Hultgren, Fries, Forsstrand, Hult och Juel, samtliga stiftare av Sällskapet, samt dessutom botanisten professor Gustaf Lagerheim (1860–1926, avgick ur styrelsen 1919), zoologen professor Einar Lönnberg (1865–1942), båda från Stockholm, botanisten professor Svante Murbeck (1859–1946) i Lund och botanisten lektor Ernst Hemmendorff (1866–1928) i Stockholm, den sistnämnde skolkamrat och ungdomsvän till Hulth och Sernander.

Nu framlades också stadgarna för Sällskapet, vilka utarbetats av interimsstyrelsen och antagits av stiftarna vid nyssnämnda sammanträde i Uppsala. I sina första grundläggande paragrafer, som utstaka Sällskapetets mål och vägen dit, återgå de i stor utsträckning på de punkter som Förberg framförde vid sammanträdet på Hammarby. Även bakom de övriga utförliga och detaljerade bestämmelserna skönjer man Förbergs hand, så t. ex. i fråga om de olika ekonomiska stadgandena och föreskriften om det successiva valet av styrelsen i tre omgångar, vilken paragraf Förberg formulerat för att säkra kontinuitet och förekomma överraskningar eller palatsrevolutioner.¹

Enligt dessa stadgar är Sällskapetets ändamål »att sprida kunskap om Carl von Linné och hans verk, samt att väcka och underhålla intresset och vördnaden för vårt lands största naturvetenskapliga minne» (§ 1). Sällskapet skall verka härför genom »att utge skrifter av och om Linné och hans lärjungar, att ur nya synpunkter belysa hans person, liv och verksamhet, att upprätta en förteckning över alla kända Linnéminnen, att söka hopbringe ett möjligast fullständigt Linnébibliotek, att, i den mån det låter sig göra, på lämplig plats sammanföra sådana föremål, som kunna anses ha tillhört Linné eller det Linnéska huset, samt att framdeles, då tillgångarna sådant medgiva, genom understöd befordra forskningar avsedda att fördjupa kännedomen om Sveriges natur och folk» (§ 2).

Dessa paragrafer erhöles en vidare belysning i två anföranden av programmatisk karaktär, som Förberg och Müller höllo under kvällens lopp. Då dessa anföranden äro av intresse för kännedomen om de ideer som besjälade de ledande männen inom vårt sällskap vid början av dess verksamhet, skola de till sina huvudpunkter refereras.²

¹ Förberg till Fries 13.8.1917.

² Elof Förberg, Linnéminnet och dess vårdande (SLÅ 1918, s. 169–172) och Erik Müller, Om Svenska Linné-Sällskapetets utvecklingslinjer (ib. s. 173–176).

Förberg påminde om hur Linnés fosterland, trots de storslagna minnesfirandena vid olika Linnéjubileer, fortfarande saknade ett sällskap med uppgift att vårda hans minne. Ingen av de föreningar i vårt land som tidigare burit linneanska namn hade haft samma uppgift som Svenska Linné-Sällskapet. Således var det först på Linnés 210:e födelsedag, som ett sällskap bildades med ändamål att sprida kunskap om Linné och att väcka intresse för hans verk. Detta nya sällskap hade redan mötts med förståelse och rönt uppmuntran från alla håll. Av mecenater redan skänkta eller utlovade penningssummor tycktes ställa i utsikt inlösandet av en samling synnerligen intressanta Linnéminnen, i hög grad lämpliga att bilda kärnan till ett Linnémuseum. Frågan var en sådan samling bäst skulle uppställas och förvaras hade föranlett prövning av flera platser, men därvidlag hade nu all tvekan försvunnit, då det funnes en sådan som torde kunna anses som idealisk, nämligen Linnés gamla hem i Uppsala. Det gamla huset stode nämligen kvar i så gott som oförändrat skick. Här funnes sålunda en möjlighet att få en svensk motsvarighet till Shakespeares hus i Stratford on Avon eller Goethe-Haus i Frankfurt. »Men vi kunna få något mera, än där åstadkommits, något mera än ett museum. Jag har nämligen vågat tänka mig, att Svenska Linné-Sällskapet — i samband med planen att ordna ett Linnéhus och med en utvidgning av dess i stadgarnas § 2 angivna uppgifter — skulle åtaga sig att återställa den på samma tomt belägna gamla Linnéska trädgården. Det är ju naturligt, att även om vi lyckas att hopbrunga en större samling föremål, som tillhört Linné, skola vi dock svårligen kunna åstadkomma en trogen bild av det Linnéska hemmet. Den gamla botaniska trädgården kan däremot med ledning av de detaljerade beskrivningar som finnas ... med full säkerhet återställas i sitt ursprungliga skick.»

Här, men också först här, framföres tanken att bland Sällskapets mål även skulle medtagas återställandet av den gamla linneanska trädgården. Det är märkligt att detta icke skett tidigare. Det är något av en blind fläck i stiftarnas dittillsvarande syn på Sällskapets uppgifter. Varken under sammankomsten ute på Hammarby eller senare i september hade denna tanke tydligen uppstått, eftersom den nu av Förberg upptages som en komplettering av de i stadgarna angivna arbetsuppgifterna. Så, så att säga bakvägen, framlades alltså tanken på den uppgift, vars snara och lyckliga förverkligande väl måste betraktas som Sällskapets till dags dato främsta bedrift.

Sedan Förberg framfört dessa tankar vid själva sammanträdet, tog Müller, som i den sjuke Tullbergs frånvaro fungerade som ordförande, till orda vid den efterföljande supén.¹ Ämnet för hans anförande var Svenska Linné-Sällskapets

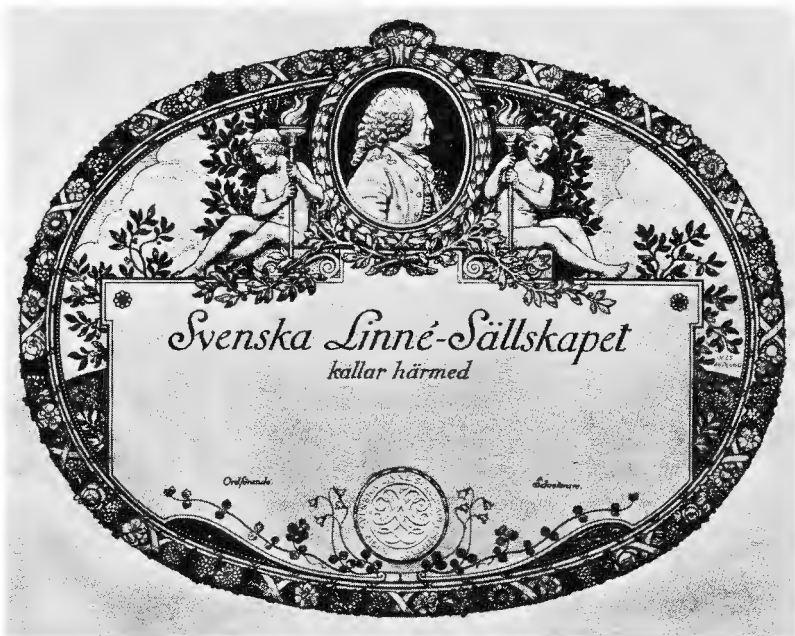
¹ Supén präglades av den rådande kristiden. Den knappa förtäringen och det höga pris denna betingade gav anledning till ett kåseri av den kända signaturen Den inbitne (Ane Randel), i vilket han gisslade huvudstadens källarmästare för diskrepansen mellan erlagd betalning och erhållen valuta vid dylika officiella restaurangfester. Särskilt förargade det Den inbitne, att skålen för Linné tömdes i »krigsöls-skvättar». (Svenska Dagbladet 28.11.1917.)

utvecklingslinjer. Härvid yttrade han bl. a., att Sällskapet icke ville vara en exklusiv förening för facklärdade utan vände sig till vidare kretsar av vårt folk, till alla intellektuellt intresserade. Är nu Linnéminnet verkligen av sådan art och intresse, att det kan motivera en allmän uppslutning kring ett sällskap med detta minne på sitt program, frågade Müller. Ja, menade han: idag skulle visserligen inte någon vetenskapens storman, vore han än ett snille i sin disciplin, »ja icke ens en Helmholtz», kunna bilda utgångspunkten för någon sammanslutning av allmänmänsklig art. Däremot vore Linné alldeles särskilt ägnad att bilda ett centrum, kring vilket icke endast sakkunskapen utan även allmänbildningen kunde samlas. Orsaken härtill låge i Linnés forskarkynne, vilket i sin tur berodde av den tid i vilken han levde. Ty vad som särskilt utmärkte Linné som vetenskapsman var det jättelika omfånget av hans intressen. Hans forskningsprogram, så som det exempelvis utformades i hans instruktion för resande naturforskare, lämnar knappast någonting i naturen eller samhället obeaktat. Mycket få personer äga en verklig uppfattning om Linnés hela livsinnehåll, och Linnésällskapet har därför förelagt sig ett stort och tacksamt värv, då det till sin huvuduppgift satt att sprida kunskap om Carl von Linné och hans verk. Härtill komme att Linnés livsåskådning vilar på en teistisk och mystisk grund. Hans naturskildringar och betraktelser präglas av en egendomlig stämning och stil, kännetecknande för en verklig skald. Ur allmänmänsklig synvinkel vore detta en mycket fruktbar utgångspunkt för fortsatta Linnéstudier.

»Linnés livsverk i sin helhet», slutar Müller, »är alltså en mosaik av olikartade inslag: av vetande och tro, av skarp naturforskning och drömmeri, av systematisering och poesi. Hans skrifter av allmänt innehåll äro ännu idag av stort intresse, tanke- och känslöväckande. Linnéminnet äger därför källor, ur vilka många kunna ösa ... Den fråga, som jag nyss uppställde, kan alltså i korthet besvaras så: Linné är värdig att omfattas av alla kulturellt intresserade, därför att han i sitt livsverk är så allmänmänsklig. Han vänder sig i sina forskningar till hela verkligheten, en modern naturvetenskapsman, även av de yppersta, endast till en del av denna.»

Sådana voro alltså de tankar och känslor som fyllde initiativtagarna till det nybildade sällskapet.

För att återgå till själva stadgarna, så är deras ovan citerade andra paragraf i två avseenden remarkabel: dels genom vad där i visst avseende sägs, dels genom vad där icke sägs. Det sistnämnda förhållandet, att där ingenting nämnes om Linnéträdgårdens återställande, har redan berörts i samband med referatet nyss av Förbergs anförande vid Sällskapets första sammankomst. Paragrafens anmärkningsvärda passus åter står att läsa i dess sista mening, som säger att Sällskapet skall, »då tillgångarna sådant medgiva, genom understöd befordra forskningar avsedda att fördjupa kännedomen om Sveriges natur och folk». Denna så allmänt formulerade sats är nämligen ej, vilket man i förstone kanske skulle kunna tro, enbart en avslutande prydnad, en »knorr» på den innehållsdigra

Svenska Linné-Sällskapets medlemsdiplom, tecknat av Nils Asplund. Förberg hade gärna sett att Sällskapets emblem tecknats av en första rangens konstnär och därför föreslagit Olle Hjortzberg, men det namnet var för radikalt för den gamle ordföranden Tullberg, f. ö. själv en skicklig tecknare och skulptör.

paragrafen. Den är i stället uttrycket för en från bestämt håll bland stiftarna framförd uttrycklig önskan om Sällskapets ändamål.

Saken var nämligen den, att styrelsens vördade nestor Tycho Tullberg i det nya sällskapet såg en sammanslutning för främjande icke endast av det historiska studiet av Linné och hans verk, utan även och framförallt av aktuell naturvetenskaplig forskning. Med andra ord: Tullberg ville av Sällskapet göra något i stil med vad de tidiga »linneanska» samfunden i Sverige försökt vara och vad det berömda Linnean Society i London med sådan framgång utvecklats till, nämligen ett sällskap för understöd av naturvetenskaplig forskning. Fallet kan beläggas på två ställen i Sällskapets arkivalier. För det första heter det redan i protokollet från det stiftande sammanträdet på Hammarby, att »Professor Tullberg ville som ett eventuellt mål för sällskapets verksamhet även sätta utgivandet och understödandet av arbeten om Sveriges natur». För det andra finns till styrelsens protokoll av den 9 dec. 1917 fogad en av Tullberg författad märklig promemoria, som i denna studie över Linnésällskapets grundande kräver sin särskilda behandling.

Samma dag som Sällskapets första allmänna sammankomst ägde rum, sålunda den 24 november 1917, hade nämligen Svenska Dagbladet ägnat denna händelse sin förstaledare, författad och signerad av Gustaf Stridsberg. Efter att

ha erinrat om hur Henrik Schück i sin nyutgivna skildring av frihetstidens litteraturhistoria ägnat Linné ett ypperligt kapitel och därmed följt Levertin i spåren i påvisandet av Linnés betydelse för den svenska litteraturen, hävdar Stridsberg att först den stora jubileumslitteraturen kring 1907 avgivit en klar bild av den mångskiftande betydelsen av Linnés verksamhet. Därför är det på de bästa grunder som intresserade och nitiska krafter nu stiftat ett sällskap för att väcka intresset för Carl von Linné och hans verk genom att ... och så citeras stadgarnas ovan återgivna § 2.

Till första och sista punkten i detta Sällskapets arbetsprogram gör nu Stridsberg ett par befogade och väl avvägda kommentarer, som även idag äga sin fulla giltighet. Med avseende på stadgandet om Sällskapets utgivarverksamhet påminner han om de redan av andra korporationer påbörjade editionerna, Vetenskapsakademiens stora utgåva av Linnés *Skrifter* och Uppsala universitets utgåva av *Bref och skrivelser af och till Carl von Linné*. Dessa de båda viktigaste serierna äro alltså redan i bästa händer, ehuru det kan vara både möjligt och troligt att Linnésällskapet skall kunna främja ett snabbare utgivande av dessa standardpublikationer, »det centrala i Linneanskt utgivningsarbete».

Den sista punkten däremot, »att befordra forskningar avsedda att fördjupa kännedomen om Sveriges natur och folk», ger enligt Stridsberg »ett fullkomligt oriktigt direktiv» för Sällskapets arbete, ty detta kan ej menas böra gå ut på att stödja ändamål, som redan tjoget fullt av vetenskapliga sällskap vid sidan av statsinstitutionerna avse att fylla. »För Linnésällskapet ligger den naturliga utvecklingslinjen ej i en sporadisk medverkan i alla dessa samfunds arbete. Den ligger i att med utgångspunkt i Linné och hans lärjungar och deras livsverk sprida ljus över den ärorika men så föga kända historien om svensk naturvetenskaplig forskning och dess andel i vår nations kultur och i vetenskapens allmänna utveckling ... I Linnés och hans lärjungars fotspår går en bred kungsväg ut till obrutna, rymliga arbetsfält för forskningen i svensk vetenskaps hävder och historien om Sveriges insats i europeisk vetenskaplig kultur. Här är det ett svenskt linneanskt samfund har sin rätta expansionslinje och äger lika rika som vida marker bidande odlaren.»

Mot denna tolkning av stadgarnas § 2 opponerade sig som sagt Tullberg i en skrivelse till styrelsen, i vilken han moment för moment kommenterade paragrafens innehåll. 1) Vad utgivningsverksamheten beträffade kunde denna, just med hänsyn till att de viktigaste utgåvorna redan voro omhändertagna av andra samfund, icke bli ett huvudmål för Sällskapet. 2) Ej heller moment två torde väl för någon längre tid kunna erbjuda ett huvudsakligt mål. Att ur nya synpunkter belysa person och liv kunde väl möjligen ännu en tid gå för sig, men vad hans verksamhet beträffade funnes det nog icke gott om nya synpunkter,¹ sedan han redan behandlats som läkare, zoolog, botanist, geolog, mineralog,

¹ Tullberg framställde alltså läget tvärtemot vad man då liksom i dag skulle kunna göra: Linnés person och liv äro nog utforskade, men i fråga om hans botaniska livsverk återstår ännu det mesta att utreda.

hygieniker, växtodlare, turist etc. 3) Förteckningen över kända Linnéminnen skulle från början göras så fullständig, att detta icke heller kunde bli något huvudmål för framtiden. 4) Hopbringandet av ett fullständigt Linnébibliotek bleve däremot även för en lång framtid en huvuduppgift för Sällskapet. 5) Rekonstruktionen av det Linnéska hemmet »är ju viktig nog, men väl ej av samma betydelse som föregående».

Under det att de nu uppräknade momenten hade till uppgift att främja kännedom om Linné själv och därför, ju mer denna kännedom utvecklades, komme att förlora alltmer av sin betydelse som mål för Sällskapets verksamhet, skulle däremot moment 6, understöd åt forskning som fördjupar kännedom om vårt lands natur och folk, vara en uppgift av förblivande vikt för Sällskapet, varigenom Linnés minne visserligen på ett annat sätt men ej i mindre grad skulle hugfästas. Kännedom om Sveriges natur skulle fördjupas bl. a. genom studium av djurens och växternas levnadssätt och livsvillkor, invandring, spridning och utbredning, vartill även utforskandet av morfologiska och fysiologiska förhållanden kunde lämna sitt bidrag.

»Vad säger Styrelsen om detta? Anser Styrelsen att mom. 6 bör tolkas enligt Stridsbergs åsikt eller huru bör det tolkas?» Med dessa uppfordrande frågor avslutar Tullberg sin promemoria, som i hans frånvaro upplästes av sekreteraren. — Styrelsens svar blev helt kort, att den »förklarade sig i allo gilla de synpunkter, som ordföranden framställt i sin promemoria».

Detta var ett hövligt men onekligen undanglidande svar. Av respekt för sin ordförande, den högt förtjänte vetenskapsmannen, den utmärkte kännaren av Hammarby, den kärleksfulle nedtecknaren av linneanska familjetraditioner och vårdaren av Linnés timliga arvegods, gav man sig icke in i en sakdiskussion, som endast hade kunnat utmynna i en ståndpunkt: Svenska Linné-Sällskapet var stiftat för att sprida och fördjupa kännedom om Linnés liv och verksamhet.

Vid ett tillfälle har dock Sällskapet faktiskt handlat i enlighet med det omdiskuterade momentet. År 1923 anslogs nämligen 500 kronor till utgivande av den kände gotlandsforskaren lektor Mathias Klintbergs avhandling om gotländska växtnamn i serien *Svenska landsmål*. Själva framställningen om anslaget kom från den driftige folklivsforskaren Herman Geijer, som i styrelsen torde ha haft en förespråkare i Sernander (Tullberg hade avlidit redan 1920). Utan vidare fattades beslutet dock ej, utan först efter diskussion och bordläggning, och av kommentarer i andra sammanhang av den vid beslutet ej närvarande skattmästaren, som då efter Förbergs nyss timade död var professorn i botanik i Uppsala Nils Svedelius (1873–1960), kan man utläsa olust över denna »lättsinniga» användning av Sällskapets medel.¹

¹ »Jag tycker allt, att det var litet lättsinnigt att just nu ge ut 500 kr. som understöd åt ett sällskapet mera fjärran stående ändamål som ordboken öfver gotländska växtnamn.» (Svedelius till Fries 10.6.1923.) Klintbergs avhandling trycktes emellertid aldrig, varför Sällskapets givmildhet ej behöfve tagas i anspråk.

Till frågan om hur Sällskapet bäst skulle förverkliga sitt i § 1 uppställda mål, fick styrelsen under de närmaste åren tillfälle att taga ställning i olika konkreta fall. Det måste erkännas, att man som regel strikt höll sig till de i § 2 angivna vägarna. Flera av utomstående framställda välment förslag till Linnéminnets hedrande finnas högaktningsfullt nämnda i protokollen utan att dock ha föranlett några åtgärder. Så önskade till exempel en person allmän flaggning på Linnés födelsedag. Paragrafen vari detta ärende omförmäles må citeras, då den ger ett gott uttryck för styrelsens till dylika förslag smått trankila inställning. Möjligen förstärks detta intryck av sekreterarens i detta såväl som i andra sammanhang något trubbiga stilkonst:¹ »Herr Fries föredrog ett meddelande från major ... vari denne ville höra styrelsens mening om nödvändigheten av allmän flaggning på Linnés födelsedag. Styrelsen intresserade sig för flaggning på denna dag. Herr Forsstrand åtog sig att på lämpligt sätt meddela vederbörande denna styrelsens mening.» En annan gång önskade en framstående jordbrukare och ämbetsman, att Sällskapet måtte verka för att Humlegården i Stockholm omdöptes till Linnéparken. Styrelsen beslöt avslå hans framställning. Från Holland hemställdes om bidrag till restaurering av den gamla botaniska trädgården i Harderwijk. Möjligen kunde ett Linnéminne sägas vara knutet härtill, men framställningen föranledde ändock ingen åtgärd. En känd kvinnlig flantrop anhöll, att Sällskapet måtte ingripa för att hejda linnéans befarade utrotande. Styrelsen beslöt f. n. icke vidtaga några åtgärder rörande denna sak. En bekant uppsalaförfattare menade i en skrivelse, att i Uppsala borde resas en Linnéstaty, »i anspråkslös storlek, c:a 2,20 meter». Då lundensarna nyligen igångsatt en insamling för samma ändamål, lät styrelsen frågan vila. En brevskrivare, som tecknade sig »Svensk i Australien», föreslog att man skulle söka återfå Linnés herbarium från London i utbyte mot någon litterär dyrgrip, som engelsmännen kunde tänkas vara hågade att förvärva, exempelvis den berömda silverbibeln. Förmodligen var förslagsställaren okunnig om att den person, som i egenskap av sekreterare i Svenska Linné-Sällskapet hade att förbereda detta ärende, även var chef för den institution vars stolthet det ifrågasatta bytesobjektet var.

Annorlunda ställde sig styrelsen till vid olika tillfällen framförda önskemål om skydd och hävd av viktiga Linnéminnen utanför Uppsala, i första hand Råshult och Stenbrohult men också svärfadern Moræus' gård Sveden utanför Falun. I Linnés födelsebygd var det närmast fråga om att söka bevara något av den gamla,

¹ Att Hulths penna var ovig var han själv medveten om. Inför ett önskat byte på sekreterarposten skrev han (till Förberg 8.7.1921): »Robert Fries är åtminstone skrivkunnig, vilket jag ej är.» — Som redan sagts hade Hulth valts till Sällskapets sekreterare och redaktör. Sjuklighet och ökade arbetsuppgifter som universitetsbibliotekets chef tvungo honom dock redan 1920 att frånsäga sig årsskriftens redigering, vilken då övertogs av Forsstrand, och att året därpå avsäga sig även sekreterarskapet. Till hans efterträdare valdes den 13 sept. 1921 Fries, som emellertid had att icke behöva tillträda posten förrän den 1 juni 1922. Till t.f. sekreterare för den mellanliggande tiden utsågs Förberg. Då Fries efter Müllers död 1923 valdes till ordförande, återtog Hulth sekreterarskapet. (När Müller 1920 efterträtt Tullberg som ordförande, hade till hans efterföljare som vice ordförande valts Sernander.)

av nutidens bruksformer hotade landskapsbilden, på Sveden åter krävdes upprustning av den gamla s.k. Linnéska bröllopssalen för att denna ej skulle förfalla. Dessa frågor behandlades med aktiv välvilja av styrelsen, även om inga penningmedel satsades för önskemålets förverkligande.

Men stundom antyddes djärva och vittsyftande mål, som lågo långt utanför det i stadgarna upplinjerade programmet. Den som framförde dessa framtidsvisioner var Sernander, som med den entusiasm och tankeflykt som var ett så framträdande drag i hans ingenium i svepande drag tecknade bilden av ett Linnésällskap, som åstadkommer en generalinventering av det redan i upplösning stadda linneanska Sverige. Denna plan framfördes i ett synpunktsrikt föredrag vid Sällskapets höstsammankomst 1920, senare tryckt under titeln *I Linnés fotspår* i årsskriften för 1921. Sernander ville på Sällskapets program sätta ingenting mindre än en systematisk undersökning av den svenska natur, i vilken Linné verkade, en undersökning som skulle förenas med »insamlingar och avbildningar för Sällskapets Linné-museum». Det stannade för Sällskapets del självfallet vid Sernanders appeller, och det blev i andra sammanhang som denne fick utföra sin stora gärning som svensk naturskyddsman.¹

I visst samband med dessa tankar stod ett förslag framlagt året innan av den från Österrike bördige lepidopterologen och Linnéforskaren Felix Bryk. Denne tänkte sig, att i det återuppståndna Linneanum skulle upprättas en linneansk neotypsamling av svenska insekter. På Linnésällskapets bekostnad skulle en kommission om minst tre specialister i London studera Linnés egen insektssamling och under jämförelse med en medhavd kollektion svenska insekter avgöra, vilka arter som där voro företrädade. Exemplar av dessa borde man sedan för Linneanums räkning kunna få gratis ur svenska samlares dubletter. Av specimina i London som icke läte sig bestämmas skulle noggranna färglagda avbildningar göras, och alla etiketter, fyndortsangivelser o. dyl. skulle kopieras i faksimil. Vore detta väl genomfört, borde en snäcksamling och ett herbarium efter liknande grunder uppläggas. Bryks förslag, försett med tillstyrkan av Vetenskapsakademiens sekreterare, entomologen Christopher Aurivillius (1853–1928, styrelseledamot 1923), överlämnades av styrelsen till dess ledamot prof. Lönnberg för utredning. Denne fastslog, att på någon undersökning i London för

¹ En direkt följd av Sernanders föredrag var emellertid den inventering av Stenbrohults flora som under 1920-talet företogs av den från socknen bördige doktor Nils Johnsson. »Förste stadsläkaren i Härnösand Dr. Nils Johnsson har erbjudit sig att göra den monografi över Stenbrohults flora som jag skisserat i 'I Linnés fotspår'. Har tillskrivit honom med löfte om att på allt sätt hjälpa honom med planläggningen samt med anhållan om att få originalsamlingarna till vårt Linné-museum.» (Sernander till Förberg 25.1. 1922.) »När jag mot slutet av år 1921 läste professor Sernanders föredrag 'I Linnés fotspår', hållet vid Svenska Linné-Sällskapets sammanträde den 20 nov. 1920, fäste jag mig särskilt vid en däri uttalad önskan att få till stånd en noggrann undersökning av Stenbrohults flora och få materialet lagt till samlingarna i Linnéhuset i Uppsala. Intresserad växtsamlare sedan ungdomen samt uppförd i och noga bekant med de lokala förhållandena i Stenbrohult, fattade jag beslutet att åtaga mig att åtminstone lägga grunden till ett Stenbrohultsherbarium.» (Nils Johnsson, Om Stenbrohult och dess flora, s. 169. (SLÅ 1929.))

närvarande icke vore att tänka. Däremot skulle man kunna upplägga en samling fjärilar efter det bestånd som tillhört drottning Lovisa Ulrika. Dessa exemplar hade en gång bestämts av Linné, i vår tid reviderats av prof. Aurivillius och funnos nu i Zoologiska museet i Uppsala. Aurivillius skulle säkert gärna för detta ändamål stå till tjänst med dubletter ur Riksmuseets förråd. Så skedde emellertid ej, och den fjärlssamling som nu i ett av Linnés gamla insektsskåp förvaras i studerkammaren i det forna Svartbäckshemmet är av senare datum.

Vad Sällskapet i stadgarna föreskrivna uppgifter beträffar, angrepos dessa med en, man må väl kalla det flygande start. Av de i § 2 formulerade åliggandena var det egentligen endast uppbyggandet av ett Linnébibliotek, som tills vidare icke påbörjades.

Ett gynnsamt tillfälle att förvärva »föremål som kunna anses ha tillhört Linné eller det Linnéska huset» yppade sig redan samma år som Sällskapet stiftades. Då erbjödo sig fröknarna Anna och Gerda Ödman och deras broder kapten Tycho Ödman, barn till den kände Gävlelektorn Pelle Ödman och hans hustru född Tullberg (syster till Tycho Tullberg) och genom henne ättlingar till Linnés yngsta dotter Sofia, gift Duse, att till Sällskapet sälja en del av den värdefulla samling linneana de ärvt efter sina föräldrar några år tidigare. Efter förhandlingar tecknades kontrakt påföljande år, varigenom arvingarna för 100.000 kronor avyttrade större delen av sin Linnésamling. I denna märktes flera delar ur såväl den s.k. linnéaservisen som nordstjärneservisen, vidare ett par dricksglas med linnéarankan, en guldkedja — »Linnés enda bevarade farsarv» —, en dopskål och en gräddsnäcka, båda av silver, ett dussin matskedar av Smålands rations s.k. honorariesilver, det stora barockskåp som nu står i matsalen i Linnémuseet, rokokobyrrån i fru Linnés förmak, den gula sidenpelissen i tidigt 1800-talssnitt, klänningen i blommig sidenbrokad som antages ha använts som brudklänning av någon av döttrarna, linneförrådets vackra dukar och servietter i såväl damast som olika drällmönster, »lilla stjärnan», »rosen», »spjälorna» och vad de nu heta, m.m., m.m. Allt välkända ting för besökaren av det gamla hemmet vid Svartbäcksgatan. I samband med detta köp erhöll Sällskapet även option på de i Ödmännernas ägo kvarblivande föremålen, en rätt som kom att tagas i anspråk 37 år senare.

Detta lyckliga förvärv satte självfallet Sällskapets ekonomi på hårda prov. Vid stiftandet funnos ännu inga tillgångar, och vad man med säkerhet kunde lita till var därför endast inkommande medlemsavgifter. Förberg satsade här hela sin energi och uppslagsrikedom på att skaffa nödiga medel. Han införde t. ex. den gradering av medlemsskap i Sällskapet, enligt vilken man icke endast kunde bli *årligt betalande ledamot* (avgift 10 kr) eller *ständig ledamot* (200 kr) utan även mot erläggande av 1.200 kronor *stödjande ledamot*. Därtill värvade han *stiftare av Linnémuseet*, vilka vardera betalade 5.000 kronor. Antalet årligt betalande ledamöter var vid 1918 års utgång 514. Dessas avgifter fingo enligt stadgarna

utan inskränkningar användas till Sällskapets utgifter. Antalet ständiga ledamöter var 65, vilkas avgifter gingo till »Sällskapets fasta fond», vars ränteavkastning fick av styrelsen brukas, men vars kapital icke fick minskas utan Sällskapets beslut. Antalet stödjande ledamöter var 43, och dessas avgifter tillfördes »Sällskapets dispositionsfond», som efter godkännande av Sällskapet fick användas för inköp till samlingarna. Formliga inbjudningar att med nämnda 5.000 kronor teckna sig som stiftare av Linnémuseet hade Förberg sänt till ett femtiotal personer, av vilka under året fjorton hade hörsammat kallelsen, vilket inbragte 70.000 kronor. Dessutom hade Förberg på nyåret till alla medlemmar utsänt teckningslistor till insamling av medel »för inköp av Linnéminnen», med vilka skulle bearbetas personer både i och utanför Sällskapets krets. Till stor del från utomstående inflöt på så sätt 23.000 kronor. På dessa listor återfinnas små och stora belopp, från enstaka kronor och uppåt. Mest var det naturligtvis akademiskt folk och välsituerade borgare som skänkte pengar, men man noterar också bidrag från andra håll, t. ex. 100 kronor från Carl Larsson i Sundborn.¹

Redan härav ses, att Sällskapet tack vare sin skattmästares energiska arbete lyckats åstadkomma tillräckliga medel för det nu förevarande köpet. Därtill kom, att en enskild donator, grosshandlare Oscar Traugott, ensam överlämnade 20.000 kronor. Men Sällskapets behov voro mångahanda, och medel behövdes även för att lösa de andra viktiga uppgifterna. Låt oss dock tillsvidare endast följa samlingarnas tillväxt. Det skulle inte dröja länge, förrän ett nytt tillfälle erbjöd sig att främja denna. Professor Tullberg, Sällskapets förste ordförande, hade avlidit 1920 (redan 1919 efterträdd av Müller). Som redan sagts var han Linné-ättling, tillhörande samma gren, den Duse-Ridderbjelkeska, som Ödmännen. Även den i hans ägo befintliga lotten av det linneanska arvegodset hade vårdats med största pietet och hembjödts nu av sterbhuset till sin större del åt Sällskapet. Säljarnas utgångspris var 200.000 kronor, men sedan i samlingen ingående Linnéporträtt såsom varande av mindre intresse för Sällskapet frändragits, träffades överenskommelse om inköp av samlingen för 100.000 kronor, samma pris som för den Ödmanska kollektionen.

Det visade sig dock denna gång vara betydligt svårare för köparen att uppfylla avtalets bestämmelser. En första inbetalning om 25.000 kronor hade kunnat göras tack vare medel anskaffade av styrelsens nye medlem jägmästare Paul Bellander (1874–1945).² Samma summa, även den förmedlad av Bellander, be-

¹ Beloppen på de olika teckningslistorna redovisades i årsskriften för 1919, s. 163–165. — Här kan nämnas att Sällskapet i början av 1920-talet bland svenskamerikanerna i Chicago hade ett femtiotal medlemmar, som bildade en formlig filial till Sällskapet, »Swedish Linné Society, American Branch». Medlemmarna tänkte själva att de skulle bedriva en viss verksamhet efter moderorganisationens linjer, men därav blev intet, och 1926 rapporteras filialen vara upplöst.

² Invald 1919 sedan ett rum blivit ledigt därigenom att Juel övergått till en nytillskapad plats i styrelsen som universitetets representant. Bellander skulle sedan under 30- och 40-talen genom sitt goda ekonomiska omdöme bli en av styrelsens allra nyttigaste medlemmar.

talades året därpå. De tryckta tider som nu rådde gjorde det sedan omöjligt att åstadkomma det felande beloppet. Efter nya förhandlingar av styrelsen, där framförallt en av Förberg åstadkommen ny värdering av samlingen blev avgörande, godtogo dock säljarna de inbetalade 50.000 kronorna som full likvid, varjämte Sällskapet, i likhet med vad som varit fallet med Ödmanska samlingen, fick en fullständig förteckning över de Linnéföremål som ej gingo med i köpet och förhandsrätt till dessa vid en framtida försäljning.

I den nu förvärvade samlingen ingingo bl. a. ett praktfullt renässansfat i drivet silver, en matsked »som Linné alltid använde», en ragusked med initialerna S[ara] E[lisabeth] v. L. och S[ara] C[hristina] v. L. och en sockertång märkt C. v. L. Vidare en samling möbler, däribland Linnés vackra nyckelskåp och två insektsskåp, av vilka det ena var försett med anteckningar i lådorna av Linnés hand, en hel del guld och nipper, en stor samling husgeråd o. s. v. Samlingen kompletterade i flera avseenden den förut inköpta. Så t. ex. återfinnes det ena av Linnés brudgumsstrumpeband, med namnet Sara Lisa Moræa invävt, i den Ödmanska, det andra med hans eget namn i den Tullbergska samlingen.

Snart erbjöd sig ännu en möjlighet att föröka samlingarna, när Tullbergs son, advokaten Torsten Tullberg, lät sina ärvda linneanska tillhörigheter gå under klubban. Styrelsen hade alltså föredragit att icke begagna sin rätt till förhandsköp, i tanke att inrop på auktion skulle ställa sig fördelaktigare. Så visade sig också bli fallet, när Sällskapet på Bukowskis auktion den 14–16 december 1922 inropade bl. a. Linnés skrivbord, ett gustavianskt tebord med rörstrandsskiva, en del fajans och ostindiskt porslin. Dessa inköp för knappa 3.000 kronor, betydligt under det åsatta värdet, bekostades huvudsakligen av grosshandlare Ivan Traugott (bror till ovan nämnde Oscar Traugott), som för övrigt även på andra sätt visat sin välvilja mot Sällskapet.

Det skulle nu dröja tio år, innan nästa stora samling tillfördes Linnémuseet, nämligen till 1932, då Vitterhetsakademien beslöt, att den Statens historiska museum tillhöriga Linnésamlingen skulle deponeras i Svenska Linné-Sällskapets museum. Men då den tid då detta skedde ligger utanför ramen för denna krönika, skall denna händelse icke här behandlas.

Styrelsens inriktning av Sällskapets tillgångar på inköp av Linnéföremål väckte icke odelat gillande bland medlemmarna. En och annan menade, att andra punkter i programmet borde ges företräde. Så till exempel riktades ett angrepp mot den förda politiken i ett kort persiflage betitlat *Linné och Bellman* publicerat i boulevardbladet *Cyrano* för den 15 juni 1919 och undertecknat »Linnéforskare». Linnésällskapet har, säger författaren (som var Felix Bryk), »kastat ut 100.000 kronor för en massa onyttigt porslin, som visserligen tillhört Linné, men som dock var av det slaget föremål man redan har massor av prov på i Linnés Hammarby. Då Linnés porslinsservis var för 24 personer och man sannolikt icke ännu kommit över alla pjäserna med deras varianter, kommer man antagligen bli tvungen fortsätta med att slösa bort hundratusenden — för att be-

fordra Linnéforskningen ... Vore det icke gagneligare att sörja för att det kom ut en billig populär upplaga av den präktiga *Westgötharesa*, som numera inte står att uppbringa, än att offra så mycket pengar på några kinesiska tekoppar, låt vara med linnearankor? Bellman var då lyckligtvis en fattig fan. Den svenska Diogenes hade sannerligen inte någon servis för 24 att lämna efter sig. Och sina snapsglas hade han inte signerade.»¹

I sitt påpekande av att man för en vidgad och sannare kännedom om Linné gjorde bättre i att ge ut hans skrifter i pålitliga och överkomliga utgåvor än i att rekonstruera hans hem, hade Bryk naturligtvis rätt. Men han betänkte ej, att den kulturhistoriska aspekten på Linnéminnet även den är befogad, ja ofrånkomlig, och att de tillfällen till köp som nu hade erbjudit sig icke skulle komma åter; tillfällen som därför ovillkorligen måste tagas i akt, om man eljest ville förverkliga denna punkt på programmet. — Överhuvud röjer sig i Bryks liksom i andras då och senare framförda missnöje över inköpen en snävt litterär och lärdomshistorisk syn på Linnéminnet.² Den yttre ramen för Linnés liv och arbete i Uppsala som Sällskapet lyckats återskapa har dock blivit en enastående kulturhistorisk attraktion. Det finns som bekant icke något bevarat 1700-talshem ur den högre akademiskt bildade borgarklassen i Sverige annat än Linnés hem. Vad dess befintlighet och den forskning som kunnat bedrivas med utgångspunkt häri (se Sigurd Wallins uppsatser i årsskriften!) betytt för vår kunskap om ett stycke gånget dagligt liv kan inte skattas nog högt. Det är Sällskapets stolthet, att åtminstone på denna punkt — det återupplivade Linneanum — ha åstadkommit något av förblivande värde.

Men det var inte bara ifråga om inköpen som sådana, som kritiska röster hördes. Allvarligare var spørgsmålet huruvida de förvärvade föremålen verkligen voro linneanska, varmed då skulle förstås att de stammade från det hem som grundades vid Linnés giftermål 1739 och upplöstes vid änkefru von Linnés död 1806. Här var det den försiktige och kritiske Lindell i Växjö som frågade i brev till Förberg.³ Denne kände sig naturligtvis träffad och vände sig till Tullberg, av vilken han fick lugnande och bekräftande besked om pjäsernas autenticitet. Att försiktighet var av nöden visade sig dock, när »Linnés tobakspipa», så upptagen i inventariet över den Ödmanska samlingen, genom silverstämpeln(!) befunns vara från mitten av 1800-talet.

¹ Jfr även den osignerade kritiska artikeln med titeln Dyrbara minnen i veckotidningen Figaro 3.12. 1921, s. 5.

² Bryks förhållande till Sällskapet under dessa första år var även av andra skäl något ömtåligt. I olika linneanska sammanhang uppträdde han onekligen med later, som irriterade många. Med Förberg hade han brouillerat sig i samband med sin utgåva 1919 av Linnæi minnesbok, i vars finansiering han dragit in denne.

³ Breven mellan Förberg och Lindell äro överhuvud taget mycket upplysande, då deras författare i flera fall hade olika syn på Sällskapet och dess angelägenheter.

Med så många tillskott till det blivande Linnémuseet ställdes Sällskapet snart inför frågan var föremålen skulle förvaras. Här kan därför vara lämpligt att redogöra för förhandlingarna med Uppsala universitet om dispositionen av Linnéträdgården och om tillträdet till byggnaderna i denna. Hösten 1917 hade styrelsen, som vi sett, kommit till klarhet om att den självskrivna platsen för samlingarna måste vara boställshuset i den gamla botaniska trädgården i Uppsala.¹ Dessutom hade Förberg kommit på tanken, att även själva trädgården borde återställas i sitt linneanska skick. Till denna insikt hade han kommit vid ett besök på platsen, varom han själv berättar: »När jag gick ikring i den gamla trädgården, greps jag af en tanke, som sedan ej lämnat mig hvarken dag eller natt: tänk om man skulle kunna få se denna trädgård — Linnés världsberömda Hortus upsaliensis — återställd sådan den var på Linnés tid! Det vore väl det vackraste sätt, hvarpå Linnés minne och serskildt hans verksamhet i Uppsala kunde hugfästas.» Förberg försatte nu ingen tid, utan vände sig genast till sin gamle skolkamrat professor Henrik Schück, som då för sista året var universitetets rektor. I ett brev utvecklade han värtaligt sina planer på ett under Linnésällskapets ledning återuppståndet Linneanium — »det vore kärt om jag finge se dem förverkligade just under ditt rektorat» — och vann omedelbart Schück för sin idé. Schück svarade, att han och räntmästaren »ej kunnat finna annat än att universitetet med tacksamhet och glädje borde mottaga anbudet».²

Saken var sålunda väl förberedd, när Sällskapet den 13 maj 1918 ingick till universitetet med en anhållan om nyttjanderätt till linneanska trädgården med därtill hörande byggnader, vilken anläggning Sällskapet ämnade söka återställa i dess ursprungliga skick, »varigenom skulle beredas icke blott ett vackert och värdefullt minne av vår store Linné utan även en sevärdhet av sällsynt intresse för hela vårt folk». Då boningshuset var upplåtet till bostad åt director musices Hugo Alfvén, avsåg man givetvis icke att taga detta i anspråk förrän vid Alfvéns avgång från ämbetet eller eventuella tidigare avflyttning. Dock uttalades det önskemålet, att reparationer eller förändringar av huset så vitt möjligt undvekes, då detta skulle försvåra dess återställande i ursprungligt skick. För att avfatta denna skrivelse hade styrelsen med sig adjungerat en person med den bästa kännedom om både det akademiska och borgerliga Uppsala, nämligen innehavaren av Upsala advokatbyrå, krigsdomare John Åström (1872–1930).³ Större akademiska konsistoriets beslut blev att hos universitetskanslern hemställa om medgivande för universitetet, att åt Svenska Linné-Sällskapet upplåta trädgården med undantag av det bakom orangeriet belägna området, d.v.s. den blivande bänkgården. Sällskapet skulle dock åläggas byggnadernas framtida

¹ Det är och förblir en gåta att denna insikt inte stod klar redan vid Sällskapets stiftande på våren samma år.

² Förberg till Schück 18.10.1917. Schück till Förberg 30.10.1917.

³ När denne året därpå blev ordinarie medlem av styrelsen, erbjöd han Sällskapet sin byrås tjänster gratis, varmed även fortsattes flera år efter hans död.

underhåll, och vidare skulle — vilket onekligen var anmärkningsvärt — upplåtelsen endast gälla »tillsvidare».

Denna form för upplåtelsen oroade styrelsen betydligt. Även om förbehållet i fråga ej kunde anses utgöra en fara för upplåtelsens återgång utan tvingande skäl, menade man dock att den för framtiden skulle innebära ständig otrygghet, som kunde inskränka möjligheterna att skaffa pengar till återställandet och skötseln av anläggningen. Vidare »komme säkerligen förslag fram att förlägga såväl museet som trädgården[!] till Stockholm, vilket Sällskapet anser vara en högst olycklig och beklaglig lösning av frågan». Vilka skäl som kunde finnas för sådana farhågor är svårt att säga, möjligen endast det faktum att de flesta donatorer voro huvudstadsbor.

Av denna anledning vände man sig till universitetskanslern med en anhållan, att det fatala ordet »tillsvidare» måtte utgå ur bestämmelserna för trädgårdens överförande, vilken också bifölls. Till de övriga av konsistoriet föreslagna villkoren lade dock kansler, att universitetet alltid skulle vara representerat i Sällskapets styrelse genom en av sina professorer i den botaniska ämnesgruppen.¹

Att Schücks av Förberg bibragta välvilliga inställning till företaget verksamt bidrog till den lyckliga utgången, vågar man väl antaga. Ett bevarat brev från Schück till Förberg ett år senare visar emellertid, att han långt kraftigare, ja på ett avgörande sätt bidragit till Sällskapets framgång i Uppsala.

Saken var den, att grosshandlare Hjalmar Josephson, brorson till tonsättaren J. A. Josephson och känd mecenat, ställt en donation till universitetet i utsikt. Genom ett direkt ingripande av Schück, som önskade åt Sällskapet säkra det gamla botaniska boställshuset, kom denna att få formen av en donation för överförande av en ny ämbetsbostad åt director musices, med tillhörande kapellsal, varigenom frågan om det återuppståndna Linnéhemmet på sikt blev slutgiltigt löst. Då Schücks redogörelse härför givetvis har den största betydelse för kännedomen om Sällskapets historia, och då själva sakförhållandet torde vara alldeles okänt, återges brevet här i sin helhet:

»Herr Doktor Elof Förberg. Bäste Broder! Då jag skötte underhandlingarna angående Hjalmar Josephsons donation, ber jag att få meddela följande. Utgångspunkten var att det nybildade Linnésällskapet önskade erhålla Linnés gamla bostad till museum, men detta var omöjligt, så länge byggnaden disponerades af director musices. För att lösa svårigheten föreslog jag honom då att donera en summa till universitetet för uppförandet af ett nytt boställe, hvilket till minne af hans farbror och universitetets mest nitiske director musices borde bära dennes namn. Och härpå gick han in. Hvad som för honom varit bestämmande, vet jag naturligtvis icke, blott att jag för honom framhållit dessa högre

¹ Denna viktiga kanslerskrivelse, i vilken Svenska Linné-Sällskapet erhåller förfoganderätten till Linnés gamla trädgård »så länge sällskapet äger bestånd och på ett från Uppsala universitets synpunkt tillfredsställande sätt handhar ifrågavarande egendom», är daterad den 22 juni 1918 och finns avtryckt i SLÅ 1919, s. 157-158.

synpunkter och att han på grund häraf gjort sin donation. Utan denna torde i hvarje fall icke en bland sällskapetets främsta uppgifter kunnat förvärligas. Uppsala 14 juni 1919. Vänner Henrik Schück.»

Att Uppsala universitet av grosshandlare Josephson fick en ny byggnad för sin musikhistoriska institution har alltså sin grund i Henrik Schücks omtanke om Svenska Linné-Sällskapetets planer på ett Linneanum redivivum.

I väntan på att trädgården med dess byggnader skulle kunna tillträdas upplät Hulth utrymme för den nyförvärvade Ödmanska samlingen i universitetsbiblioteket. Men först visades den för Sällskapetets medlemmar i samband med höstsammankomsten 1918 på Konstnärshuset vid Smålandsgatan i Stockholm. Vid detta tillfälle visades också delar ur den samling Linnéporträtt, huvudsakligen grafik och reproduktioner, som tidigare ägts av Tycho Tullberg och legat till grund för hans stora Linnéikonografi, men sedan sålts till sonen Torsten och av honom nu skänkts till Sällskapet.¹

Därefter överfördes samlingen till Carolina rediviva i Uppsala, där Hulth tog tillfället i akt att den 20 mars 1919 öppna en stor Linnéutställning i bibliotekets nya, just färdigställda visningssal. Denna sal har sålunda invigts med en utställning av Sällskapetets tillhörigheter, tryfferad — det måste erkännas — med dyrgrisar ur bibliotekets egen ojämförliga Linnésamling.²

På universitetsbiblioteket magasinerades nu föremålen i några år, till dess att år 1924 orangeriet i Linnéträdgården stod rustat att tjänstgöra som provisoriskt Linnémuseum. Denna byggnad var nämligen vid tillträdet 1919 icke alls i det skick, att den kunde härbärgera några samlingar. Pengar behövdes alltså för en reparation, som beräknades kosta 90.000 kronor, vartill kom behövet av en fond om minst 100.000 kronor för underhållet av hus och trädgård. Med sedvanlig kraft angrep skattemästaren detta nya finansieringsproblem. Den enskilda frikostigheten var nu ianspråktagen så långt det gick, och man tvingades vända sig till regeringen med begäran om understöd av allmänna medel, ehuru särskilt Forsstrand yppade farhågor för därmed möjligen följande statliga ingrepp i Sällskapetets verksamhet. En skrivelse inlämnades därför i november 1921 till Kungl. Maj:t med underdånig hemställan om 190.000 kronor ur vinsten av det s. k. teaterlotteriet.

För att tillförsäkra denna aktion en lycklig utgång gjorde Förberg, Hulth och Lönnberg en förberedande uppvaktning av cheferna för ecklesiastik- och handelsdepartementen. Särskilt Lönnberg gjorde vid detta tillfälle »väl ifrån sig». Hans imponerande och auktoritativa väsen bör ej heller ha förfelat sin verkan på

¹ En kort redogörelse för dessa samlingar författad av Förberg finns i Hvar 8 Dag, 15.12.1918, s. 163, 171. Artikeln är rubricerad Carl von Linné-samling och illustrerad med fotografier från utställningen i Konstnärshuset. Ej i Soulsby.

² Vid detta tillfälle kunde Hulth också visa en särskild dyrbarhet: ett band av den Linnéska brevsamlingen i Linnean Society, hitlånad för att avskrivas för den då fortfarande framskridande Linnébrevsditionen. (Svenska Dagbladet 13.4.1919.)

statsråden Olsson och Svensson, vilka ställde sig mycket välvilliga till Sällskapets önskemål.

Själva skrivelsen hade formulerats ganska yvigt. Det gällde icke endast vördandet av ett av våra största minnen. Linnés liv och verksamhet vore så omfattande och av så fundamental betydelse, att kunskapen härom borde kunna vara ett led i hela nationens fostran till historiskt intresse, till känsla av det angelägna i att med vördnad för vår forntid söka av det förgångna hämta lärdom för nutid och framtid. Ja, i såväl fosterländskt som vetenskapligt avseende borde ett fullständigt återställande av det gamla Linneanum betraktas som en pietetshandling, som Sverige vore skyldigt ett stycke av sin stoltaste kulturhistoria.

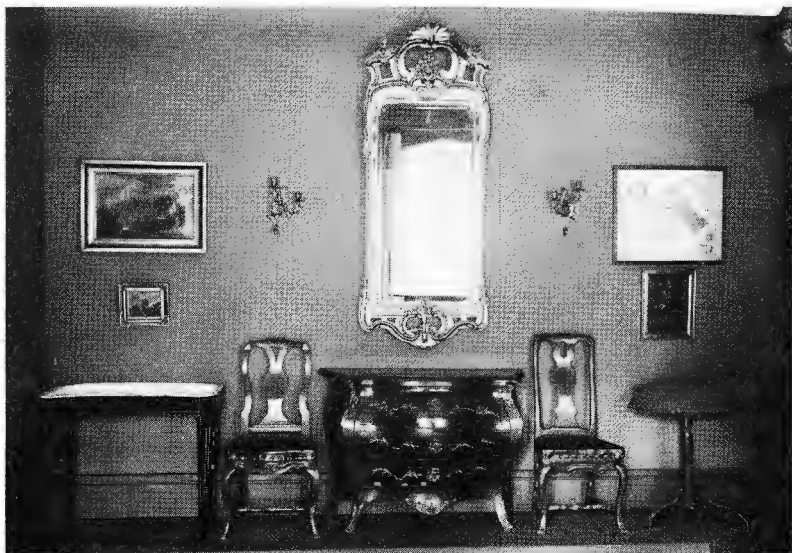
Ansökan bar frukt så till vida, att Kungl. Maj:t medgav att, sedan 300.000 kronor av inkomsterna från lotteriet gått till konsertföreningen i Stockholm, resten skulle gå till Sällskapet. På så sätt erhöles under åren 1924 och 1925 sammanlagt 120.000 kronor.

Frågan om orangeriets restaurering hade börjat dryftas redan hösten 1920, varvid man beslutit vända sig till stadsarkitekten i Uppsala Gunnar Leche med begäran om ritningar för ändamålet.¹ Dessa utarbetades emellertid alltför ofullständigt för att kunna ge någon ledning för de fortsatta diskussionerna, och när arkitekten lämnade ett nytt och omarbetat förslag, visade sig detta vara så stridande mot byggnadens inredning på Linnés tid, att det ej kunde läggas till grund ens för en kostnadsberäkning. Man vände sig då till en verklig auktoritet på området, dåvarande byggnadsrådet, sedermera riksantikvarien Sigurd Curman (svåger till Robert Fries), som lovade sätta sig i förbindelse med stadsarkitekten och stå denne till tjänst med råd och dåd.

Dock visade det sig snart, att de medel för vilka man tänkt sig en regelrätt restaurering av det gamla f.d. växthuset ej skulle förslå härtill. De voro ju också begärda och anslagna i lika mån för trädgårdens som för orangeriets återställande. I valet mellan de två objekten valde man klokt nog det förra, och för det gamla växthuset, under 1800-talet som bekant radikalt ombyggt och använt som nationslokal för östgötarna och som museum för universitetets nordiska fornsaker, blevo då medel över endast för en nödtorftig reparation. Södra längan påkostades dock en brandsäker dörr och järnluckor innanför fönstren, ty här skulle enligt styrelsens beslut det provisoriska Linnémuseet inrymmas.

Under vintern 1923–1924 inreddes så rummen med skärmar, pallar och andra snickerier och målades, varpå i mars 1924 föremålen kunde flyttas ned från universitetsbiblioteket till de nya lokalerna. Där ordnades de efter en plan som uppgjorts av dåvarande amanuensen (intendent s. å.) vid Nordiska museet Sigurd

¹ Dessa ritningar ha ej återfunnits i Sällskapets arkiv. Möjligen finnas de i stadens ägo, ehuru företagna forskningar ej heller där lett till något resultat. Det vore dock intressant att se vad man hade för planer med avseende på orangeriet. Tänkte man sig en upprustning i stil med den som universitetet med anslag från Wallenbergfonden genomförde 1955, eller hade man rentav för avsikt att återställa huset som växthus?

Två interiörer från Linnémuseet i orangeriets södra länga.

Wallin (1882–1968, styrelseledamot 1931), som av styrelsen fick vitsordet att med sitt intresserade och sakkunniga arbete ha åstadkommit en både instruktiv och estetiskt tilltalande uppställning. Vid detta tillfälle påbörjades även en inventering av samlingarna av Hulth och professorskan Greta Conwentz, född

Ekelöf, en dam som dessa år anlätades av Sällskapet för flera nyttiga arbeten.¹ Fru Conwentz slutförde sedan ensam inventeringen och försåg därvid föremålen med nya inventarienummer.

Till vårsammankomsten 1924 stod museet färdigt och hölls från hösten samma år också öppet för allmänheten, söndagar kl. 1–3 och tis- och fredagar kl. 11–12. Entrén var 25 öre, men mot den förhöjda avgiften av 50 öre kunde besökare göra anspråk på tillträde även andra tider, en betungande ordning för Sällskapets trädgårdsförman, som förutom sina övriga plikter även hade att passa museet. Antalet i besökslistan inskrivna personer var detta år 570, året därpå 800 för att under de följande åren sjunka ned mot bottennoteringen 300 år 1932. Därefter stego siffrorna på nytt.

I tretton år skulle samlingarna komma att hysas i orangeriet. Om hur föremålen där voro rangerade ge det bevarade inventariet och andra papper fullständig upplysning. I första lilla rummet (vid inträde genom södra ytterdörren) stodo den snidade, i blått och vitt målade gustavianska soffa (säng), som nu står i fru Linnés förmak, och det grå hörnskap med rödmålat inre, som nu står i matsalen. Genom skåpets glasdörrar syntes några småsaker plus delar av linneförrådet. Stora rummet till höger innehöll den egentliga museiinredningen. Där dominerade det stora barockskåpet, och vidare syntes Linnés skrivbord i tidig rokoko, den bukiga byrån i fullt utvecklad rokoko och det gustavianska tebordet — olika stilstadier i det Linnéska hemmets konsthistoria.² I skåpet voro stora delar av porslins- och fajansserviserna utställda, och i andra skåp sågos silver, glas, nipper med mera. I rummet till vänster stodo bl. a. fru Linnés bokskaap och några enklare möbler. I stora salen dominerade då som nu den stora målningen av Russel och Opie visande Linnés byst hyllad av Cupido, Flora, Ceres och Aesculapius. Den hade skänkts av grosshandlare Ivan Traugott 1921 »i anledning av H. M. Konungens höga namnsdag den 6 juni».

En ursprunglig, även i samband med de olika insamlingskampanjerna framförd tanke var, att namnen på »Linnémuseets stiftare» skulle ristas på i museet uppsatta marmortavlor. Förvisso var det lyckligt att så ej skedde. Men tacksamheten bjuder, att i denna återblick de personer nämnas, vilka lade den ekonomiska grunden till det återuppståndna Linnéska hemmet. De voro: direktör Erik Brodin, grosshandlare Walter Bäckström, friherre Louis de Geer, grevinnan Ebba von Eckermann, dåvarande överingenjören Harry von Eckermann, fru Ulla von Eckermann, kammarherre Wilhelm von Eckermann, fru Julia Egnell, direktör Gustaf Eklund, fil. doktor Gottfrid Fineman, hovtandläkare Elof Förberg, bankir Gunnar Kassman, bruksägare Seth Kempe, friherre Karl Langenskiöld, direktör Birger Lundström, friherre Johan Mannerheim,

¹ Fru Conwentz hade tidigare verkat bl. a. vid Vetenskapsakademiens bibliotek och var en på många sätt högt kvalificerad kraft. Se t. ex. hennes förteckning över manuskript till Linnés föreläsningar i zoologi i Lönnbergs utgåva av Linnés föreläsningar öfver djurriket, 1913, s. v–xiii.

² Jfr Sigurd Wallin, Linnés bohag och konststilar. (SLÅ 1927, s. 137–149.)

förste hovstallmästare Edvard Sager, major Anders Sjöstedt, fröken Magna Sunnerdahl, grosshandlare Ivan Traugott, grosshandlare Oscar Traugott, advokat Torsten Tullberg, bruksägare Bernt Unger, greve Axel Wachtmeister, grevinnan Carola Wachtmeister, greve Henning Wachtmeister, direktör C. R. L. Wikander, disponent J. O. Wådel, aktiebolaget Gimo-Österby Bruk, aktiebolaget P. A. Norstedt & Söner och Upsala Ångqvarns aktiebolag.¹

Arbetet på att skaffa det i stadgarna nämnda Linnébiblioteket hade, som nämnts, under dessa grundläggårrens nära nog hektiska arbete på museum och trädgård fått vila. En i och för sig förstämmande händelse medförde dock att denna fråga i ett slag kunde lösas. Den 10 maj 1923 drabbades Sällskapet av en svår förlust i och med sin skattmästares bortgång. Styrelsen ansåg det självfallet vara en hederssak att söka förvärva det bibliotek, som Sällskapets initiativtagare och nitiske främjare med sådan sakkunskap sammanbragt. Det gäves nu ett tillfälle, som väl sedan svårligen skulle erbjuda sig, att i ett slag förverkliga stadgarnas föreskrift om »att söka hopbringa ett möjligast fullständigt Linnébibliotek».

Men där voro flera spekulanter. I Amerika yppades allvarligt intresse för att förvärva denna dyrbara samling. Framför allt det berömda John Crerar Library i Chicago lät höra av sig, men också Fields Museum i samma stad gjorde sina framstötar. De voro institutioner med resurser, och det var sålunda inte alls säkert att Sällskapet skulle bli den lycklige köparen. En värdering av biblioteket, företagen av antikvariatsbokhandlaren Eric Österlund, slutade på 30.500 kronor, en summa amerikanerna utan vidare skulle ha kunnat bjuda över. Fru Förberg avstod dock från denna möjlighet och sålde böckerna, inklusive några vackra bokhyllor till Sällskapet för 40.000 kronor.²

Var skulle nu detta kostbara bibliotek förvaras? Att det icke borde ställas upp i det nyinredda museet eller annorstädes i orangeriet var man ense om. Hulth erbjöd då Sällskapet att tillsvidare fritt få förfoga över en recess i universitetsbibliotekets källare, där de Förbergska hyllorna, utökade med några enklare provisorier skulle kunna placeras. Genom en låst grind skulle samlingen kunna hållas avskild från bibliotekets egendom.

Styrelsen antog tacksamt detta förslag och uppdrog åt Hulth att låta inventera,

¹ Av de nämnda personerna räknades advokat Tullberg till stiftarna på grund av sin till museet skänkta samling Linnéporträtt. För Norstedt & Söners bidrag hade Sällskapet Carl G. Laurin att tacka.

² Förbergs bibliotek är presenterat av hans måg, dåvarande docenten Jöran Sahlgren i uppsatsen Ett Linnébibliotek i årsskriften för 1923, s. 152–159. I samma årgång, s. 160–165, har Förberg själv lämnat en förteckning över de arbeten i sin samling, som ej finnas upptagna i Hulths bibliografi. På det fotografi som illustrerar Müllers nekrolog över Förberg (SLÅ 1924, s. 12) syns denne mot bakgrunden av en del av sitt Linnébibliotek. Underst i hyllan för liggfolio skymtar hans exemplar av Thorntons *Sexual System of Linnaeus*. — Förberg, som var en välsituerad man, hade länge haft för avsikt att skänka Sällskapet sitt bibliotek, men under sista tiden ändrade förmögenhetsförhållanden hade tvungit honom att frångå denna tanke. (Se ex.vis Förberg till G. Fraenkel 25.10.1918 och Förberg till Forsstrand 21.12.1922.)

ordna och katalogisera böckerna, vilket denne lät verkställas av fru Conwentz, som alltså är den som uppgjort den kortkatalog som nu ger besked om samlingens innehåll.¹ Ett viktigt beslut fattade styrelsen med avseende på böckernas begagnande: »Sedan revision verkställts, kan biblioteket i den mån bibliotekarien² prövar skäligt hållas tillgängligt genom universitetsbiblioteket på för detta gällande villkor. Dock skulle ej hemlån få förekomma.» I vilken mån någon sådan utlåning skett är mig ej bekant, men citatet visar styrelsens tydliga vilja, att Förbergs bibliotek skulle komma till största möjliga nytta.

Emellertid frångick man snart nog den dittills hysta meningen om bibliotekets förvaring. Hulth anmälde för styrelsen, att böckerna nu stodo i ett mörkt och trångt källarutrymme och borde flyttas ned till en ljus och rymlig lokal i orangeriet. Så beslöt också styrelsen: i rummet norr om stora salen skulle biblioteket ställas upp, och det i boksåp som till stilen skulle överensstämma med Linnétidens. Sigurd Wallin tillfrågades och rekommenderade som förebild några boksåp i Kina slott. Böckerna skulle också förses med Sällskapets eget exlibris, vars utformning Hulth fick i uppdrag att föreslå. Vidare skulle förekommande häften bindas. — Intet av allt detta utfördes dock. Böckerna blevo kvar på Carolina ända till 1936, då de ställdes upp i det nytilträdde boställs- husets vindsvåning. Där stå de som bekant ännu i Förbergs eleganta hyllor och fortfarande ägarmärkta med hans ståtliga exlibris.

Förbergs arbete för Svenska Linné-Sällskapet under dessa dess första och hans egna sista levnadsår var beundransvärt. Ständigt var han verksam att på olika sätt söka befordra Sällskapets intressen med råd och dåd, med stor uppslagsriktedom såg han utvägar på de mest olika håll, han lämpade och lagade. Hans rastlösa verksamhet för sitt skötebarn framträder med särskild tydlighet i hans bevarade brevväxling, och med utgångspunkt härifrån skulle jag något vilja dröja vid hans person, särskilt vid de egenskaper som gjorde honom så väl lämpad att lägga den nödvändiga ekonomiska grunden till Sällskapets verksamhet. Såvitt en sentida krönikör kan döma av hans korrespondens och andra papper, förenades hos Förberg på ett lyckligt sätt målmedvetenhet och oförtruten verksamhetslust med stor formsäkerhet och ett påfallande verserat uppträdande i såväl tal som skrift. Därtill kom en psykologisk blick för vilka medel som i gynnsam riktning kunde påverka presumtiva mecenater. Så t. ex. försmådde inte Förberg, som lyckats utverka ordensförläningar åt två av Sällskapets välgörare, att i sina kampanjer med en förledande blandning av fin antydan och handfast klartext locka med dylika nådevedermälen. Rent dråpliga exempel härpå finnas i hans brev, där man också kan läsa hur han lockar med den förutnämnda minnestavlan i Linnémuseet (»för att för evärdliga tider be-

¹ Först hade man tänkt sig att böckerna skulle katalogiseras av två av universitetsbibliotekets tjänstemän, bibliotekarierna Walde och A. B. Carlsson, men därav blev intet.

² Om härmed avses universitetsbibliotekets chef eller någon Sällskapets bibliotekarie är ovisst; den person som avses är naturligtvis Hulth.

tyga och erkänna Sällskapets tacksamhetsskuld»), med att deras kungl. högheter intresserade sig för Sällskapet, med att Sällskapet medelst minnesrunor i sin årsskrift visade sin pietet mot hädangångna(!) hedersledamöters minne o. s. v. Självfallet utnyttjade han alla tänkbara personliga förbindelser. En rik gammal dam, som han mera tillfälligt träffat i yngre dagar, attackerar han med friskt mod i avsikt att värva henne som åtminstone stödjande ledamot, helst som stiftare. Och hans gamla skolkamrater gå ingalunda säkra för honom. Henrik Schück avvinner han som vi sett redan i första försöket löftet att överlämna gamla botaniska trädgården till Sällskapet, Herman Wrangel, då envoyé i London, bestormas med böner att värva Englands lärda samfund till medlemmar, och Erik von Ehrenheim på Grönsö upplyses om lämpligheten av att till Linnémuseet överlämna ett autentiskt Linnéherbarium.

Här har hittills berättats om några av de många viktiga händelserna i Svenska Linné-Sällskapets tidigaste historia: själva stiftandet, utformandet — i stadgarna och i andra sammanhang — av riktlinjerna för Sällskapets verksamhet, de första sammankomsterna, inköpen av olika linneanasamlingar (föremål såväl som böcker), ordnandet och uppställningen av dessa i museum och bibliotek, säkrandet av förfoganderätten till Linnéträdgården. Det kan nu vara tid att redogöra för det utan jämförelse mest betydande företaget av dem alla: återställandet av Linnés botaniska trädgård — Hortus botanicus upsaliensis.

Den gamla trädgårdens öden efter invigningen 1807 av akademiens nya trädgård omedelbart väster om slottet äro väl bekanta: det gradvist skeende förfallet av Linnéernas och Thunbergs anläggning, omläggningen till prydnadsträdgård och sedan till promenadpark i »engelsk» stil vid Östgöta nations övertagande av orangeriet, till sist en ointressant och föga hävdad förgård till universitetets museum för nordiska fornsaker, orangeriets sista inackordering före renässansen. Någon förbättring åstadkoms väl vid Linnéjubileet 1907, då gångarna ånyo upptogos och platsen för de gamla dammarna, sedan länge igenfyllda, markerades med gräsmattor och blomsterlister.

Att tanken på trädgårdens restaurering först torde ha uttalats av Förberg har redan nämnts. En entusiastisk medkämpe i frågan fick denne emellertid redan från första början i Sernander, som för övrigt hade långt äldre engagemang i trädgården, ehuru det ej tycks ha varit han som drivit fram ärendet i styrelsen. Sernanders intresse för den gamla botaniska trädgården daterade sig åtminstone från 1905, ty det var han som då tog initiativet till den nödtorftiga uppsnyggningen inför festligheterna två år senare. Under vintern 1917–1918 var nu Sernander flitigt i elden för trädgårdens återställande. Redan på Sällskapets höstsammankomst höll han ett föredrag om trädgården på Linnés tid och upprepade sedan detta ett par gånger i Uppsala: först vid en offentlig sammankomst, till vilken universitetets drätselnämnd och Uppsala stadsfullmäktige voro särskilt inbjudna, och sedan på inbjudan av Uppsala järn- och metallarbetarefack-

Orangeriet som universitetets museum för nordiska fornsaker. Fotografi av A. Dahlgren, 1901 eller 1902, i Upplands fornminnesförenings arkiv. (Jfr bilden i SLÅ 1923, s. 131.)

I trädgården äro runstenar uppställda. De funnos kvar i trädgården ännu 1921.

förening, vid vilket tillfälle Sernander särskilt framhöll, att det på offentliga parker vanlottade Svartbäcken i en återuppståndens Linnéträdgård skulle få en efterlängtat, för allmänheten öppen trädgård.

I december 1917 fick Sernander i uppdrag att till styrelsen inkomma med en fullständig plan för trädgårdens restaurering. För en sådan, även innefattande beräknade kostnader, redogjorde han också påföljande höst, då han även utsågs till trädgårdens prefekt. Våren 1919 beslöts att arbetena omedelbart skulle igångsättas under ledning av ett arbetsutskott bestående av Sernander, Förberg, Hulth och Åström med Sernander som verkställande kraft.

Den plan efter vilken arbetena skulle utföras har ej kunnat återfinnas. Tro- ligen fanns den ej heller utarbetad på papperet utan föredrogs av Sernander muntligen inför styrelsen, möjligen med stöd av anteckningar av olika slag. Klart var emellertid, att trädgården skulle, så vitt möjligt även i detaljer, troget återställas, varvid framförallt ritningarna i avhandlingen *Hortus upsaliensis*, 1745, skulle vara riktningsgivande. Döm därför om styrelseledamöternas bestörtning, när det i början av sommaren visade sig, att arbetena drevos efter en plan som alls icke var den Linnéska. Den som »slog larm» var arbetsledaren, Uppsalas nytillträdde stadsträdgårdsmästare Pehr Boierth, som såväl i som utom tjänsten nedlade ett betydande och av Sällskapet högt skattat arbete i trädgården. Boierth hade tidigare haft olika uppdrag av Förberg och hade därför sedan gammalt goda förbindelser med denne, som nu fick veta, att Sernander givit direktiv för arbetet, som ingalunda voro överensstämmande med styrelsens beslut om

ett troget återgestaltande av anläggningen. Förberg reste genast till Uppsala och kunde så fort han kom in i trädgården se, att något helt annat än Linnés trädgård höll på att växa fram. De två huvudareorna voro utlagda betydligt smalare än de ursprungliga och även kortare, dammarna hade grävts i en mindre skala och något flyttats åt Svartbäcksgatan till, och vår- och höstkvarteren voro likaledes gjorda smalare och utdragna åt väster. — Detta var i månadsskiftet maj-juni. Förberg anhöll omedelbart hos ordföranden, som fr. o. m. detta år var Müller, sedan Tullberg avgått på grund av sin höga ålder och vacklande hälsa, om ett omgående styrelsesammanträde, vilket också kom till stånd den 6 juni.

På detta sammanträde, vid vilket Sernander på grund av tillfällig bortovaro från staden ej kunde närvara, beslöts att arbetet i fortsättningen strikt skulle följa kartan i *Hortus upsaliensis*, och att de dittills gjorda grävningarna, »som måtte bero på oriktig karta», skulle frångås. Den därav följande merkostnaden finge icke spela någon roll. Dessutom beslöts att arbetsutskottet skulle utökas med Fries, Juel och Tullberg, för att utskottet »skulle bättre kunna deltaga i utväljandet av de växter, som skulle planteras i trädgården». När Sernander återkom till Uppsala dagen därpå, som var pingstafton, fick han av Hulth besked om styrelsens beslut, och när han efter helgen besökte trädgården, fann han arbetarna i full färd med att rycka upp det redan nedsatta pålvirket runt dammarna och företaga grävningar efter andra order än dem han givit.

Sernander kände givetvis beslutet om de nya åtgärderna som en svår personlig kränkning och inlämnade därför, men först den 5 juli, sin avsägelse av prefekturen och medlemskapet i arbetsutskottet. Till avsägelsen var bifogad en skrivelse, vari han utförligt motiverade sina handlingar och sin inställning överhuvud till den viktiga frågan hur trädgården borde gestaltas. I denna inlaga vidgår han helt framt, att den i allo trogna kopian av Linnés trädgård ingalunda var någon huvudsak för honom. Mot ett återställande av trädgården i dess gamla utsträckning, med iakttagande av de mått som kartan tydligt anger, hade han invändningar från såväl estetisk som pietets- och ekonomisk synpunkt. Vid en utvidgning av areorna till deras ursprungliga gränser måste nämligen de träd som vuxit upp ur de linneanska ytterhäckarna offras, liksom de ståtliga balsampopplar som nu växte ungefär mitt i areorna, varigenom trädgården skulle förlora den prägel av park, som den enligt Sernander börjat antaga redan mot slutet av Linnés tid. Att fälla de gamla träden vore vidare att undanskafta värtaliga vittnen om trädgårdens historia intill nutiden. Slutligen skulle i en trädgård av den ursprungliga storleken ett så stort antal arter behöva odlas, att den i längden skulle bli alltför dyrbar i drift. Genom sitt beslut hade styrelsen »klart och tydligt ryckt den tidpunkt fatalt nära, vilken jag gång på gång förutsagt skola komma: Linnéträdgården tar ett omfång som kräver en jättefond att upprätthålla.»

Då Sernander i sin skrivelse även vänt sig mot Förbergs göranden och låtanden, svarade denne i en skarp replik, likaledes inlämnad till styrelsen. Det var ju för honom lätt att i sitt bemötande stödjade sig på solklara och som alla trott all-

mänt omfattade omständigheter och beslut. Sällskapet hade så sent som på vårsammankomsten den 25 maj samma år konfirmerat sitt tidigare fattade stadgebeflut, att »såvitt möjligt återställa den gamla Linnéska trädgården i Uppsala i det skick, vari den befann sig på Linnés tid». Sernander hade åtagit sig förtroendeuppdraget att leda dessa återställningsarbeten, men hade ej funnit anledning att i någon form ge tillkänna, att han icke blott var av väsentligt skiljaktig mening i denna kardinalpunkt, utan till och med var sysselsatt med att i praktiken, d. v. s. i trädgården, genomföra denna sin från Sällskapets beslut avvikande mening. Först i sin protestskrivelse uppenbarar han, att det, för att låna hans egna ord, »råder en principiell olikhet mellan de normer för den linneanska trädgårdens restaurering, vilka leda styrelsen och mig». Inte heller i övrigt hade Förberg någon svårighet att gå tillrätta med Sernanders skrivelse, som i sitt vidlyftiga och utsvävande skick var ett svagt försvar för en dålig sak.

Hur denna schism inverkade på det personliga samarbetet i styrelsen är svårt att säga. Några allvarliga skador tycks den inte ha vållat. Sernander torde ha ruskat på sig och låtit det hela glida av sig; man finner honom även i fortsättningen som en entusiastisk och verksam främjare av Sällskapets intressen. — Vad kan då orsaken ha varit till Sernanders, man må väl kalla det så, huvudlösa tilltag? Jag tror man har en viktig förklaring i hans kärlek till träden. Han var ju i högsta grad vad engelsmännen kalla »a man of trees». Därtill kom ett levande historiskt intresse, visserligen av något annan art än det som förestavat Sällskapets beslut. Den historiska kontinuiteten var för Sernander det viktigaste. Han kunde helt enkelt inte förmå sig till ett våldförande av en naturligt framvuxen anläggning.¹

Det fortsatta arbetet med trädgården bjöd på flera svårigheter, av vilka den nödvändiga dräneringen var en.² Linné hade sökt åstadkomma denna genom att föra på mera jord, men skulle man fortsätta på samma sätt nu, skulle man ju helt enkelt komma att begrava den gamla trädgården. Någon annan möjlighet att komma till rätta med det sankt läget tycktes likväl till en början icke erbjuda sig, då höjdskillnaden mellan trädgården och Fyrisån var så ringa. Emellertid lyckades man småningom åstadkomma ett avlopp, som låg betydligt lägre än det gamla mot Svartbäcken, och som medförde ett fullständigt bortledande

¹ Jfr Sernanders i tidigare år ofta manifesterade — och för den delen alltid teoretiskt motiverade — motvilja mot röjning och hävd som medel att trygga en lövängs fortlevande. — Lennart von Post säger om Sernander i Svenska män och kvinnor: »I all synnerhet studerade han källskrifterna rörande Linnés trädgårdar i Uppsala och Hammarby i och för deras återställande i det ursprungliga skick, i vilket de numera befinna sig.» Detta påstående bör, som vi sett, när det gäller trädgården i Uppsala något modifieras. I fråga om anläggningarna vid Hammarby är det helt felaktigt, då trädgården och parken härute som bekant aldrig återstälts i sitt linneanska, i dag okända skick.

² Om trädgårdens dränering och dammarnas iordningsställande finnas i Sällskapets arkiv redogörelser i olika versioner av Förbergs hand. De följas här bitvis ordagrant. I tryck finns en skildring inryckt i Förbergs uppsats Linnés botaniska trädgård och dess återställande. (Rig, 1922, s. 149–161. Ej i Soulsby.) Jfr även Nils Svedelius, Linnéträdgården 1920. (SLÅ 1921, s. 119–136.)

av allt överflödigt vatten. Resultatet för trädgården blev också mycket tillfredsställande. Den förut kalla och våta lerjorden blev lätt och lucker, vilket bl. a. visade sig i att förut endast sparsamt blommande förvildade växter, såsom *Tulipa sylvestris*, *Ornithogalum umbellatum* och andra linneanska örter, nu rikligt florerade. Ett svårt prov hade dräneringssystemet att bestå vid Fyrisåns översvämning våren 1922. Medan källarna vid Svartbäcksgatan och även områden som lågo högre än trädgården ledo därav, förblev denna torr och oskadd.

Sedan utdikningen avslutats, började arbetet på att återställa de under 1860-talet igenfyllda dammarna. Uppgifterna om dessas utseende på Linnés tid äro ganska knapphändiga. I *Hortus upsaliensis* nämns blott, att de voro olika djupa, allt efter de växter de härbärgerade, att mellan slänterna och vattnet fanns en smal gång, och att i sidodammarna fanns en strandskoning av vågrätt lagda stockar. Vattnet leddes från en på andra sidan nuvarande Linnégatan belägen källa genom i marken nedgrävda pumpstockar av trä, av vilka för övrigt några påträffades under arbetet med den nya kärrdammen; ett gott bevis på att platsen var den riktiga. Däremot fann man aldrig något spår av vare sig de strandskoningar eller trappor, som finnas angivna på planritningarna i avhandlingen, eller någon grund därtill. Möjligen har därför någon strandskoning aldrig murats, ej heller torde trapporna ha varit gjorda av sten. Efter vidlyftiga utredningar beslöts därför, att trapporna skulle utföras i trä med avsatserna belagda med småsten i likhet med en ännu befintlig stensatt kant invid orangeriet. Dammslänterna täcktes med grästorv från areorna med däri rikligt förekommande avkomlingar av linneanska växter, såsom den nämnda vildtulpanen, gulsippa m. fl.

Att rester efter någon strandskoning ej påträffades kunde möjligen bero på att leran på Linnés tid varit hård och styv; någon vattenförlust annat än genom avdunstning omtalas ej hos Linné. Nu däremot är leran synnerligen lös och vattenförande, varför en fast skoning ej kunde umbäras. Liksom beträffande trapporna föranledde även denna fråga ingående överläggningar. Man beslöt omsider, att även här trä skulle användas och att palissader av kluvna furustockar skulle neddrivas i leran.

Så sökte man efter den källåder (själva källan var sedan länge igenfylld), från vilken Linné tagit vatten till dammarna. Flera hål borrades, ända till tjugo meters djup, men det vatten som påträffades steg aldrig högre än till tre meter under markytan. Dammarna måste alltså anslutas till stadens vattenledning. När detta arbete utförts och i dammarna planterats de växter, som funnos där på Linnés tid, påsläpptes vattnet. Besvikelsen blev stor när det visade sig, att dammarna ej alls höllo tätt, utan att vattnet sjönk till samma nivå som i borrhålen. Flera försök gjordes att hindra detta, men utan annan följd än att vatten för flera hundra kronor rann bort under proven. Det återstod då intet annat än att taga bort växterna igen och för dammarna använda det material man i det längsta sökt undvika, nämligen cement. Sedan en fast grund av sten och grus lagts i den lösa leran i sjödammen, göts en betongbotten i form av en skål, vars

bräm stensattes för att skyla cementen. I dammens mitt sattes en gammal ektunna, möjligen från 1700-talet, som man vid grävningarna funnit på samma plats, och runt omkring fylldes dy och lerjord, i vilken sedan näckrosor och andra vattenväxter med flytande blad planterades.

I kärr- och floddammarna skulle det ha blivit både onödigt dyrt och mindre ändamålsenligt att göra hela betongbottnar. Man måste därför i detalj göra klart för sig, hur dessa dammar skulle ordnas och planteras, innan betongen göts. Inga upplysningar hade stått att få om hur det ursprungligen såg ut i dessa dammar, annat än om de växter som där skulle finnas. Förberg förelade därför styrelsen skisser, som visade hur de kunde gestaltas, ja i fråga om floddammen t.o.m. egenhändigt utförda modeller. Då i kärrdammen endast skulle förekomma kärrväxter och i floddammen flod- och sjöväxter, låg det ju nära till hands att tänka sig den förra anordnad som ett litet kärr och den senare som en flod i miniatyr med utvidgningar för sjöväxterna. På Förbergs förslag beslöts att ordna kärrdammen så, att i dess mitt gjordes en liten betongbassäng, bildande en göl, som på ena sidan omslöts av en myr med uppländska växter och på den andra av en liten Gotlandsmyr. Växtmaterialet till den förra forslades sedan med båt och hästskjuts från Övre Föret och Knivsta. För Gotlandsmyren hade Sernander från Gotland hemfört ag, Schoenus-arter m. m.

Floddammen bjöd på större svårigheter. Linné hade tydligen så gott om vatten, att han kunde låta det rinna oavbrutet. För Sällskapet, som måste betala varje kubikmeter, skulle ett sådant slöseri bli väl dyrbart. Uppgiften var alltså att kunna ge intrycket av en flod, fast vattnet stod stilla. Förberg löste den så, att vattnet först fick framkomma mellan några stenar, så utvidga sig något för att mottaga de av Linné föreskrivna sjöväxterna, så bilda en liten fors, därpå åter en utvidgning med plats för andra sjöväxter och ett knippe bladvass, så en andra fors och en tredje utvidgning för att slutligen förlora sig i en vassbevuxen sumpmark. Genom att vattnet sålunda hölls i tre olika nivåer, gavs ett intryck av rörelse, även om vattnet ej alltid kunde hållas rinnande.

Förberg lade särskild vikt vid de fria och litet fantasifulla former som man här, i fråga om dammarna, i brist på upplysningar hos Linné och utan att bryta mot vad man i övrigt visste om trädgården, kunde tillåta sig. Ty det kunde hända, menade han, att Hårlemans plan, ett mästerstycke i sitt slag, med sina strängt arkitektoniska former »dock kunde förefalla vår tids publik något stel». Det vore därför lyckligt, om inom den arkitektoniska ramen kunde utformas ett par små idyller: ett svenskt träsk och en bäck av typiskt svensk art med svensk vegetation. — Resonemanget speglar nog rätt väl, om ej Förbergs egen, så dock en vid denna tid fortfarande allmänt utbredd trädgårdssmak.

Redan 1919 skönjdes sålunda, som vi förstått, de yttre dragen av Hortus linnæanus redivivus. Men innan sängarna i area perennis blivit fyllda, dammarna fått sin karakteristiska vegetation och häckarna uppvuxit till någon höjd, behövde självfallet ytterligare några år gå. År 1921 odlades på area annua omkring

450 arter och på area perennis omkring 500, och dock återstodo många rutor att fylla. En del buskväxter planterades därför på area perennis för att förtaga något av det fortfarande glesa intrycket. Där kvarblevo de till slutet av tjugotalet, då de vuxit upp så mycket att de börjat verka störande på helhetsintrycket. De flyttades då ut till sidorna av trädgården, där redan förut svenska buskar och träd planterats enligt anvisningarna i *Hortus upsaliensis*. Utefter Linnégatan kunde samma år, 1921, efter visst besvär en häck av *Spiraea salicifolia* planteras. Denna buske hade vid denna tid kommit nästan ur bruk och därför visat sig vara omöjlig att erhålla i handeln, men tack vare tillmötesgående från Drottningholms slottsträdgård fick Sällskapet i gåva 200 plantor. Svedelius, som efterträtt Sernander som trädgårdens föreståndare (sedan Juel tjänstgjort några månader i skarven dem emellan), kunde således i sin årsberättelse påpeka, att trädgården nu fått sin spiréahäck planterad med exemplar från Lovisa Ulrikas Drottningholm, där Linné så ofta varit kungaparets gäst.

Först nu, 1921, ordnades också platsen framför orangeriet, så till vida att vår- och höstkvarteren utlades och delvis markerades med buxbomslister. Med själva planteringen ville man däremot vänta, till dess att orangeribyggnaden vore restaurerad, vid vilket arbete ju detta område komme att trampas ned igen. Någon sådan restaurering kom emellertid som vi sett aldrig till stånd, och 1925 planterades därför area vernalis, så att våren därpå ett femtiotal arter här blommade. År 1926 planterades area autumnalis, men än så länge ganska glest, då uppgifterna om vad Linné här odlade äro långt sparsammare än i fråga om vårkvarteret.

På area meridionalis, den stora grusplanen mitt framför orangeriet, ställde Linné om sommaren ut sina växthusväxter. För Sällskapet kunde ju något sådant tyvärr ej komma i fråga, men för att ändock åstadkomma något liknande placerade man här några lagrar. Från universitetet hade man hoppats kunna låna några av de gamla, enligt traditionen linneanska lagerträden, men dessa visade sig vara för höga för att kunna gå klara för spårvägsledningarna under transporten ned till trädgården. I stället fick man låna andra av något hanterligare format, två kronlagrar och två pyramider, av vilka åtminstone ett par stammade från sticklingar av de linneanska. Dessutom köptes från Belgien åtta träd, som sattes runt stora dammen och vid nedgångarna till de två andra.

Vid allt detta arbete i trädgården var naturligtvis artvalet alltid en kinkig fråga, ja av avgörande betydelse för uppnåendet av det stora målet: den linneanska trädgårdens återupplivande. En ovärderlig hjälp härvid var den av Juel sammanställda förteckningen över växter, som vuxit i trädgården under Linnés tid, till vilken han samlat uppgifter ur Linnés tryckta arbeten och ur hans brev-växling. Denna lista, *Hortus Linnæanus: an enumeration of plants cultivated in the Botanical Garden of Upsala during the Linnean period* (Skrifter utg. av Svenska Linné-Sällskapet, 1, 1919), var helt enkelt den nödvändiga grunden i arbetet på att förse trädgården med det rätta växtmaterialet.

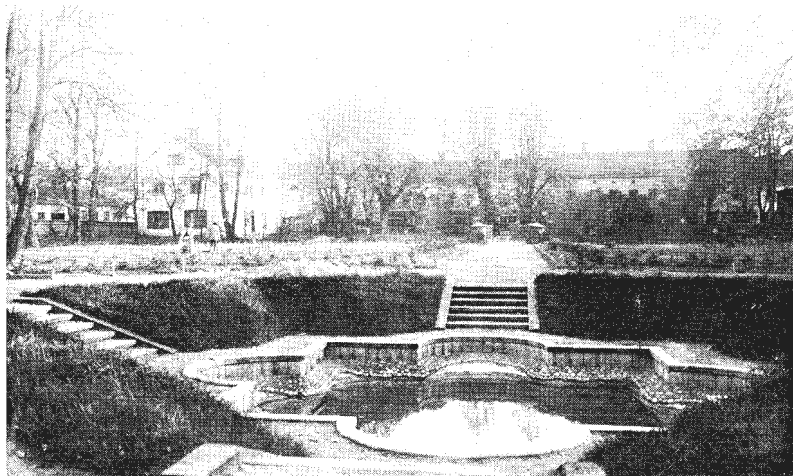
Innan vi lämna Linnéträdgården, skola vi ytterligare nämna tillkomsten av två småsaker i denna, därför att historien härom är så utmärkande för den minutiösa omsorg om trädgårdens tidstrogenhet, som de arbetande inom styrelsen alltid visade. Det gäller växtetiketterna och trädgårdssofforna.

För att utmärka vad som växte på listernas olika rutor finge, därom var man från början ense, inga i vår tid brukliga typer av växtetiketter användas, således varken sådana av porslin eller av plåt. Men det dröjde innan man fann en användbar etikett av tidstrogen typ. I Nordiska museets samlingar kunde någon sådan ej uppspåras, ej heller funnos några på ens i detalj mycket noggrant utförda avbildningar av 1700-talsträdgårdar. Det återstod då ej annat än att söka åstadkomma en etikett, som åtminstone kunde verka tidstrogen. Sedan man provat olika typer av enbart trä, av trä på järnpinnar och av skiffer, valde man på Sernanders förslag en skifferetikett av ett slag, som i några få exemplar fortfarande användes i universitetets botaniska trädgård och enligt traditionen där var mycket gammal. Det är alltså namntavlor av prima Grythytteskiffer som nu så verksamt bidraga till trädgårdens prydliga utseende. Ja man kan väl säga, att denna originella etikett med den svarta sirliga skriften på den vitmålade skiffern har blivit något av ett särmärke för hela Linnéträdgården.

Lika svårt var det att få någon förebild till de nödvändiga sittmöblerna i trädgården. Förberg hade vänt sig till olika konsthistoriker och arkitekter och faktiskt funnit detaljerade ritningar till mycket vackra trädgårdssoffor utförda av Carl Wilhelm Carlberg men — tyvärr — 40 à 50 år yngre än trädgårdens anläggning. Han försökte också utomlands få tag i något tjänligt mönster och växlade i detta ärende flera brev med en kännare i Wien, men med samma dåliga resultat. Svedelius hörde sig för på Nor i Knivsta, där han trodde sig ha funnit en passande förebild, och Forsstrand lovade göra efterforskningar på Ericsberg och Åkerö, men ingenting lämpligt framkom. Till sist uppdrog man åt en eminent sakkunnig person, byggnadsrådet Ragnar Hjorth, att rita en soffa som kunde passa in i den krävande miljön. Resultatet blev, som alla besökare i trädgården kunna konstatera, mycket lyckat, och sedan även Sigurd Curman godkänt verket, beställdes tolv soffor à 48(!) kronor, vilka målades i den pärlgrå färg, som jämte olivgrönt var den enda som kunde komma i fråga.

Som sagt, dessa detaljer ur historien om Linnéträdgårdens restaurering ha berättats, därför att de ge en så god bild av hur mycken kärleksfull möda som de ledande inom Linnésällskapet ägnade det vetenskapshistoriska minnesmärke de fått sig anförtrött.

Trädgården invigdes formellt vid vårsammankomsten 1923, då middagen dukades i det för tillfället uppsnyggade frigidariet, d. v. s. orangeriets stora sal. Men först 1927 slutfördes arbetet på en för ögat så viktig detalj som prydnadsrabatterna utmed mittengången, vilka då utdrogos till sin fulla längd åt Svartbäcksgatan. Också är det först i sin årsberättelse för 1928 som prefekten, med hänvisning till att nu även vår- och höstkvarteren voro helt färdiga, talar om

Den återuppståndna Linnéträdgården våren 1920.

trädgården som slutgiltigt återställd. — Ett par saker får man hålla i minnet då man i tankarna föreställer sig trädgården under dessa år. Förgården och ingången från Svartbäcksgatan disponerades fortfarande av director musices och ej av Sällskapet. Den effektfulla ursprungliga entrén till trädgården var alltså ännu ej öppen, utan besökare fingo komma och gå bakvägen. Ej heller ägde trädgården det skydd mot gatan som det linneanska planket i dag utgör, då endast ett staket löpte utefter Svartbäcksgatan. Men så torde också gatubullret för femtio år sedan ha varit som en västanfläkt mot oväsendet från dagens trafik.

Att arbetet i trädgården slukade stora penningssummor är självklart. Ytterst tacknämlig var därför den hjälp in natura som lämnades från olika håll. Av universitetet fick Sällskapet bl. a. tjugofyra timmerträd till sidodammarnas skoning och av staden tre lärkar till sjödammens trappor. Än viktigare var den stora förmånen fr. o. m. 1921 av fritt vatten från stadens ledningsnät och fri sand från stadens grustag. Mycket betydde också de många gåvor av frön och plantor som från olika personer och institutioner strömmade till trädgården. Det är ett särskilt nöje att i trädgårdsföreståndarens årsrapporter läsa om amatörers och fackmäns hjälp på denna punkt: det gamla Uppsalaoriginalet Baumbach skänkte *Lamium maculatum*, docent Olof Östergren skänkte en stor samling fjällväxter från Abisko, skolgossen Björn Moræus i Uppsala skänkte bl. a. fem pyrolaarter, doktor H. V. Sjögren i Sollefteå skänkte åkerbärsplantor o. s. v. Och nog får man väl säga, att rätt man skänkte rätt växt från rätt plats, när Nils Sylvé förärade trädgården *Geranium palustre* och *Valeriana dioeca* från Skåne, Willy Wöhler *Phyllitis Scolopendrium* från Stora Karlsö och Eric Modin fröplantor av *Pulsatilla patens* från Multrå.

Vad det gäller kontanter, har det stora anslag om över 100.000 kronor som Sällskapet fick från det s. k. teaterlotteriet redan nämnts. Härtill kommo så

donationer av privatpersoner till just trädgårdens återställande. Prins Eugen skänkte 10.000 kronor, vilket var en välkommen och kännbar hjälp, att inte tala om vad en gåva från det hållet kan ha betytt som uppfordrande föredöme. Och direktör Birger Lundström, som för några få var känd för stor och verksam välgörenhet i det tysta, skänkte 35.000 kronor, en gåva för vilken han kännetecknande nog utbad sig fullständig anonymitet. Här skall självfallet denne den främste av Sällskapets ekonomiska välgörare, nu död sedan många år, med tacksamhet nämnas vid namn.

Men pengar är inte allt. Komma de värden i vilka de omsättas ej i rätta händer, är föga vunnet. Mycket skulle därför bero på den trädgårdsförman som skulle ha det dagliga och omedelbara ansvaret för trädgården och dess skatter. Till stor lycka för Svenska Linné-Sällskapet var därför valet av Richard Carlsson (bytte 1944 namn till Ekbohm) till denna post. Den ovanliga arbetsinsats, den ansvarskänsla och den kunnighet Ekbohm under trettiosex år utvecklade i denna befattning var trädgården till omätligt gagn.

Svenska Linné-Sällskapets stadgar föreskriva, att Sällskapet skall »utgiva skrifter av och om Linné och hans lärjungar». Även på denna punkt började man med friskt mod i och med att 1918 *Svenska Linné-Sällskapets årsskrift* begynte utgivas. Företaget får sägas ha varit djärvt och vittnade utan tvivel om stor optimism. Det har visserligen senare visat sig, att just en årsskrift haft en uppgift att fylla, men den erfarenheten var hos pionjärerna endast en förhoppning. Misstrogn röster hördes också, som menade att Linné i all ära och Linné und kein Ende, men för en årligt utkommande publikation skulle detta ämne ändock ej förslå. Jo, nog förslår ämnet, rikare än något annat i svensk lärdomshistoria, vad som däremot kan tryta är naturligtvis bidrag ägnade att belysa mannen och hans verk i alla dess facetter. Klokt nog har därför årsskriftens program alltifrån början varit att ge plats icke endast åt uppsatser om Linné och lärjungarna utan även åt bidrag som behandlat andra ämnen ur det linneanska skedets medicin- och naturalhistoria, därvid gränsen bakåt även innefattat generationen före Linné, hans lärare Stobæus, Rudbeck, Celsius och andra.

Första årgångens pièce de résistance var Tullbergs breda rundmålning av Hammarby, en klassisk vorden skildring av Linnés lantgård, byggd på förtrogenhet med både platsen och de därmed förknippade traditionerna. I övrigt märktes bidrag om bl. a. Hasselquist och Tärnström. Årsskriften vann vid sitt framträdande många lovord för sin typografiska utstyrsel, som ansågs vara gedigen och påkostad. Dess yttre har, bortsett från några detaljer, bibehållits genom åren. Den viktigaste ändringen gjordes 1921, då en mindre stil valdes för uppsatserna. Den dittills använda hade varit onödigt stor. Kännetecknande för de tidigare årgångarna var också den spatiösa sättningen, men den var nu tidens ideal, som först långt senare ersattes med en kompaktare, både mer ekonomisk

och mera lättläst sats. — Redaktör för de första årgångarna var Hulth, 1920 efterträdd av Forsstrand.

Vad den övriga publikationsverksamheten beträffar, grundades nu också de två serierna *Skrifter utgivna av Svenska Linné-Sällskapet* och *Valda avhandlingar av Carl von Linné i översättning utgivna av Svenska Linné-Sällskapet*. Båda publikationerna kommo väl igång, men avstannade efter några nummer. Som första arbete i den förra serien utgavs den redan nämnda *Hortus Linnæanus* av Juel. Nummer två blev manuskriptet till Linnés föreläsningar i proberkonsten i Falun 1734, *Vulcanus docimasticus*, redigerat av bergsingenjör G. A. Granström. Till tryckningskostnaden bidrogo den kände bergshistoriskt intresserade disponenten Herman Sundholm och Jernkontoret. Efter besvärlig och långdragen korrekturläsning utkom skriften 1925.

Valda avhandlingar utkom med tre häften, *Botaniska exkursioner*, *Växternas förvandling* och *Växternas sömn*, alla översatta av den gamle latinaren C. A. Brolén, f. d. myndig rektor för Uppsala högre allmänna läroverk. De utgavos alla 1921, varefter serien som det tycktes dog, för att dock ett kvarts sekel senare tack vare en enskild styrelseledamots driftighet och frikostighet väckas till sin nuvarande blomstring.

Det viktiga beslutet om årsskriften måste rimligen ha föregåtts av ingående och för eftervärlden intressanta diskussioner i styrelsen. Tyvärr finnas endast få spår av sådana överläggningar i protokollen, t. ex. uppgiften att man diskuterat årsskriftens utgivande som bihang till någon redan befintlig tidskrift, exempelvis *Botaniska notiser*. Om de övriga skrifterna avhandlades däremot en hel del i den för ändamålet inom styrelsen tillsatta publikationskommittén. Sernander föreslog en serie *Vetenskapliga skrifter utgivna av Svenska Linné-Sällskapet*, som borde omfatta skrifter om Linné och om lärjungarna. Den tänktes utgiven som bihang till årsskriften. En annan plan var att två serier skulle utgivas. Den ena skulle bestå av svenska original eller översättningar till svenska, den skulle alltså utgöra en fortsättning av den av Vetenskapsakademien utgivna serien, den andra skulle utgöras av latinska original. För denna senare serie åtog sig Olof Hult att upprätta förslag på medicinska avhandlingar som borde medtagas och Lönnberg på zoologiska dylika. Ingen av dessa serier påbörjades dock.

Särskild uppmärksamhet ägnade publikationskommittén åt Linnés *Philosophia botanica*, som man gärna ville ge ut i svensk översättning, eventuellt med tillägg av Linnés anteckningar i hans eget exemplar av skriften. Provöversättningar gjordes av fröken Ekelöf (fru Conwentz) och av rektor Brolén, och Almqvist & Wiksell lämnade prov på sättning och papper. Men företaget stötte på så många svårigheter av olika slag, att det till sist uppgavs. Man saknade helt enkelt resurser för det ambitiösa företaget.

Ett annat arbete vars utgivning livligt dryftades under dessa första år var Forsskåls resedagbok. Henrik Schück hade under arbetet på sin levnadsteck-

Salen i Botaniska institutionen vid Svenska Linné-Sällskapets vårsammankomst den 23 maj 1918. »Uppsala var denna vårdag smyckadt med vajande flaggor och blommande fruktträd i alla trädgårdar. Den ståtliga Linnésalen hade dekorerats med utsökta blomsterdekorationer kring Linnéstatyn. Festen var i hög grad stämningsfull och i alla afseenden lyckad.» (Förberg till S. Th. Sverre u. d.)

ning över Forsskål påträffat manuskriptet i Kiels universitetsbibliotek och frågade genom Forsstrand om Sällskapet ville åtaga sig utgivningen. Detta förklarade sig styrelsen med nöje vilja göra, och man började också med att skaffa en fullständig fotokopia av originalet, men sedan låg Forsstrand på saken, så att under hans tid ingenting skedde. I tidernas fullbordan utgav dock Sällskapet den vackert tryckta och väl redigerade *Resa till Lycklige Arabien. Petrus Forsskåls dagbok*, 1950.

Om Sällskapets sammankomster ha spridda uppgifter lämnats redan i det föregående. Här skola till slut även dessa manifestationer av de första årens verksamhet något närmare beröras.

Vad höstsammankomsterna beträffar, började dessa redan fr. o. m. 1919 förläggas till den lokal, där de även i fortsättningen vanligen avhållits, nämligen stora salen i Svenska läkarsällskapets hus vid Klara östra kyrkogata i Stockholm. Anstalterna voro i regel tämligen omfattande, med både två och tre föredrag

på programmet.¹ Även vårsammankomsterna, enligt stadgarna Sällskapets högtidssammankomster, bjödo dessa första år på flera bidrag. Första gången, den 23 maj 1918, hölls den inne i Uppsala, då på grund av kristiden åkdon ej kunde anskaffas för transport av deltagarna ut till Hammarby. Själva sammanträdet ägde rum i Linnésalen i Botanicum, där Müller höll högtidsföredraget om Linné och Uppsala. Juel förevisade och redogjorde för botaniska museets gamla herbarier, och Förberg demonstrerade valda föremål ur den nyinköpta Ödmanska Linnésamlingen. Därefter tågade man till Linnéträdgården, som visades av Sernander, och avslutade så dagen med middag på Gästis (Stadshotellet).² Följande vårsammankomster höllos omväxlande på Hammarby, med middag inne i staden, och i Uppsala. Första gången även middagen serverades ute på Hammarby, vilket ju sedan blev regel under en lång följd av år, var 1925.³

Promenad över gårderna från Bergsbrunna station eller skjuts från Uppsala var det vanliga sättet att taga sig ut till Linnés tuscolum. Småningom blev bilen ett vanligt transportmedel, trots att bron vid Edeby länge var för dålig för detta nya fordon. Ett förslag vid styrelsens möte inför vårsammankomsten 1919 »till förstärkande av denna för förbindelsen med Hammarby så viktiga bro, så att den må kunna befaras med biler», lämnades utan avseende.⁴

Mötena ute på Hammarby väckte allmän förtjusning bland deltagarna, vilket livligt avspeglade sig även i de närvarande tidningsmännens korrespondenser. Utdrag ur en dylik hänförd Hammarbyskildring lämnas i noten nedan.⁵

¹ Tydligen med besvärande förseningar som följd, ty på styrelsesammanträdet före höstsammankomsten 1919 beslöts, »att föredragshållare vid Sällskapets sammanträden ej skulle få hålla på mer än en 1/2 timme eller högst 40 minuter».

² Med denna middag var »Den inbitne» synnerligen väl tillfreds. (Aftonbladet 25.5.1918.)

³ »Med anledning av från åtskilliga håll framställda önskingar beslöt styrelsen efter livlig diskussion, att en enkel frukostmiddag skulle anordnas på Hammarby för deltagarna i vårsammankomsten.»

⁴ »Ledamöter från Stockholm böra resa därifrån kl. 8.33, ankomst till Bergsbrunna strax före 10. Ledamöter från Uppsala fara med tåget kl. 9.5. Från Bergsbrunna promenad till Hammarby (c:a 40 minuters väg). För ett hundratal kan efter förutgången beställning skjuts beredas från Bergsbrunna. Pris för skjuts fram och åter 2 à 3 kr. (utom drickspengar). Biler kunna nog[!] taga sig fram över Edeby bro. Avgift härför, 1 kr., betalas till uppsyningsman Lindell vid Hammarby. (Det torde vara lämpligt att deltagare medtaga litet matsäck till Hammarby. Låskedrycker och möjligen kaffe tillhandahållas av tillsyningsmannen.)» (Ur kallelsen till vårsammankomsten söndagen den 25 maj 1919.)

⁵ »Den goda idén att i den senkomna men med så mycket mera överströmmande vårens rikedom förlägga Linnésällskapets femte årsmöte till samma historiska och romantiska plats där sällskapet bildades Linnés Hammarby, hade lockat till ett ovanligt talrikt deltagande, och man säger nog ej för mycket om man tror att degen blev ett oförgätligt minne för många av de till åtskilligt över hundralet närvarande. Där såg man utom sällskapets funktionärer de tre botaniska professorerna i Uppsala, Sernander, Juel och Svedelius, överbibliotekarien Hulth samt dr Förberg, den hänförde grundläggaren av det ekonomiska fundamentet och de materiella samlingarna, också många bemärkta män från Stockholm och Uppsala: prins Eugen med uppvaktning, landshövding Hammarskjöld, f. generaldirektören Lindroth, vetenskapsakademiens sekreterare prof. Aurivillius, riksbibliotekarien Collijn och många andra. Där var ock en kvinnlig Linnéättling — det kvinnliga inslaget var för övrigt väl företrätt och vida rikare än det studentikosa från Uppsala, som märkligt nog tämligen lyste med sin frånvaro. Då hade ändå från Gottland, som är

Vi ha på några viktiga avsnitt följt Svenska Linné-Sällskapets verksamhet under de första åren av dess tillvaro.¹ Hågkomsten härav utgör för de inom Sällskapet nu verksamma ett stolt och förpliktande minne. Det är i första hand minnet av en societas instaurans, som väckt till liv den linneanska härligheten nere i Svartbäcken. Solljus, blomsterdoft och surr av humlor och bin omge denna tavla, som på ett betagande sätt klätts i ord av signaturen *Psittacus redivivus* (doktor Karl Hedbom i Uppsala), då han i en vändikt till Hulth hyllade denne och hans kolleger inom styrelsen för deras bragd:

Linnaeus, stig in i din bortglömda gård,
som åter står fager och täck!
Ett sekel och mer han saknat din vård.
Skrif bref nu till Abraham Bäck!

—

avlägsnare än sträckan Uppsala-Bergsbrunna, infunnit sig en man som rest dit enkom för att deltaga i festen! Glädjande var att se icke få av traktens lantbefolkning bland publiken.

Det var underbart att vandra i den gamla trädgården med dess många linneanska örter i fullt flor och känna doften av buxbomshäckarna stiga sydländskt mättad mot den ljusblå Upplandshimmeln. Det var också underbart att återse de gamla Linnéhusen med deras sällsynt vackra proportioner utan och innan, så oändligt överlägsna det mesta av vad vår tid åstadkommer av lantliga byggnader. Något tomt är det väl i de stora ljusa, hemtrevliga rummen, dit dock pieteten och samlarnitet kunnat föra en del av tidens sällsynt vackra möbler och där ännu väggarna delvis tala om den gamle »arkiaterns» smak och vetande. Helig mark är detta i sanning för varje svensk kulturvän, och man vill gärna hoppas att sällskapets årsmöten för framtiden må alltså hållas där i stället för i traditionslösa torra och tråkiga lokaler som senast i fjol [»fyran» i universitetshuset]. Endast ett vill man önska — att intresset hos den studerande ungdomen må väckas för deltagande i detta minnesfirande och att formerna därför småningom kunna antaga något mer av det pompösa som ändock ligger på botten av vår natur — vid sidan av den demokratiska enkelheten.

Det var denna som mest gjorde sig gällande — och även på ett tilltalande sätt — i den otvungna samvaron i den vackra parken med »kaffedrickning och medhavda smörgåsar», tärda på en mossbelupen sten eller en slät gräsplätt, och sedan under själva sammankomsten utanför Linnés lilla museum, på samma plats där han själv brukade hålla sina föredrag för lärjungar komma ifrån orter fjärran. ...» (V. Langlet i Aftonbladet 26.5.1922.)

¹ Ordnandet av Linnésällskapets arkiv har i lika mån som det passerade femtioårsminnet av Sällskapets stiftande givit stöten till denna historik. Sällskapets papper, som hittills legat oordnade i det s. k. sekreterarerummet i Linnéhusets vindsvåning, ha under den senaste tiden överförts till universitetsbiblioteket och där blivit föremål för en första genomgång. I samband därmed ha papper rörande Sällskapets verksamhet uppspanats även på andra håll och införlivats med arkivet. En viktig källa till Linnésällskapets historia torde finnas bevarad i Rutger Sernanders efterlämnade papper i Växtbiologiska institutionen i Uppsala. De äro emellertid i sitt än så länge oordnade skick i praktiken oåtkomliga. Fruktlös möda har nedlagts på att söka återfinna Erik Müllers papper, vilka av allt att döma skattat åt förgängelsen.

Med hänsyn till de i arkivet ingående protokollsseriernas, åtminstone för den här behandlade tiden, begränsade omfång, har jag i regel icke ansett det nödvändigt att varje gång hänvisa till de enskilda protokollen — liksom för övrigt ej heller till de i årsskriften tryckta årsberättelserna — när upplysningar hämtats ur dessa. Till de i arkivet förvarade breven och till artiklar i pressen ha hänvisningar däremot i allmänhet gjorts.

Låt vänneren din komma att se Elysén,
 din Hortus, ditt Rhodos, din skatt,
 när Flora drar in med den sköna armén
 och dag föds af sekellång natt.

Tag natträcken på och stäng porten igen,
 att ingen dig nu månne bry.
 Se'n trygg som en prins kan du visa din vän
 din trädgård med rosende try,

Sibirie-apel och jungfrulin,
 Dielytra grann och pion,
 Amaryllis den sköna. Uppå surrande bin
 skall du fästa din väns attention.

Du liknat dig sjelf vid en dverg i ett hörn,
 vid ett kryp uppå jordenes mark.
 För ditt land du dig ter som en himmelens örn,
 mer hög än mång jordisk monark.

Herr Carl, hon slår tolf, stig nu fram till din härd,
 gå nu in i ditt egande hus.
 Lef där för beständigt i minnenas verld,
 omstrålad af klaraste ljus.

Summary

THE FOUNDING AND FIRST ACTIVITY OF THE SWEDISH LINNAEAN SOCIETY

By

CARL-OTTO VON SYDOW

On 23 May 1917 about ten men—most of them botanists or doctors from Stockholm and Uppsala—came together at Linnaeus's country house, Hammarby, some miles outside Uppsala. The initiator of this meeting was Elof Förberg, who for those present outlined the idea of a society which should "disseminate information about Carl Linnaeus and his work and awaken and maintain interest in Sweden's greatest natural scientist". As distinct from earlier Swedish, and still existing foreign Linnaean societies, the new society was not to support current scientific research, but historic investigations about Linnaeus's life and work. It was to publish works by and about Linnaeus, compile a yearbook concerning Linnaean research work, and collect

Linnaeus's letters and manuscripts. Furthermore, it should try to establish a Linnaeus library, as complete as possible, and also collect all kinds of objects which had belonged to Linnaeus. Förberg's suggestions met with general approval and thus was The Swedish Linnaean Society founded.

The zoologist and descendant of Linnaeus, Tycho Tullberg, was elected chairman (he died in 1920 and was succeeded by Erik Müller who—upon his death in 1923—was followed by Robert Fries). The librarian of the University Library of Uppsala, Markus Hulth, the well known bibliographer of Linnaeus, was elected secretary and Förberg treasurer. The society was given enthusiastic support and after only a few years it had 700 members. It was decided rather early to try and rearrange in detail Linnaeus's garden, the old university botanic garden in Uppsala, in its original state. Already in 1920 the reconstructed garden was ready in its main outline (see illustrations on pp. 77 and 84, one showing the garden at the turn of the century, the other in 1920). About this time the society was given the opportunity of purchasing two large collections of Linnaeus's possessions—clothes, porcelain, silver, glass, jewellery, furniture, and household utensils, etc., which had been carefully preserved by Linnaeus's descendants. These collections were so extensive and so characteristic of Linnaeus's environment that it was possible to completely re-plan his house. However, the house, where Linnaeus had lived with his family, was not yet available to the society and consequently the collections had to be kept in the old hothouse during these first years (see illustrations on p. 72).

In 1918 the society started to publish its yearbook under the editorship of Hulth (and from 1920 under the editorship of Carl Forsstrand). At the same time the first issues of the society's different series of publications appeared. A complete Linnaean library was obtained at the time of Förberg's death in 1923, when his excellent Linnaean collection was bought.

Already during the first years of its existence the society had been able to realize most of the items on its program. This achievement owed much to the society's initiator, Dr Förberg. Through his work as treasurer he created the conditions in which the society's expensive requirements were able to be met. In other respects also he was an inspiring and driving force in the society.

SMÄRRE MEDDELANDEN

Tillkomsten av senare delen av *Diæta naturalis*. Utgivaren av *Diæta naturalis* 1733 (1958) Arvid Hj. Uggla framhåller i sin inledning att arbetet sönderfaller i en första del, styckena 1–72, och en senare del, styckena 73–136. Jag betecknar dem i det följande del 1 och del 2 (s. 32–125 och s. 125–215 i utgåvan).

Handskriftens tillkomsthistoria önskar jag här inte gå in på. Den fråga som nu skall ställas gäller endast tidsgränsen mellan de båda delarna. Kan man datera tillkomsten av del 2? Uggla ställde sig av olika orsaker tveksam (inledningen s. 9), och i vissa avseenden förtjänar hans försiktighet tillmätas stor betydelse. Då Elis Malmeström i SLÅ 1966 emellertid behandlat detta kronologiska inre problem, synes det böra upptas till en något närmare granskning av orsaken att det äger särskild betydelse för uppfattningen av ett viktigt skede i Linnés utveckling och i främsta rummet beträffande hans dietetik.

Först emellertid ett par ord till karakteristik av de båda partierna av *Diæta naturalis*. Del 1 bildar en i yttre hänseende tämligen avslutad helhet och har, som Malmeström riktigt framhåller, renskrivits vid något tillfälle, när och huru är ovisst. Det kan tänkas ha ägt rum före eller efter utresan i december 1734, kanske dock snarare efter detta datum. En granskning av själva handskriften har jag ej haft tillfälle att göra.

Från innehållets synpunkt förtjänar emellertid två iakttagelser beaktande. Den ena gäller uppställningen i 'theses' och 'scholia', den andra gäller schemat 'res sex naturales'. Det sistnämnda är, som Fredrik Berg påvisat (*Lychnos*, 1962, s. 124), gemensamt för del 1 och *Lachesis*. Då Uggla vid utgivningen fullföljt samma schema för del 2, kan jag här inte ingå på själva innehållet från denna synpunkt. Vad som bör framhållas är att Linné i del 2 endast i några få fall följer denna skolastiska form för sin bevisföring. Undantag bildar styckena 75, 80, 86, 104 och 105. Anmärkas kan att Linné 1735 ännu begagnar sig av denna metod i sin doktorsavhandling. I del 2 finner vi på ett par ställen orden 'exempla' (st. 87) och 'descriptio' (st. 106) i stället för 'scholion'. Där innehållet ej täcker rubriken har Linné på flera ställen satt in ordet 'varia'. Det är å ena sidan tydligt att metoden saknar yttre stringens, å andra sidan att den kan förmodas bero på materialets tämligen obestämbara beskaffenhet, som oförmånligt har påverkat både följdriktighet och ordning. Rubrikerna har tillkommit högst tillfälligt, och innehållet har fått rätta sig därefter.

Diæta-manuskriptet fick aldrig någon avslutad form. I del 1 finns uppgifter som synbarligen icke tillhör den ursprungliga texten, utan — som Uggla framhåller — efteråt lagts till på lediga ställen eller på infogade lösa blad, i flera fall även placerats i marginalen. Några av uppgifterna hänför sig till Hollandsresan (s. 65, 67, 75, 85, 117). Clifford apostroferas s. 94. De allra flesta litteraturhänvisningarna i del 1 hänför sig till arbeten av äldre datum, som Linné haft tillgång till hemma. Hänvisningen s. 78, »Haller in Boerhaave 182», berör stekt kött som föda vid febersjukdomar och får väl hänföras till tiden för vistelsen i Holland liksom berättelsen om »apinian», som Linné såg i Amsterdam (s. 85). Ett klart datum finns i uppgiften s. 91, där en matförgiftning förmedelst saltade krabbor i Haag 1735 omtalas. De här anförda anteckningarna i del 1 visar endast, att Linné ganska sparsamt ökat materialet under sin utlandsvistelse.

Del 2 har en annan karaktär. Anteckningarna är snabbt nedkastade, språket ofta svenska, citaten hämtas ur en nyare litteratur. Mycket tyder på att Linné samlat material på

nytt i syfte att begagna sig av anteckningarna för ett mer omfattande, avslutande arbete. De dateringar man kan få fram hänför sig till utlandsvistelsens sista tid eller ännu senare. Uppgifterna om Linnés uppsvullna händer i Fontainebleau och hans »melancholia ad mortem» i Hartecamp (s. 138 f.) är klart daterbara till 1738. Uppgifterna om sonens födelse (s. 181) och från hemresan från Öland och Gotland (s. 210)¹ måste dateras till 1741. Även hänvisningen (s. 160) till Thomas Shaws *Travels*, Oxford 1738, bestyrker detta antagande (jfr Fries, *Linné*, I, s. 208). Mellan dessa år 1738 och 1741, dvs. åren i Stockholm innan Linné tillträdde professuren i Uppsala, har senare delen av *Diæta naturalis* sålunda enligt all sannolikhet kommit till.

Linnés arbetssätt försvårar närmare tidsbestämningar beträffande proveniensen. Uggla har framhållit att Linné förändrade pappersformatet när han började skriva ned de dietetikföreläsningar som han höll första gången 1742–1743 och gav titeln *Lachesis naturalis*. Att *Diæta naturalis* härvid var förlagan har Uggla ävenledes framhållit. Men detta bör icke ha hindrat Linné att begagna delar av det gamla manuskriptet. Frågan kan kanske avgöras genom ett förnyat studium av *Lachesis*-handskrifterna. En indirekt bekräftelse på denna uppfattning ger oss prof. Fredrik Berg i sitt arbete *Linnés Systema morborum*, 1957, s. 47, som här dock ej närmare skall behandlas.

Enligt min tanke är Malmeströms slutsatser beträffande tiden för *Diæta naturalis*' tillkomst förhastade. I fråga om Mårten Triewald, som Linné trädde i beröring med först år 1738 i samband med Vetenskapsakademiens grundläggning, har Linné i *Diæta* s. 206 anfört de förändrade uppfattningarna om honom jämte den äldre Rudbeck, biskop Svedberg och Polhem endast som exempel på den beryktade svenska avundsjukan.² »Ful fogel giör i sitt eget bo» blir Linnés sens moral på det anförda stället. Någon datering kan man inte bygga på Linnés ord.

K. ROB. V. WIKMAN

Morga i *Nemesis divina*. Som bekant utgör berättelserna i *Nemesis divina* en materialsamling, där Linné söker ge exempel på hur Gud straffar människor redan i detta livet för ogärningar, begångna på grund av moraliska defekter av olika slag. Uggla ansåg att stora delar av *Nemesis divina* utgör kommentarer till *Lachesis naturalis* (Linnés föreläsningar i dietetiken), närmare bestämt till en del som heter *Animi pathemata*, själens lidanden. Detta framgår bl. a. av att flera av *Nemesis*-berättelserna återges i *Lachesis* och i föreläsningssanteckningarna (*Linnés dietetik*, utg. av A. O. Lindfors, Upps. 1907), ävensom av de rubriker som finns i *Nemesis divina*, såsom rikedom, girighet, ävlan, högmod, fåfänglighet, ondska, otacksamhet, äktenskapsbrott, m. fl.

Undertecknad har sedan flera år sökt identifiera de namngivna personerna i *Nemesis divina* och kontrollera de biografiska uppgifterna. Gillby har gjort detta beträffande Brälunds bonde och Florin (SLÅ 1961). Själv kan jag härmed lämna ett bidrag angående den historia som har rubriken Morga och lyder (nutida stavning):

»Morga, en bondgård straxt vid Alsike. Där bodde bonden Jan Persson, som hade 7 söner. [Han] gifte dem med en annor rik bondes döttrar, som voro 7 och bodde gent över sjön.

När sista sonen giftes och hade sitt hemkomstöl, följde alla 7 söner och döttrar i en båt. När båten kommer i ögonsikte, går bonden ut med dricka och brännvin att möta vid stranden. I detsamma ser [han] en orkan stjälpå båten och dränka alla söner och son-

¹ *Diæta naturalis* upprepar direkt resedagbokens ord om utsikten från Omberg 22 aug. 1741: »then härligaste prospect» (s. 337).

² I *Diæta naturalis*, s. 52, berömmar Linné Triewalds »spis» med »drag» som »makalös».

hustrur. När han vänder sig åt gården ser [han] den stå i ljusan låga. Unde proverbium: 'Gick det an för Jan Persson i Morga, nog går det då an.'

I nunc et veterum nobis exempla virorum, pui qui tristem forti mente tulere casum; refertur. [Nu framstår också för oss som föredömen gamla tiders män, vilka uthärdade ett sorgligt öde med sinnets styrka; som det berättas.]»

Då man läser berättelsen har man svårt att förstå meningen med densamma. Den handlar om en man, som till synes oförtjänt drabbas av en svår olycka. Av någon Nemesis finns intet spår. Det avslutande ordstävets, liksom det latinska tillägget, har intet psykologiskt samband med berättelsen.

Emellertid kan denna kompletteras.

Då jag i linneanskt syfte en augustidag 1953 samman med prof. Olof Selling besökte fröken Charlotte Cederström på Fredrikslund, på vars ägor Morga är belägen, gjorde hon mig uppmärksam på en av henne författad uppsats *En gård vid Mälaren* (tryckt i Kyrka, hem och bygd, Tierp 1946), i vilken hon refererar en av hennes broder, baron Emanuel Cederström på Krusenbergs, upptecknad sägen, vilken behandlar samma historia som ovanstående i *Nemesis divina*. Här heter bonden på Morga Dager, kallad Dager den rike, och uppges som en hård och högmodig man. Han hade sju söner, som gifte sig samtidigt med de sju döttrarna till en icke namngiven bonde på Vreta i Dalby socken på andra sidan sjön. Liksom hos Linné berättas det att Dager stannade hemma för att med en välkomstfest fira de sju brudparen. Men här kommer ett viktigt tillägg: »När han i sitt sinne övervägde sitt stora jordagods och sina myckna pengar, uppblåstes hans sinne av högmod, och han sade sig själv: 'Dager den rike kan aldrig bli fattig, Dager den rike kan aldrig bli olycklig.'» Sedan förtäljes om skeppsbrottet, då »Mälarens böljor bäddade brudsängen för de sju brudparen», och om eldsvådan, som lade hans hem i aska och gjorde honom utfattig, och berättelsen slutar med sensmoralen »Högmod går före fall».

Enligt fröken Cederström fanns i hennes barndom på 1880-talet ännu kvar en stuga på Morga; vid vårt besök därstädes sågs ett flertal husgrunder, en källare samt några fruktträd och bärbuskar.

På nutida kartor är ingen gård eller by angiven, men på Generalstabens karta 1867 finns ett Neder Morga och, vad märkligare är, en plats vid Mälaren, betecknad Sjugrarnarsudd, vilken benämning enligt baron Cederström härleder sig ifrån de sju brudparens drunkning. Efter beslut av Kammarrätten 1922 ströks gårdsnamnet Morga från kartan, då inga byggnader längre fanns kvar.

Visserligen verkar Linnés berättelse orimlig och ger intrycket av en på lokaltradition byggd sägen eller (i den fullständigare versionen) en saga för barn. Även det i folksagor vanliga sju-talet, här t. o. m. i dubbel uppsättning, tyder härpå.

För att emellertid söka uppspara ett eventuellt verklighetsunderlag tillskrev jag landsarkivet i Uppsala med förfrågan, om i de båda socknarnas kyrkoböcker från 1700-talet några märkliga samtida dödsfall av drunkning inom samma familj förekommit. Enligt avgivet svar kunde inga spår av händelsen påträffas i bevarade död- eller begravningslängder, vare sig för Uppsala-Näs församling (dit Vreta by i Dalby jordebokssocken hörde) före 1748 eller för Alsike församling (dit Morga hörde) åren 1681-1764, ej heller i Tabellverkets statistiska tabeller för dessa socknar efter 1749.

Möjligt är att Linné hört sägnen i den stympade form han berättar den och i densamma trott sig kunna finna ett exempel på att olyckligt öde kan bäras med sinnesstyrka och ödmjukhet. Men det kan också tänkas att han hört sägnen i dess helhet men vid nedtecknandet glömt det väsentligaste och därmed missat själva poängen. I sin fullständiga form skulle berättelsen kunna exemplifiera någon av Nemesisrubrikerna *Divitiæ* eller *Superbia*, dvs. rikedomens förbannelse eller högfärdens bestraffning.

Valda avhandlingar av Carl von Linné. De under 1966 utkomna numren av denna serie äro två: *Kaffedrycken (Potus Coffeæ)* och *Om omväxling i födan (De varietate ciborum)*. Det senare häftet bär det jämna numret 50 — ett imponerande högt tal med tanke på att fyrtiosju av häftena utkommit det senaste tjugo åren. Som alltid gå tack-samma tankar till seriens redaktör, doktor Telemak Fredbärj, genom vars driftighet nya avhandlingar fortfarande utgivas, alltid bekostade av honom personligen och försedda med hans kunniga kommentarer. Översättningen från latinet har som så många gånger förut gjorts av licentiat Ejnar Haglund. Jämsides med sitt medicinska innehåll meddela dess skrifter som vanligt även kulturhistoriskt intressanta upplysningar. Så t. ex. är i avhandlingen om kaffe (ej att förväxla med Linnés almanacksuppsats i samma ämne) intagen en noggrann beskrivning av hur denna dryck enligt konstens alla regler bör serveras, och i avhandlingen om omväxling i födan berättas om en för samtiden bekant överliggare i Uppsala, som onekligen på ett mycket kuriöst sätt levde efter denna maxim.

Häftena kosta tre kronor styck och kunna beställas från Almqvist & Wiksells expedition, Box 400, 751 06 Uppsala.

SVENSKA LINNÉ-SÄLLSKAPETS EGNA ANGELÄGENHETER

Nils von Hofsten

2.10.1881–18.1.1967

När Svenska Linné-Sällskapets ordförande professor Robert Fries år 1947 efter mer än två decenniers gagnrikt ledarskap med ålderns rätt frånträdde detta för att helt ägna sina återstående verksamma år åt botaniken, valdes till hans efterträdare professor Nils von Hofsten, samma år emeriterad från sin lärostol i zoologi, »särskilt jämförande anatomi och histologi», vid Uppsala universitet.

På många sätt var valet självklart. Den nye ordföranden hade i tio år tillhört styrelsen och dessförinnan i lika många år varit Sällskapets revisor. Han hade 1944 efter Rutger Sernander tillträtt inspektoratet för Linneanska stiftelsen på Hammarby. Han hade under en lång följd av år som universitetets prorektor och rektor förvärvat en ingående kännedom om den korporation, av vilken även vårt sällskap i viktiga hänseenden är beroende. Med staden och den högsta statsförvaltningen hade han de bästa förbindelser, icke oviktiga omständigheter vid ett lyckosamt ryktande även av ett enskilt sällskaps angelägenheter. Han var, jämte den några månader senare bortgångne Otto Gertz, vår främste kännare av biologiens historia, d. v. s. av den bakgrund mot vilken Linnés livsverk alltid måste betraktas. Både genom sin gärning som biolog och sina humanistiska intressen, även innefattande en skapande vitter ådra, hade han tidigt framstått som en kulturpersonlighet, vilken ställning han i det allmänna medvetandet ytterligare stärkte, när han under krigsåren tveklöst förde tankefrihetens talan mot de nazistiska övergreppen i Norge.

Stora voro således de förhoppningar som vid Nils von Hofstens tillträde fästades vid hans person, och när nu också han, ett år efter Robert Fries, gått ur tiden, kunna Sällskapets medlemmar med tacksamhet sanna, att de i rikaste mått gått i uppfyllelse.

Vad först studierna i biologiens historia beträffar, så togo dessa under de år von Hofsten stod i spetsen för Linnésällskapet förnyad fart. Fri från de undervisnings- och förvaltningsbördor som förut tyngt honom kunde han nu, fast hans sakkunskap fortfarande togs i anspråk i arvsbiologiska frågor, mera odelat ägna sig åt de historiska undersökningar, som så länge hade legat hans hjärta nära. Ty det är att märka att Nils von Hofsten, i motsats till vad fallet brukar vara med naturvetenskapsmän, icke först småningom fick hågen riktad mot sin vetenskaps historia, utan redan som ung, mitt under sin intensivaste tid som verksam zoolog, arbetade med rent historiska problem. Ett uttryck härför är den viktiga studien *Zur älteren Geschichte des Diskontinuitätsproblems in der Biogeographie*, 1916. På några sidor om Linné påvisade han där, hur

Bilden visar Nils von Hofsten i katedern demonstrerande en moluckkräfta, *Limulus*.

denne som den förste observerat den ojämna, diskontinuerliga utbredningen av växterna på vårt klot: de hade en gång spritt sig från paradiset åt alla håll, men levde nu kvar endast där de yttre betingelserna så tilläto. Drygt tio år senare, 1928, kom så von Hofstens långa uppsats om *Skapelsetro och uralstringshypoteser före Darwin*, där i ett avsnitt Linnés genetiska artbegrepp lättfattligt utredes.

Det första bidraget av von Hofstens penna i vår årsskrift var uppsatsen *Systema naturae. Ett tvåhundraårsminne*, 1935, där han första gången behandlade det viktiga ämne till vilket han sedan ett par gånger skulle återvända: Linnés djursystematik, här diskuterad i fruktbar jämförelse med Linnés växtsystematik. När han nästa gång tog upp temat var det sedan han blivit Sällskapets ordförande. I årsskriften för 1959 publicerade han den stora studien *Linnés djursystem*, där han framförallt jämförde Rays och Linnés systemer med deras brister och förtjänster. Det bör erinras om att denna uppsats även innehåller bidrag till den väl sent upphörande diskussionen om den binära nomenklaturens uppkomst. von Hofstens sista bidrag till klargörandet av Linnés zoologiska systematik blev specialstudien om *Linnés dubbla bokföring*, i sin svenska version tryckt i föreliggande årgång. — En vidare syftning än de nu nämnda uppsatserna i årsskriften hade bidraget till årgång 1958, *Linnés naturuppfattning*, där Linnés artbegrepp på nytt dryftades.

Alla dessa uppsatser i årsskriften utgöra första rangens bidrag till Linnéforskningen. De äro inträngande studier i centralt biologihistoriska problem. De röra Linnés naturvetenskapliga livsverk och sakna därför nära nog motstycken i den svenska Linnélitteraturen.

Men von Hofsten drogs också till den klassisk vordna svenska Linnéforskningen, om man så får uttrycka det, till uttolkandet av Linnés fängslande personlighet. Den form han valde för sina tankar på detta område var den konstlösa, rättframma betraktelsen, gärna framförd i anslutning till den skål för Linnés minne, som ordföranden av gammalt utbringar vid middagen efter Sällskapets vårsammankomst. Många gånger ha vi setat i orangeriet, vid de öppna fönstren ut mot trädgården med dess kvadröjande ljus och endast sakta nalkande aftonsvalka, och lyssnat till Nils von Hofstens djuptänkta ord om Linnés temperament och livssyn, om de ljusa och de mörka stråken i hans sinne. Prov på dessa anföranden ha vi sedan kunnat läsa i årsskriften, t. ex. *De goda och de onda dagarna*, 1960. Vi ha då förstått, att det vår ordförande haft att säga om Linnés känsloliv även varit något av honom själv nära känt och upplevat.

Jämsides med dessa enbart åt Linné ägnade studier författade von Hofsten även andra botanikhistoriska arbeten. *Bedeguar och spina alba* är rubriken på ett bidrag till »sömntornets» historia i *Lychnos* 1953, som mynnade ut i en redovisning av Linnés behandling av dessa mosslika gallbildningar på vilda törnrosbuskar. *Eddadikternas djur och växter*, 1957, *Segerlöken*, *Allium victorialis*, i *folktro och folkmedicin*, 1958, och *Pors och andra humleersättningar och*

ölkryddor i äldre tider, 1960, äro titlarna på större arbeten från det gränsområde mellan botanik och folklivsforskning, där von Hofsten under de sista åren av sitt liv helst dvaldes. Resultat av vidsträckt beläsenhet och noggrant studium utgöra de fullkomliga lärdomsprov. In i det sista arbetade han med dylika frågor som granskare av vissa bidrag till *Kulturhistoriskt lexikon för nordisk medeltid*. — De många recensionerna av biologihistoriska arbeten i *Lychnos* få ej heller glömmas vid en redovisning av von Hofstens lärdomshistoriska verksamhet.

När nu i korthet erinrats om vår avlidne ordförandes betydelse som biologihistoriker i allmänhet och som Linnéforskare i synnerhet, skall till sist även sägas att han i vardagens arbete varit en utmärkt styrelseordförande. Detta förhållande har av naturliga skäl bevitnats endast av en liten krets, men att Sällskapet till sin huvudman icke förgäves valt en gammal universitetsrektor visade sig nogsamt t. ex. under von Hofstens sista år som ordförande, 1964, då han skickligt avvärfade ett allvarligt stadsplanehot mot Linnéträdgårdens närmaste omgivning.

Efter en lång och lysande verksamhet i den zoologiska forskningens, lärdomshistoriens och i Linnéminnets tjänst är Nils von Hofsten nu icke längre bland de levande. Svenska Linné-Sällskapet hyllar i vördnad och tacksamhet det dock länge levande minnet av den främste bland sina tjänare.

Carl-Otto von Sydow

Grinden till Linnéträdgården med dess nya överstykke.

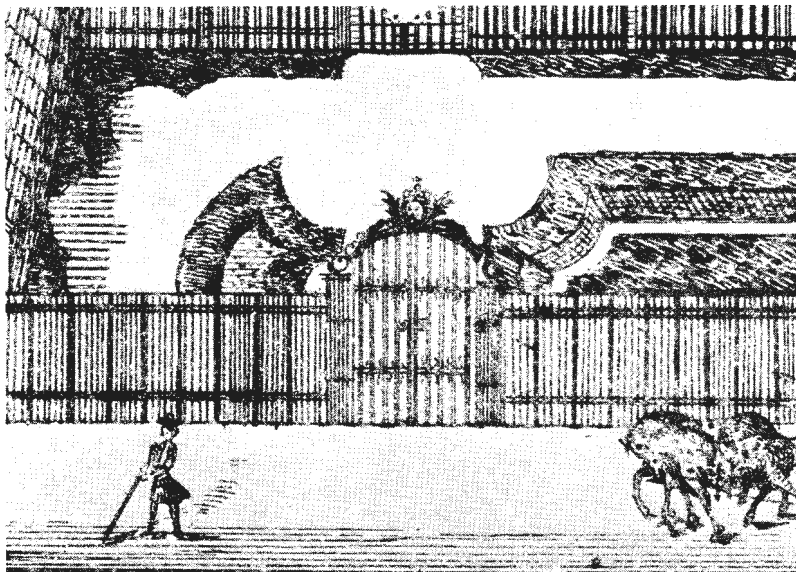
Linnéträdgårdens nya grindöverstycke

När Svenska Linné-Sällskapet under 1920- och 30-talen i deras ursprungliga skick återställde gamla botaniska trädgården och dess prefekthus — nuvarande Linnéträdgården och Linnémuseet — hade man ett rikt historiskt material i både text och bild att gå efter i sin strävan att få den återuppståndna anläggningen så historiskt korrekt som möjligt. En viktig del i denna utgöres av avskärmningen mot Svartbäcksgatan — det höga planket och den ståtliga gallergrinden. På Linnés tid var det huvudsakliga skälet för denna anordning att freda trädgården och dess skatter mot alltför nyfikna och kanske långfingrade gäster. I dag skyddar den mot bullret från en av stadens mest trafikerade gator och bidrar till den ro och stillhet som härinne skänkas den besökande allmänheten.

Såväl plank som grind finnas avbildade på det kända kopparstick av Johan Hallman som illustrerar Linnés avhandling *Hortus Upsaliensis* från 1745, en beskrivning av Uppsala akademiska trädgård i dess då av Linné upprustade skick. Av denna avbildning framgår såväl plankets sträckning och storlek som grindens ungefärliga beskaffenhet. Att uppsätta ett nytt plank i det gamlas ställe och av dettas utseende erbjöd ingen svårighet. Besvärligare ställde det sig att åstadkomma en kopia av den vackra grinden. Desto lyckligare var därför det fynd som ungefär samtidigt vid rivningen av universitetets gamla materialgård, belägen vid Skolgatan norr om trädgården, gjordes av just dessa gamla grindar. Järnet till grindarna, stämplat stångjärn från Vattholma bruk, hade skänkts av lagmannen greve Fredrik Gyllenborg, och de kröntes — därom ger nyssnämnda avhandling besked — av ett smitt överstycke, mot gatan prytt av lilla riksvapnet och mot trädgården av donators vapen, samtidigt en artighet mot dåvarande kanslern, greve Carl Gyllenborg. Detta överstycke har, trots efterspaningar, icke kunnat återfinnas.

Det har alltid varit Svenska Linné-Sällskapets önskan att ånyo kröna grinden med ett överstycke liknande det ursprungliga, men hittills ha medel saknats att förverkliga denna tanke. Genom frikostig mellankomst av en av sällskapets medlemmar, chefsbyggmästare Anders Diös, har dock nu ett nytt överstycke kunnat smidas och den 23 maj 1966 invigas. Det visar på utsidan, liksom det ursprungliga gyllenborgska, det med kunglig krona krönte lilla riksvapnet omgivet av stiliserade palmkvistar. På den mot trädgården vettande sidan har sällskapet låtit anbringa bokstäverna A D och året 1966.

Det nämnda kopparstick som varit förlaga vid återställandet av entrén till trädgården har icke varit tillräckligt detaljrikt för att tillåta utförandet av en i alla enskildheter trogen kopia av det gamla överstycket. Spelrum har således

Entrén till botaniska trädgården under Linnés tid. Utsnitt ur Joh. G. Hallmans kopparstick i Linnés avhandling *Hortus Upsaliensis*, 1745.

funnits både för kulturhistorisk sakkunskap och för konstnärlig känsla. För den förra har i första hand svarat en av sällskapets styrelseledamöter, en fackman av första rangen, fil. dr Sigurd Wallin. De slutliga ritningarna ha utarbetats av en specialist på nutida järnsmide, konstnären Sune Rooth. Det krävande smidesarbetet slutligen har utförts av konstsmeden Harald Ek.

När Svenska Linné-Sällskapet på Linnés tvåhundra-sextionde födelsedag tack vare flera personers hjälp och samverkan kunde inviga det nya grindöverstycket, sattes i viss mån också slutstycket över den del av dess verksamhet som bestått i att återställa den gamla botaniska trädgården med därtill hörande orangeri och boställshus — sammantagna vårt lands förnämsta vetenskapshistoriska minne — i dess linneanska skick. Men anläggningen skall vårdas och hållas vid makt, och det ger sällskapet arbete och bekymmer även i fortsättningen. Det får nog sägas överstiga ett enskilt sällskaps möjligheter att i dag driva en trädgård av den storlek och omfattning det här är fråga om. Det skulle ej heller ha gått, om icke sedan flera år ekonomiskt understöd på denna punkt lämnats av både Uppsala universitet och Uppsala stad. Dessa anslag ha också, om än tveksamt, ökats i takt med de senaste årens våldsamma fördyring av trädgårdens skötsel. I tacksamhet för den hittills åtnjutna hjälpen och i förhoppning om fortsatt verksamt stöd av det allmänna ser Svenska Linné-Sällskapet på trädgårdens framtid med största tillförsikt.

C. O. von Sydow

STYRELSENS ÅRS- OCH FÖRVALTNINGS- BERÄTTELSE FÖR ÅR 1966

Svenska Linné-Sällskapets vårsammankomst, som traditionellt äger rum på Linnés Hammarby, ersattes 1966 av en exkursion i Skåne med sammankomst i Lund lördagen den 4 och söndagen den 5 juni. Efter samling i Hälsingborg vid frukostbordet på restaurang Terrassen vid niotiden och en därpå följande kort promenad genom gamla staden, besöktes Botaniska trädgården och Ramlösa brunn med trädgårdens skapare fil. dr Hervid Vallin som högt skattad ciceron. Sedan en kort lunchutflykt företagits till Helsingör ställdes färderna i bussar och bilar mot Lund. Under vägen besöktes först Wrams-Gunnarstorp, som välvilligt visades av ägarinnan grevinnan Stina Tornérhielm. Särskild beundran väckte här naturligtvis den redan av Linné i Skånska resan nämnda praktfulla buxbomshäcken. Under den fortsatta färden beundrades utsikten från Kopparhatten på Söderåsen. På söndagen hölls den stadgeenliga sammankomsten i Zoologiska institutionens föreläsningssal med början kl. 11. Docent Yngve Löwegren visade först några historiskt intressanta preparat ur Linnés lärare Kilian Stobæus' bevarade samlingar, varefter ordföranden docent Strandell talade om Linné i Lund och professor Heinz Goerke från Berlin om Linné och Johann Andreas Murray. På eftermiddagen besöktes bl. a. Kulturen, där en särskild Linnéutställning ordnats med intressanta nummer ur Universitetsbibliotekets samlingar. Dagen avslutades med middag i Lukasrummen på Grand Hotell tillsammans med medlemmar ur Sydsvenska medicinhistoriska sällskapet, vilka även deltagit i dagens övriga sammankomster. Vid kaffet kåserade ordföranden om intryck från en nyligen företagen Amerikaresa med besök i det stora landets viktigaste Linnésamlingar. I Skåneutflykten, som med undantag för en kort regnskur på lördagsförmiddagen gynnades av vackert väder, deltog ett trettiofem medlemmar. För de utmärkta arrangemangen svarade i första hand styrelsens representant i Lund docent Löwegren.

Höstsammankomsten ägde rum torsdagen den 3 november på Svenska Läkarsällskapets lokaler i Stockholm. Härvid höll ordföranden ett minnestal över Sällskapets bortgångne hedersordförande, professor emer. Robert E. Fries. Vid de därefter förrättade styrelsevalen omvaldes till ordförande för år 1967 överläkare Birger Strandell och till vice ordförande för samma tid professor John Axel Nannfeldt. Till styrelseledamöter för 1967-69 omvaldes med. dr Telemak Fredbärj, förste trädgårdsintendent Nils Hylander och laborator Magnus Fries med bibliotekarie Carl-Otto von Sydow som suppleant. Till styrelseledamot för perioden 1966-68 efter f. d. förste bibliotekarie Jonas L:son Samzelius, som av åldersskäl avsat sig omval, valdes f. d. förste museiintendent Yngve Löwegren och till suppleant för samma tid professor Rudolf Zeitler. Till revisorer av 1966 års förvaltning valdes fil. kand. Ingvar Nordin och fil. lic. Svante Pekkari med docent Lennart Holm och förste museiintendent Rolf Santesson som suppleanter. Föredrag hölls av professor Olof H. Selling över ämnet »Doktor Gahn i tidens vimmel. Ett läkaröde i en stormsliten tid». Sammankomsten avslutades med supé.

Sällskapets styrelse har sammanträtt den 15 mars och 29 september i Stockholm och den 3 november i Uppsala.

Av Sällskapets årsskrift har årgång 48/1965 utkommit med bibliotekarie Carl-Otto von Sydow som redaktör.

Under året ha genom med. dr Telemak Fredbärjs försorg utgivits nr 49-51 i serien Valda avhandlingar av Carl von Linné.

Den gamla järngrinden till Linnéträdgården har under året försetts med ett överstycke, bekostat av byggmästaren, ingenjör Anders Diös.

SKATTMÄSTARENS BERÄTTELSE FÖR ÅR 1966

Sällskapet har under året erhållit ett extraordinärt kapitaltillskott på kr 17 300 dels genom bidrag från medlemmar och andra till en insamling till minnet av framlidne professor Robert E. Fries, dels genom ett förskott på kr 15 000 på arvslott i makarna Gösta och Sigrid Cedergrens dödsbo, där Sällskapet insatts såsom universell testaments-tagare.

Härigenom har bokslutet kommit att visa ett överskott på kr 9 800. Vid bedömningen av det reella resultatet bör dock bortses från ovannämnda kapitaltillskott och verksamheten visar tyvärr i realiteten även detta år ett kraftigt underskott, nämligen kr 7 500.

Orsaken härtill är framförallt de genom avtalsenliga lönehöjningar och allmänna kostnadsökningar fördyrade kostnaderna för skötseln av Linnéträdgården, vilka ökat med kr 11 200 sedan föregående år.

Anslaget från Uppsala Universitet har under året höjts med kr 2 000 till kr 20 000.

Sällskapets aktieportfölj har genom den allmänna kursnedgången under året undergått viss värdeförsämring men är bokförd till betryggande värden.

Årets överskott, kr 9 843:07, föreslås avsättas till dispositionsfonden.

I övrigt hänvisas till nedanstående vinst- och förlust- samt balansräkningar.

Vinst- och förlusträkning för år 1966

Intäkter

Medlemsavgifter	13 504: 35
Statsbidrag till årsskriften	4 000: —
Anslag från Kungl. Patriotiska Sällskapet.	4 000: —
Anslag från Uppsala stad	18 000: —
Anslag från Uppsala Universitet.	20 000: —
Insamling till Robert Fries' minne	2 310: 04
Del av testamentslott från makarna Cedergrens dödsbo	15 000: —
Räntor och utdelningar	19 859: 77
Försålda publikationer	7 272: 23
Museet: Entréavgifter, vykort m. m.	2 787: 40
Bonus på sålda Linnéskedar	452: —

Kronor 107 185: 79

Kostnader

Trädgården	67 327: 40
Museet	5 301: 15
Förvaltningsarvoden	2 400: —
Utgiftsräntor	1 470: 11
Omkostnader	8 925: 05
Årsskriften	11 543: 30
Fondavsättningar	375: 71
Årets överskott	9 843: 07

Kronor 107 185: 79

Balansräkningar den 31 december*Tillgångar*

	1965	1966
Kassa, bank och postgiro	2 244: 09	7 629: 64
Diverse debitorer	4 053: 25	237: 30
Aktier	203 687: 92	211 650: 07
Samlingarna	1: —	5 971: —
Samlingarna (interim)	6 000: —	—: —
Underskott	2 106: 85	—: —
Kronor	218 093: 11	225 488: 01

Skulder och eget kapital

Diverse kreditorer	3 720: 46	3 033: 43
Insamling till förvärv av Linnéföremål	30: —	—: —
Årsskriften, statsanslag	4 000: —	4 000: —
Växthusbyggnadernas reparationsfond	5 241: 96	5 241: 96
Wenner-Grenska Samfundets donationsfond	4 863: 57	4 863: 57
Basil N. Soulsbys fond	1 474: 40	1 489: 14
Viktor N. Baumbachs fond	12 818: 46	12 882: 55
Linnéfonden	118 753: 30	119 050: 18
Museifonden	2 015: 79	2 015: 79
Pensionsfonden	12 500: —	12 500: —
Fasta fonden	31 414: 77	31 414: 77
Dispositionsfonden	22 829: 46	21 260: 40
./. del av underskott år 1964		
resp. underskott år 1965	1 569: 06	21 160: 40
		2 106: 85
Reservfonden	1 649: 17	19 153: 55
./. del av underskott år 1964	1 649: 17	—: —
Överskott år 1966	—: —	9 843: 07
Kronor	218 093: 11	225 488: 01

Uppsala den 20 april 1967.

SVEN WAHLBERG
Skattmästare

REVISIONSBERÄTTELSE FÖR ÅR 1966

Undertecknade, utsedda att granska Svenska Linné-Sällskapets räkenskaper och förvaltning för år 1966, få efter verkställd revision avgiva följande berättelse.

Vi hava tagit del av styrelsens protokoll, vilka ej föranleda något uttalande från vår sida.

Räkenskaperna, som fullständigt siffergranskats, äro förda med ordning och reda samt i behörig ordning verifierade. Vi vitsorda att 1966 års utgående balanskonto samt vinst- och förlusträkning per den 31 december 1966 överensstämma med räkenskaperna. Vi tillstyrka att årets överskott, kr 9 843: 07, enligt skattmästarens förslag avsättes till disp.-fonden.

Sällskapets värdehandlingar, vilka äro deponerade i öppet förvar hos Uplandsbanken, Uppsala, hava avstämts mot av banken lämnad förteckning. Sällskapets banktillgodo-havanden och behållningen å postgirokonto hava även kontrollerats.

Då revisionen icke givit anledning till någon erinran samt skattmästaren och styrelsen i övrigt med nit och skicklighet handhaft Sällskapets angelägenheter, tillstyrka vi, att ansvarsfrihet beviljas för 1966 års förvaltning.

Uppsala den 6 november 1967

SVANTE PEKKARI INGVAR NORDIN

LINNÉTRÄDGÅRDEN 1966–1967

Fast väderleken blev rätt olikartad, kunde trädgårdens skötsel under båda dessa år i huvudsak fullföljas planenligt, och ingenting särskilt anmärkningsvärt finns att inberätta.

Vintern 1966 var snörik och kall utan att tjälen dock nådde djupt. I början av april såg allt lovande ut, men den 10 april kom snö och kyla, som förintade 50 % av drivbänkarnas frösådder, emedan luftning ej kunde ske. Det blev snart varmare (den 26 april + 16°!), men vissa frostsador förmärktes även i maj. Ett gammalt vackert bestånd av *Taxus baccata* blev trots täckning helt förstört. Sommaren blev normal och frömogningen god.

Som ett led i trädgårdens förnyring kan nämnas, att gräslisterna runt växtkvarteren nydanades.

Besöksfrekvensen var mycket livlig, och speciella visningar skedde i den utsträckning som trädgårdsmästaren kunde hinna med.

Till skillnad från den föregående blev 1967 års vinter mild och tjälfri med barmark från mitten av mars. Löv som ligger som skydd i dammarna vintertid togs upp den 21 mars, det tidigaste som hänt på många år. Våren blev likväl ganska kylig, och vårblommorna, som tidigt kommit i gång, blommade därför länge. Ett fatalt bakslag med regn och snö kom i slutet av april. Nysnön låg kvar in i maj, då trädgården alltså tedde sig föga våraktig. Eftersom vintern varit skonsam, fick växtligheten dock en i stort sett god start och utvecklades efterhand till ovanlig frodighet och prunkande blomsterprakt. Sommaren blev nämligen varm, och det krävdes riklig vattning. Några speciella nydaningar gjordes ej, utan allt arbete blev inriktat på att hålla trädgården så vacker som möjligt. Detta av hänsyn till den pågående Linné-utställningen och den talrika publik, som därunder besökte trädgården.

Under ett svårare höstoväder den 17 oktober — i Sydsverige ett av de värsta på länge — föll även i Uppsala mängdvis med snö. Då frökapslar från en del växter inte hade hunnit skördas, såg det bekymmersamt ut, men det mesta kunde senare bärgas och lufttorkas inomhus.

Ett blad av den linneanska svartpoppeln, som stormfälldes 1911, blev under en demonstrationsvisning överlämnat till trädgårdsmästaren av en pensionär i staden. Bladet har införlivats med samlingarna i Linnémuseet.

ERIK ALMQUIST

Föreståndare för Linnéträdgården

SVENSKA LINNÉ-SÄLLSKAPETS STYRELSE 1968

ORDFÖRANDE:

F. d. överläkare BIRGER STRANDELL

Vice ordförande:

Professor JOHN AXEL NANNFELDT
(tillika av akademiska konsistoriet vald ledamot)

Övriga styrelsemedlemmar:

Valda för åren 1966-68

F. d. professor OLOF H. SELLING, professor ERIK ALMQUIST, föreståndare för Linné-trädgården, f. d. förste museiintendent YNGVE LÖWEGREN.

Suppleant: Professor RUDOLF ZEITLER, föreståndare för Linnémuseet.

Valda för åren 1967-69

Med. dr TELEMAK FREDBÄRJ, laborator MAGNUS FRIES, sekreterare, professor NILS HYLANDER.

Suppleant: Bibliotekarie CARL-OTTO VON SYDOW, redaktör för årsskriften.

Valda för åren 1968-70

F. d. förste intendent SIGURD WALLIN, bankdirektör SVEN WAHLBERG, skattmästare, fil. dr GUSTAF NÄSSTRÖM.

Suppleant: Med. dr ALBERT BOERMAN.

Biträdande sekreterare: Fil. lic. BENGT JONSELL.

REVISORER:

Fil. kand. INGVAR NORDIN och fil. lic. SVANTE PEKKARI.

Suppleanter: Förste museiintendent ROLF SANTESSON och docent LENNART HOLM.

Sällskapets trädgårdsmästare: GUNNAR PETTERSSON.

Sällskapets museivakt: Fru LINNÉA JANSSON.

Sällskapets adress: Box 123, 751 04 Uppsala 1.

Sällskapets postgironummer: 55 18 55 Uppsala.

SVENSKA LINNÉ-SÄLLSKAPETS MEDLEMMAR

BESKYDDARE

HANS MAJ:ET KONUNGEN

HEDERSLEDAMOT

ELIS MALMESTRÖM, Biskop emeritus, Göteborg.

STIFTARE AV LINNÉMUSEET

von Eckermann, Harry, Professor, Edeby,
Ripsa.

Kassman, Gunnar, f. d. Bankir, Djurs-
holm.

Wachtmeister, Carola, Grevinna, Wamb-
åsa, Johannishus.

Aktiebolaget Gimo-Österby bruk, Gimo.

Aktiebolaget P. A. Norstedt & Söner,
Stockholm.

Uppsala Ångqvarns Aktiebolag, Uppsala.

STÖDJANDE LEDAMÖTER

Henning, Martha P:son, Med. dr, Hälsing-
borg.

Magnus, Erik, Ingenjör, Göteborg.

ÖVRIGA LEDAMÖTER

Adelsohn, Harald, Intendent, Hälsingborg.
Afzelius, Rut, f. d. Byråsekreterare, Stock-
holm.

Afzelius, Sven, Hovrättsråd, Stockholm.

Ahlberg, Hjalmar, f. d. Länsskolinspek-
tör, Uppsala.

Akselson, Lennart, Tjänsteman, Jönkö-
ping.

Albringer, Herman, Prost em., Katrine-
holm.

Alfort, Sven, Ryttmästare, Stockholm.

Almborn, Ove, r:e Museiintendent, Lund.

Almquist, Erik, Professor, Uppsala.

Almquist, Katarina, Fru, Stockholm.

Alrutz, Sten, Direktör, Djursholm.

Alsén, Stina, Civilingenjör, Göteborg.

*Aminoff, Elisabeth, Fru, Stockholm.

Andersson, Ingvar, f. d. Riksarkivarie,
Stockholm.

Andersson, O., Bankkamrer, Uppsala.

Andersson, Åke, Bokhandlare, Stockholm.

Andrén, Georg, f. d. Landshövding, Le-
rum.

*Anér, Josef, Direktör, Solna.

- Anger, Filip, 1:e Aktuarie, Stockholm.
 Ankarcrona, Sten, Major, Solna.
 Anzén, Georg, Leg. läkare, Stockholm.
 Areskog, Nils, Tandvårdsinspektör, Kalmar.
 Arnell, Sigfrid, f. d. Överläkare, Uppsala.
 Aschan-Åberg, Karin, Docent, Uppsala.
 Asklund, Bror, Professor, Djursholm.
 Ask-Upmark, Erik, Professor em., Uppsala.
 Asplund, Lars, 1:e Aktuarie, Stockholm.
 Axel-Nilsson, Göran, Museichef, Göteborg.
- Backéus, Ingvar, Fil. stud., Uppsala.
 Bahrman, Yvonne, Fröken, Stockholm.
 Beckman, Anna, Fil. dr, Uppsala.
 Beckman, Tord, Laborator, Stockholm.
 Behrens, Ulla, Fru, Solna.
 Belfrage, Erik, Med. dr, Göteborg.
 Belfrage, Sixten, f. d. Docent, Åkarp.
 Bellinder, Karin, Justitierådinna, Stockholm.
 Berg, Ann-Marie, Postexpeditör, Ystad.
 Berg, Erik, Aktuarie, Skanör.
 Berg, Fredrik, Professor em., Uppsala.
 Berg, Gösta, Professor, Stockholm.
 Berglund, Stanley R., Minneapolis.
 Bergman, Clas, Förlagsredaktör, Enskede.
 Bergman, Rolf, Medicinalråd, Stockholm.
 Bergmark, Märta, Professorska, Uppsala.
 Bergner, Erik, f. d. Överläkare, Örebro.
 Bergquist, Thorwald, f. d. Landshövding, Uppsala.
 Bergström, Anders, Civilingenjör, Vällingby.
 Bergström, Ingmar, Överläkare, Östersund.
 Bergström, Jan, Leg. läkare, Bromma.
 Bergvall, Stig, Konsulent, Uppsala.
 Bernhardt, Christer, Överläkare, Axvall.
 Bernström, Peter, Docent, Landskrona.
 Beskow, Einar, Hovrättsråd, Hägersten.
 Beskow, Ingegerd, Landshövding, Stockholm.
- *Billing, Magnus, f. d. Bankdirektör, Hägersten.
 Birkeland, Aina, Professorska, Uppsala.
 Bjerlöv, Märta, Fru, Stockholm.
 Bjure, Alfred, f. d. Överläkare, Uppsala.
 Björkeröth, Nils-Åke, Tandläkare, Hägersten.
 Björklund, Lars, Revisor, Älvsjö.
 Björkman, Erik, Professor, Stocksund.
 Björngård, Karl Herman, Direktör, Uppsala.
 Blanck, Ester, Fru, Stockholm.
 Blix, Gunnar, Professor em., Uppsala.
 Blom, Hjalmar, Apotekare, Nyköping.
 Blom, Holger, Stadsträdgårdsmästare, Stockholm.
 Blomberg, Lars, Länsassessor, Stockholm.
 Blomqvist, E. A., Folkskollärare, Varberg.
 Blomström, Åke, Herr, Stockholm.
 Boerman, A. J., Med. dr, Harads.
 Boëthius, Axel, Professor em., Rom.
 Boëthius, Bertil, Professor, Stockholm.
 Bolin, Nea, Fru, Stockholm.
 Borgman, Sven, Tryckeritjänsteman, Uppsala.
 Bouvin, Elisabeth, Fru, Östhammar.
 Brenning, Runar, Överläkare, Uppsala.
 *Broström, Tor Erland, Skeppsredare, Göteborg.
 Bruce, Torsten, Överläkare, Uttran.
 Brun, Lars, Lektor, Uppsala.
 Brusewitz, Gunnar, Tecknare, Solna.
 Buchwald, Niels Fabritius, Professor, Köpenhamn.
 Byström, Olof, Docent, Stockholm.
 Bäcklin, Ina, Fil. lic., Uppsala.
 Börjesson, Kajsa, Distriktssköterska, Bollebygd.
- Callmer, Christian, 1:e Bibliotekarie, Lund.
 Carling, Teodor, Disponent, Uppsala.
 Cavalli-Björkman, Ivar, Kommendörkapten, Uppsala.
 Cederblad, Elsa, Fru, Örebro.

- Cederlund, Carl Jacob, Advokat, Saltsjöbaden.
Cederström, Bror-Gösta, Frih., f. d. 1:e Bibliotekarie, Östra Kolhammar, Odensala.
Cho, Seung-Bog, Docent, Uppsala.
Clemedson, Carl-Johan, Generalläkare, Stocksund.
Colliander, Elof, f. d. 1:e Bibliotekarie, Uppsala.
Collste, Gösta, Folksskollärare, Norrviken.
Croneborg, Gustaf, f. d. Överstelöjtnant, Djursholm.
- Dackerman, Sten, Kamrer, Spånga.
Dahl, Erik, Arkitekt, Stockholm.
Dahlgren, Lars, Docent, Uppsala.
Dahlgren, Ossian, Professor, Uppsala.
Danielsson, Gösta, Kapten, Stockholm.
Danielson, Otto, Polisöverintendent, Stockholm.
Danning, Lennart, Major, Stockholm.
Degelius, Gunnar, Professor, Askim.
de Vylder-Bellander, Birgitta, Författarinna, Stockholm.
Dillner, Elisabet, f. d. Rektor, Uppsala.
*Diös, Anders, Direktör, Uppsala.
Du Rietz, Rolf, Skriftställare, Uppsala.
- Eberstein, Gösta, Professor em., Djursholm.
Eckerberg, Berndt, Leg. läkare, Borlänge.
Eckerström, Sten, Professor, Göteborg.
Edenholm, Karin, Fröken, Stockholm.
Edlund, Georg, Ingenjör, Stockholm.
Edström, Gösta, Direktör, Växjö.
Ehn, Wolter, Arkivarie, Uppsala.
Ekström, Brita, Fru, Stockholm.
Ekström, Lars, Kammaråklagare, Uppsala.
Ekström, Liss, Fru, Uppsala.
Ekström, Stig, Apotekare, Mönsterås.
Ekvall, Sven, f. d. Lasarettsläkare, Näsby-Park.
Elfström, Lennart, Civilingenjör, Saltsjö-Duvnäs.
- *Enequist, Gerd, Professor em., Uppsala.
Engel, Arthur, f. d. Generaldirektör, Stockholm.
Enger, Malte, Tandläkare, Uppsala.
von Engeström, Anna, Fru, Kiplingeberg, Uppsala.
*Engkvist, Olle, Byggmästare, Stockholm.
Engström, Brita, Byråinspektör, Stockholm.
Erfelt, Hans, Bankdirektör, Uppsala.
Ericsson, Carl-Henrik, Byråchef, Stockholm.
Eriksson, Erik, 1:e Byråsekreterare, Bromma.
Eriksson, Gunnar, Docent, Uppsala.
Eriksson, Jan, Underläkare, Uppsala.
Erlandsson, Stellan, Lektor, Stockholm.
Espmark, Erik, Tandläkare, Östersund.
Essén, Matts, f. d. Lektor, Uppsala.
- Falk, Ade, Jur. kand., Linköping.
Falk, Agda, Fru, Stockholm.
Flink, Albert, Arkitekt, Stockholm.
Folkesson, Elis, f. d. Länsläkare, Östersund.
Forsslund, Karl-Herman, Professor, Åkers Runö.
*Fraenckel, Gösta, Direktör, Göteborg.
*Fransén, Britta, Fröken, Upplands Väsby.
Fredbärj, Liana, Fru, Stockholm.
*Fredbärj, Telemak, Leg. läkare, Stockholm.
Fredga, Arne, Professor, Uppsala.
Friberg, Staffan, f. d. Stadsdistriktsläkare, Stockholm.
Fridén, Clas-Erik, Adjunkt, Uppsala.
Fries, Carl, f. d. 1:e Intendent, Sund, Sparreholm.
*Fries, Magnus, Laborator, Djursholm.
*Fries, Nanna, Professorska, Djursholm.
Fries, Nils, Professor, Uppsala.
*Fries, Sigurd, Docent, Uppsala.
Frumerie, Karl, f. d. Överläkare, Stockholm.

- Fröderberg, Hugo, f. d. Överläkare, Lund.
 Fröman, Ingmar, Läroverksadjunkt, Nacka.
 Fröstedt, Ingrid, Rektor, Stockholm.
 Förberg, Bo, Tandläkare, Stockholm.
- *Gahn, Astrid, Fru, Stockholm.
 *Gahn, Peter, Direktör, Stockholm.
 Gavelin, Anna-Greta, Fru, Stockholm.
 Geijer, Agnes, f. d. Antikvarie, Stockholm.
 Gejrot, Claes, Direktör, Örebro.
 Gejrot, Elsa, Doktorinna, Stockholm.
 Gejrot, Tomas, Överläkare, Kristianstad.
 Giertha, Arne, Frih., Fastighetsintendent, Stockholm.
 Giertz-Hedström, Stig, Direktör, Kolhammar, Knivsta.
 *Gjethwoldsén, Erik, Faktor, Stockholm.
 Goerke, Heinz, Professor, Berlin.
 Grahn, Gustaf, Direktör, Stockholm.
 Granath, Paul, f. d. Läroverksadjunkt, Uppsala.
 Granit, Ragnar, Professor em., Stockholm.
 Granqvist, Stig, Läroverksadjunkt, Sundsvall.
 Grenabo, Karl-Johan, Överläkare, Stockholm.
 Groth, Orvar, Försäkringsdirektör, Stockholm.
 Grubb, Eric, Leg. läkare, Stocksund.
 Gull, B. O., Ingenjör, Västerås.
 Gunnarsson, Gunnar, Professor em., Uppsala.
 Gunne, Carl, Konstnär, Stockholm.
 Gunther, Allan, f. d. Dispensärläkare, Stockholm.
 Gustavson, Herbert, f. d. 1:e Arkivarie, Uppsala.
 Göth, Elis, Civilingenjör, Uppsala.
- Hæger, Staffan, Direktör, Saltsjöbaden.
 Hæggström, Göran Z., Direktör, Uppsala.
 Hafström, Torsten, Överläkare, Stockholm.
 Hagberg, Erik, Professor, Stockholm.
- Hagelin, Hilda, Fru, Skebokvarn.
 Haglund, Gustaf, Kontraktsprost, Stenbrohult, Diö.
 Haglund, Jonas, Läroverksadjunkt, Lidingö.
 Haglund, Margareta, Fru, Kristianstad.
 Halldén, Ragnar, Agronom, Svanshult, Fjärås.
 *Hallencreutz, Fr., Grosshandlare, Göteborg.
 Hallgren, Tomas, Ingenjör, Fröskog.
 Hamberg, Per Gustaf, Professor, Göteborg.
 Hambracus, Magnus, Leg. läkare, Stockholm.
 Hammar, Fahle, Kyrkoherde, Sollerön.
 Hammargren, Henning, Kommendör, Stockholm.
 Hammarström, Eric, f. d. Överstelöjtnant, Uppsala.
 Hannerz, Fred, Provinsialläkare, Laxa.
 Hartzell, Bengt, f. d. Ämneslärare, Eskilstuna.
 *Hasselblad, Victor, Direktör, Göteborg.
 *Hatt, Bertil, Underläkare, Stockholm.
 Hedberg, Olov, Docent, Uppsala.
 Hedenstedt, Sture, Överläkare, Lännersta.
 Hedfors, Hjalmar, f. d. Lektor, Djursholm.
 Hedlund, Greta, Fru, Storvik.
 Hedlund, Hans, Jägmästare, Bromma.
 Hedmark, Anne, Fröken, Lidingö.
 Heimann, Willy, Bokhandlare, Stockholm.
 Hellner, Brynolf, f. d. 1:e Intendent, Solna.
 Hellstrand, Sten, f. d. Häradskskrivare, Uppsala.
 Helms, Adam, Förlagschef, Stockholm.
 Henningsson, Bengt, Lektor, Uppsala.
 Henriksson, Axel, f. d. Rektor, Algutsboda.
 Henschen Ingvar, Ingegerd, Fil. dr, Stockholm.
 Hermond, Björn, Fil. stud., Göteborg.
 Hinricsson, Harry, f. d. Fältläkare, Uppsala.
 Hjelmqvist, Hakon, Docent, Lund.
 Hjärne, Erland, Professor em., Uppsala.

- von Hofsten, Beatrice, Fru, Stockholm.
 von Hofsten, Bengt, Docent, Uppsala.
 von Hofsten, Johan, Godsägare, Kila-
 gården, Kålltorp.
 *Holm, Lennart, Docent, Uppsala.
 Holm, Åke, 1:e Museiintendent, Uppsala.
 Holmbäck, Åke, Professor em., Uppsala.
 Holmgren, Björn, f. d. Överläkare, Stock-
 holm.
 Holmgren, Franz, Kontraktsprost, Sund-
 stad, Nässundet.
 Holmgren, Ivar, f. d. Lektor, Stockholm.
 Holmgren, Kurt, f. d. Regeringsråd,
 Stockholm.
 Holmqvist, Arne, Fil. kand., Lund.
 von Holst, Hübner, Industriläkare, Skogs-
 torp.
 Holthuis, L. B., Leiden.
 Hult, Emmy, Fru, Unnesta, Grillby.
 Hultén, Eric, Professor em., Djursholm.
 Hultén, Olle, Professor em., Uppsala.
 Hultgren, Skördåkers Britta, Fil. mag.,
 Uppsala.
 Hultgren, Gunnar, Ärkebiskop em., Upp-
 sala.
 Hultkrantz, Geraldine, Fru, Vällingby.
 Hummel, David, f. d. Provinsialläkare,
 Lidingö.
 Hydbom, Frithiof, Advokat, Västerås.
 Hylander, Nils, Professor, Uppsala.
 Hastad, Karin, Landshövdingenska, Upp-
 sala.
 Häggglöf, Sven, Jur. o. fil. kand., Sträng-
 näs.
 Häggquist, Carl, f. d. Akademisekreterare,
 Uppsala.
 Höglund, Lars, Lektor, Uppsala.
 Höök, Olle, Professor, Göteborg.
 Hörstadius, Sven, Professor em., Uppsala.
 Idefelt, Stefan, Hovrättsfiskal, Huskvarna.
 Igberg, Hilda, Föreståndarinna, Stock-
 holm.
 Ihre, Bengt, Professor, Stockholm.
 Ihrfors, Carl-Johan, Civilekonom, Stock-
 holm.
 Isaacsson, August, f. d. Rektor, Stockholm.
 Jacobson, Eva, Fru, Drottningholm.
 Jennische, Bengt, Överläkare, Vänersborg.
 Johansson, Albin, f. d. Direktör, Stock-
 holm.
 Johansson, Ebbe, Tandläkare, Linköping.
 *Johansson, Georg, Kassör, Västerås.
 Johansson, Gustaf-Adolf, f. d. Överläkare,
 Stockholm.
 Johansson, Harald, Överläkare, Stockholm.
 Johansson, Ivar, Professor em., Uppsala.
 Johnson, Inger Helene, Professorska,
 Trondheim.
 *Johnson, Vilas, Chicago.
 Jonsell, Bengt, Docent, Uppsala.
 Jonsson, Bertha, Sjuksköterska, Stock-
 holm.
 Jonsson, Carl-Evert, Leg. läkare, Uppsala.
 Jonsson, Gillis, Stadsdistriktsläkare,
 Stockholm.
 Jonsson, Rune, Ingenjör, Farsta.
 Julin, Erik, Lektor, Nyköping.
 Jägerskiöld, Stig, Professor, Stockholm.
 Kaijser, Rolf, Överläkare, Karlstad.
 Kallner, Bertil, Stud., Bromma.
 Karlsson, Anna-Britta, Fil. mag., Johan-
 neshov.
 Karsvik, Einar, Civilingenjör, Uppsala.
 *Kempe, Ragnar, Direktör, Örnsköldsvik.
 Kempff, Margit, Överstinna, Stockholm.
 Kjellgren, Kjell, Överläkare, Norrköping.
 Kleberg, Tönnes, f. d. Överbibliotekarie,
 Uppsala.
 Kling, Sixten, Avdelningschef, Stockholm.
 af Klinteberg, Wilhelm, Generalkonsul,
 Stockholm.
 Kock, Wolfram, 1:e Byräläkare, Stock-
 holm.
 Kolmodin, Martin, Rektor, Sundbyberg.
 Koort, Peep, Professor, Uppsala.
 *Koritz, Gösta, Advokat, Stockholm.

- Kronning, Eric, Överläkare, Skellefteå.
 Krook, Hans, Lektor, Sigtuna.
 Kruse, Martin, Herr, Uppsala.
 von Krusenstjerna, Edvard, Lektor, Djursholm.
 Kurz, Wolfgang, Dr. phil., Saskaton, Kanada.
 Kuylenstierna, Carl W. U., f. d. Regeringsråd, Bromma.
 Köhler, Björn, Överläkare, Uddevalla.
- Lagerberg, Gurli, Professorska, Stocksund.
 Lagercrantz, Rutger, Överläkare, Stockholm.
 Lagerström, Astrid, Fröken, Enskede.
 Lahrman, Eva, Fru, Stockholm.
 Landberg, Nils, Järnhandlare, Norrskedika, Östhammar.
 Landelius, Otto Rob., Skriftställare, Gråbo.
 Landin, Bengt-Olof, Docent, Lund.
 Landin, Sven, Underläkare, Djursholm.
 Lang-Fagerström, Ingrid, Fru, Lidingö.
 Larsen, Arne, Lektor, Rønne.
 Larson, Barbro, Gymnastikdirektör, Uppsala.
 Larsson, Bengt M. P., Fil. lic., Uppsala.
 Larsson, Britta, Direktör, Uppsala.
 Larsson, Hjalmar, Läkare, Detroit.
 Laufors, Eric, Stadsträdgårdsmästare, Uppsala.
 Laurell, Sigrid, Professorska, Uppsala.
 Lewenhaupt, Gösta, Greve, Major, Båstad.
 Lide, Sven, f. d. Lektor, Uppsala.
 Liljencrantz, Axel, Frih., Bibliotekarie, Uppsala.
 Lindahl, Axel, Byggmästare, Enskede.
 Lindahl, Björn, Överläkare, Växjö.
 Lindberg, Assar, f. d. Folkskollärare, Diö.
 Lindberg, Gunnar, Kassadirektör, Bromma.
 Lindblad, Oscar, Jägmästare, Uppsala.
 Lindblad, Sven, Bankdirektör, Lidingö.
 Lindblom, Andreas, f. d. Professor, Stockholm.
- Lindborg, Rolf, Docent, Lund.
 Lindgren, Lars, Överläkare, Stockholm.
 Lindgren, Stig, Medicinalråd, Stockholm.
 Lindh, Roland, Kapten, Jönköping.
 Lindman, Evy, Fru, Stockholm.
 Lindquist, Bertil, Professor, Lund.
 Lindqvist, Eric, Generalkonsul, Mariehamn.
 Lindqvist, Karin, Läroverksadjunkt, Stockholm.
 Lindroth, Sten, Professor, Uppsala.
 Lindskog, Inga, Doktorinna, Stockholm.
 Lindström, Gertrud, Fröken, Lidingö.
 *Linn, Carl F., Cleveland.
 Linnell, Tore, Lektor, Stockholm.
 Linnman, Nils, 1:e Reporter, Lidingö.
 *Ljunglöf, Hanna, Fru, Beateberg, Rö.
 Loberg, Karl, f. d. Medicinalråd, Sollentuna.
 Lonæus, Gunnar, Kansliråd, Stockholm.
 Lundahl, Gun, Professorska, Farsta.
 Lundberg, K. Åke R., 1:e Byräläkare, Stockholm.
 Lundblad, Olov, Professor em., Stockholm.
 Lundblom, Arthur, Leg. läkare, Stockholm.
 Lundevall, Adolf, f. d. Regeringsråd, Stockholm.
 Lundevall, Carl-Fredrik, Redaktör, Norrköping.
 Lundgren, Bengt, Överläkare, Kalmar.
 Lundgren, Maj, Bibliotekarie, Stockholm.
 Lundgren, Olle, Kyrkoherde, Danmark, Bergsbrunna.
 Lundh, Astor, Bibliotekarie, Hälsingborg.
 Lundin, Sven, Civilingenjör, Uppsala.
 Lundquist, Ring, Överläkare, Göteborg.
 Lundström, Rolf, Överläkare, Eskilstuna.
 Löfberg, Jan-Harald, Akademiäntmästare, Uppsala.
 Löwegren, Yngve, f. d. 1:e Museiintendent, Lund.

- *Magnus, Irène, Fru, Göteborg.
Malmberg, Nils, Överläkare, Vänersborg.
Malmer, Astrid, Fru, Växjö.
Malmeström, Arne, Redaktör, Hägersten.
Malmeström, Jan, Jur. stud., Stockholm.
Malmfors, Henning, Direktör, Norrviken.
Malmgren, Berndt, Professor, Solna.
Malmquist, Gunnar, Professor em., Uppsala.
Malmros, Ester, Fru, Roslags-Näsby.
*Malmsten, Erik, Grosshandlare, Göteborg.
Malmström, Carl, Professor em., Stockholm.
Malmström, Per Erik, Major, Stockholm.
Malmström, Åke, Professor, Uppsala.
Mannerfelt-Starnert, Britta, Hort. cand., Jönköping.
*Martin, Karl H., Inredningsarkitekt, Stockholm.
Martinson, Harry, Författare, Gnesta.
Maunsbach, Arvid, f. d. Medicinalråd, Katrineholm.
Melin, Birger, Advokat, Göteborg.
Melin, Elias, Professor em., Uppsala.
Mjönes, Henry, Överläkare, Bromma.
Molander, Nils, f. d. 1:e Marineläkare, Karlskrona.
Mossberg, Knut, Juvelerare, Uppsala.
Myrdal, Robert, Lektor, Uppsala.
Möller, Percy, 1:e Flygläkare, Östersund.
Mörner, Stellan, Greve, Konstnär, Salt-sjöbaden.

Naglo, Owe, Leg. läkare, Stockholm.
Nannfeldt, John Axel, Professor, Uppsala.
Neumüller, Harry, Överläkare, Stockholm.
Nilsson, Arvid, f. d. Försöksledare, Landskrona.
Nilsson, Börje, Agronom, Solna.
Nilsson, Ernst, Fil. dr, Fosieby.
Nilsson, Yngve, Rektor, Bromma.
Nilsson-Cantell, Carl-August, f. d. Lektor, Visby.
Nordenfelt, Astrid, Fröken, Stockholm.
Nordenson, Harald, f. d. Direktör, Stockholm.
Nordin, Ingvar, Fil. lic., Göteborg.
Nordin, Nils, Leg. läkare, Stockholm.
Nordmark, Teo, f. d. Överläkare, Uppsala.
Nordström, Frithiof, Tandläkare, Stockholm.
*Nordström, Werner, Fil. mag., Ekenäs, Finland.
Norén, Helge, Frisörmästare, Örebro.
Norin, Erik, Professor em., Uppsala.
Norkrans, Birgitta, Docent, Göteborg.
Norrby, Robert, Fil. dr, Sundsö, Rydsnäs.
Nybelin, Orvar, Professor, Göteborg.
Nyberg, H. S., Professor em., Uppsala.
Nylund, Stig, Chefsåklagare, Solna.
Nyman, Ruben, Advokat, Västerås.
Näsmark, Anna-Lisa, Gymnastikdirektör, Bromma.
Näsström, Gustaf, Skriftställare, Stockholm.

Odelberg, Wilhelm, Överbibliotekarie, Stockholm.
Odelstierna, Ingrid, f. d. 1:e Bibliotekarie, Uppsala.
Odhner, Nils, Professor em., Stockholm.
*Ohlson, Aron, Direktör, Göteborg.
Ollman, Bengt, Leg. läkare, Uppsala.
Olofsson, Mattias, Leg. läkare, Lund.
Olsson, Bror, f. d. 1:e Bibliotekarie, Lund.
Olsson, Dagny, Fröken, Stockholm.
Ohlsson, Dan, Fondchef, Roslags-Näsby.
Olsson, Martin, f. d. Riksantikvarie, Stockholm.
Olsson, Sven W., Stadsarkivarie, Västerås.
Osvald, Hugo, Professor em., Nor, Knivsta.
Oyler, Soldanella, Konstnärinna, Järle, Nora.

- Paulsson, Elly, Leg. läkare, Enköping.
 Pehrson, Amy, Fröken, Djursholm.
 Pehrsson, Anna-Lena, Fil. kand., Stockholm.
 Pehrson, Matts, Överläkare, Gävle.
 Pekkari, Svante, Fil. lic., Uppsala.
 Perntz, Anders, Överläkare, Älvsjö.
 Persson, Per Inge, Intendent, Stockholm.
 Petersen, Björn, Lektor, Malmö.
 af Petersens, Magnus, Major, Erstavik, Saltsjö-Duvnäs.
 Peterson, Bo, Intendent, Göteborg.
 Petri, Bengt, Landshövding, Kristianstad.
 Petrusson, Lars-Erik, Folkskollärare, Lund.
 Pettersson, Karl, Distriktsveterinär, Lammhult.
 Philipson, Torsten, f. d. Byråchef, Stockholm.
 von Post, Ernst, Överläkare, Östersund.
- Quennerstedt, Nils, Docent, Uppsala.
- Ragnemark, Lennart, Tandläkare, Stockholm.
 Ramel, Ove, Frih., Envoyé, Stockholm.
 Rasch, Wilhelm, f. d. Stadsdistriktsläkare, Tyresö.
 Rexed, Bror, Generaldirektör, Saltsjöbaden.
 Rhodin, Hans, Med. dr, Djursholm.
 Riben, Olof, Justitieråd, Stockholm.
 *Richert, Arvid, f. d. Landshövding, Göteborg.
 Richtnér, Nils, Överläkare, Stockholm.
 Riessen, Elisabeth, Fru, Bromma.
 van Rijssinge, C., Dr., Haag.
 Rinnelius, Fingal, Reklamtecknare, Stockholm.
 Rocén, Ruth, Doktorinna, Stockholm.
 Rodhe, Wilhelm, Professor, Uppsala.
 Rollin, Gösta, f. d. Länsarkitekt, Östersund.
 Rosell, Carl-Emil, Taxeringskommissarie, Bromma.
 Rosén, Bo, Redaktör, Skälby.
 von Rosen, Metta, Grevinna, Örbyhus.
 Rothlin, Ivan, Direktör, Göteborg.
 Roupé, Lauritz, Kriminalkommissarie, Bromma.
 Rudberg, Gösta, Herr, Stockholm.
 Rydbeck, Brita, Fröken, Stockholm.
 Rydell, Inga-Britta, Kurator, Stockholm.
 Rydén, Ingvor, Gymnastikdirektör, Stockholm.
 Rydén, Åke, Överläkare, Borås.
 Rydin, Olle, Apotekare, Örebro.
 Rydman, Tore, Överläkare, Örebro.
 Rylander, Olov, f. d. Landshövding, Västerås.
- Salingre, Eric, Leg. läkare, Göteborg.
 Sandberg, Gustaf, Laborator, Uppsala.
 Sandberg, Osw., Trädgårdsmästare, Sol-lentuna.
 Sandelin, Knut, f. d. Landskamrerare, Uppsala.
 Sandwall, Lars, Rådman, Stockholm.
 Santesson, Rolf, Docent, Uppsala.
 Scheidegger, Sigfried, Professor, Basel.
 Sedvall, Göran, Docent, Djursholm.
 Sehlin, Halvar, Direktör, Stockholm.
 Selling, Gösta, f. d. Riksantikvarie, Stockholm.
 *Selling, Olof H., f. d. Professor, Djursholm.
 Settergren, Gustaf, Direktör, Lidingö.
 Setterwall, Åke, Överintendent, Stockholm.
 Simonsson, Sten, f. d. Disponent, Lidingö.
 Sjöberg, Arne, Professor em., Uppsala.
 Sjöberg, Holger, Leg. läkare, Stockholm.
 Sjögren, Bengt, Skriftställare, Veberöd.
 Sjörs, Hugo, Professor, Uppsala.
 Skuja, Heinrichs, f. d. Professor, Uppsala.
 Skärblom, Folke, Produktchef, Uppsala.
 Skärblom, Gunnar, Stationschef, Norrköping.
 Skärblom, Henrik, Instrumentmakare, Uppveda, Norrtälje.

Skärblom, Josepha, Fru, Hysingsvik,
Norrtälje.

Sköld, Erik, f. d. Överläkare, Stockholm.

Smedberg, Einar, f. d. Lektor, Lidingö.

Smith, Nina, Bibliograf, Pittsburgh.

Spångberg, Nina, Fru, Stockholm.

Steffenberg, Bernt, Bergsingenjör, Hägersten.

Stenram, Hakan, Amanuens, Lund.

Stiernstedt, Gordon, Frih., f. d. Direktör,
Risberga, Knivsta.

Stiernstedt, Lennart, Frih., Landstings-
råd, Risberga, Knivsta.

Stigsjö, Hjärdi, Kurator, Alingsås.

Stjernswärd, Brita, Amanuens, Stockholm.

Strandberg-Beverfelt, Vivica, f. d. Biblio-
tekarie, Uppsala.

*Strandell, Birger, f. d. Överläkare, Stock-
holm.

Strandell, Gösta, f. d. Borgmästare, Örebro.

Strandell, Olle, Kapten, Örebro.

Strandell, Tore, Överläkare, Stockholm.

Stridsberg, Karin, Fru, Uppsala.

Suber, Nils, Agronom, Stockholm.

Sundberger, Lars Erik, Civilingenjör,
Hägersten.

Swanberg, Herbert, Professor, Stockholm.

Svanberg, Olof, Professor em., Uppsala.

Svanfeldt, Folke, Disponent, Uppsala.

Swanson, W. O., Konsul, Omaha, U. S. A.

Swarén, Ulla, Apotekare, Stockholm.

Swenning, Gullev, Överläkare, Bromma.

Svensson, Anna-Greta, Fru, Mora gård,
Åkersberga.

Svensson, Georg, Fil. lic., Stockholm.

Svensson, Gustaf, Musikdirektör, Stock-
holm.

Svensson, Sigfrid, Professor em., Lund.

Svenson, Sture, Konstnär, Vällingby.

Svärdström, Svante, r:e Intendent, Stock-
holm.

*von Sydow, Carl-Otto, Bibliotekarie, Le-
dinge, Knivsta.

von Sydow, Gert, Skolöverläkare, Göte-
borg.

Sylvan, Hans, Leg. läkare, Bromma.

Sylvander, Linnea, Mrs., Minneapolis.

Sylvén, Nils, Professor, Lund.

Söderberg, Carl, f. d. Major, Uppsala.

*Söderberg, Erik, Direktör, Uppsala.

Söderberg, Karl, f. d. Byrådirektör, Stock-
sund.

Söderbäck, Sigrid, Fru, Stockholm.

Söderlund, Yngve, Justitieråd, Stockholm.

*Söderman, Jan-Henrik, Godsägare, Hen-
riksberg, Rasbo.

Söderström, Nils, Professor, Lund.

Söderström, Stig, Direktör, Lidingö.

Söderström, Tore, Advokat, Stockholm.

Tainsh, Karin, Bibliotekarie, Stockholm.

Takman, John, Socialläkare, Bromma.

Tengdahl, Knut, Tandläkare, Stockholm.

Thelin, Rurik, Överläkare, Växjö.

Thomson, Arthur, f. d. Universitetskans-
ler, Lund.

Thordeman, Bengt, f. d. Riksantikvarie,
Stockholm.

Thorslund, Per, Professor em., Uppsala.

Thulin, Georg, Underståthållare, Stock-
holm.

Thulin, Petrus, Bokhandlare, Lidingö.

Thulin, Sven, f. d. Bokförläggare, Upp-
sala.

Thunander, Karin, Fru, Uppsala.

Thune, Ragnar, Överläkare, Falun.

Thunström, Sven, f. d. Överläkare, Väners-
borg.

Thysell, Waldemar, Tjänsteman, Stock-
holm.

Tillander, Torsten, f. d. Länsjägmästare,
Uppsala.

Tiseliu, Arne, Professor em., Uppsala.

Tjeder, Bo, Fil. dr, Lund.

Tjernberg, Bengt, Underläkare, Uppsala.

Tobé, Margaret, Fru, Uppsala.

Troëng, Daniel, Advokat, Stockholm.

*Trumbull, Harlan, Dr., Hudson, U. S. A.

Tullberg, Johan, Leg. läkare, Bromma.

Turesson, Birgit, Tandläkare, Hammarö.

- Uddén, Per, Provinsialläkare, Timrå.
 Uddén, Åke, Professor, Stockholm.
 Uggla, Carl, f. d. Expeditionschef, Bromma.
 Uggla, Elsa, Fru, Stockholm.
 Uggla, Erik T:son, Kammarherre, Vänersborg.
 af Ugglas, Susan, Friherrinna, Lennartsnäs, Kungsängen.
 Ursing, Björn, f. d. Lektor, Stockholm.
 Urwitz, Siegfried, Fältläkare, Stockholm.
- *von Wachenfelt, Miles, Lantbruksråd, Stockholm.
 Wachtmeister, Hans, Greve, Johannishus.
 Wærn-Bugge, Ingeborg, Arkitekt SAR, Saltsjö-Duvnäs.
 Wahlberg, Greta, Fröken, Stockholm.
 Wahlberg, Sven, Bankdirektör, Uppsala.
 Wahlberg, Sven, Major, Boden.
 Wahlin, Vera, Fru, Stockholm.
 Wahlström, Gösta, f. d. Överläkare, Uppsala.
 Wahlström, Sven, Disponent, Stockholm.
 Valberg, Martin, f. d. Stadsdistriktsläkare, Uppsala.
 Walldén, Bertil, Lektor, Västerås.
 Wallenberg, Axel, Skulptör, Stocksund.
 Wallenberg, Hugo, Notarie, Stockholm.
 Wallenqvist, Arvid, f. d. Överstelöjtnant, Uppsala.
 Waller, Ulf H:son, Folkskollärare, Stenkullen.
 Wallgren, Arvid, Professor em., Stockholm.
 Vallin, Herved, f. d. Lektor, Hälsingborg.
 Wallin, Nils, Bokhandlare, Uppsala.
 Wallquist, Einar, f. d. Provinsialläkare, Arjeplog.
 Wanderoy, Helmuth, Akademiträdgårdsmästare, Uppsala.
 Watz, Gunnar, Apotekare, Johanneshov.
 Weimarck, Henning, Professor, Lund.
 *Versteegh, Gerard, f. d. Disponent, Stockholm.
- Westerberg, Britta, Fru, Stockholm.
 Westerdahl, Gunnar, Reklamchef, Bromma.
 Westermark, Herbert, f. d. Marinöverläkare, Stockholm.
 Westermark, Sven-Erik, Överläkare, Gävle.
 Westgren, Arne, Professor em., Stockholm.
 Westholm, Erik, Godsägare, Uppsala.
 Westlund, Per-Olof, 1:e Antikvarie, Stockholm.
 Wicksell, Gustaf, Tandläkare, Hedemora.
 Widman, Gösta, f. d. Stadsläkare, Norrtälje.
 Wijkman, Gunnar, Universitetsråd, Uppsala.
 Wiman, Ruth, Fru, Uppsala.
 Wintzell, Birger, Taxeringsintendent, Vänersborg.
 Wintzell, Lisa, Fru, Göteborg.
 Wistrand, Karl, f. d. Direktör, Stockholm.
 Woehler, Carl, Civilingenjör, Madrid.
 Wold, Anna-Lisa, Professorska, Uppsala.
 Wollert, Ragnar, f. d. Byråchef, Stockholm.
 Wolrath, Ragnhild, Fru, Uppsala.
 Wrange, Jarl, Disponent, Uppsala.
 Wranne, Gerd, Byrådirektör, Stockholm.
 Wählin, Olof, f. d. Länsläkare, Uppsala.
- Zacco, Ninnie, Fru, Bromma.
 Zeitler, Rudolf, Professor, Uppsala.
- Åberg, Eric, Ingenjör, Uppsala.
 Åberg, Lennart, Landstingsdirektör, Uppsala.
 Ågerup, Hjalmar, Överläkare, Östersund.
 Åkerberg, Erik, Professor, Svalöv.
 Åkerblom, Dan, f. d. Läroverksadjunkt, Hudiksvall.
 Åkerman, Hjalmar, f. d. Överlantmätare, Hälsingborg.

- Åkerman, Nils, f. d. r:e Marinläkare, Lärdomshistoriska institutionen, Göteborg.
 Stockholm.
- Åkesson, Elof, f. d. Lektor, Lund.
 Åman, Bertil, Apotekare, Uppsala.
 Malmö museum, Malmö.
 Medicinhistoriska föreningen, Göteborg.
 Religionshistoriska institutionen, Lund.
 Sigtunastiftelsens bibliotek, Sigtuna.
 Smålands nation, Uppsala.
 Stadsbiblioteket, Gävle.
 Stadsbiblioteket, Kalmar.
 Stadsbiblioteket, Kristianstad.
 Stadsbiblioteket, Luleå.
 Stadsbiblioteket, Malmö.
 Stadsbiblioteket, Mariestad.
 Stadsbiblioteket, Uppsala.
 Stadsbiblioteket, Örebro.
 Statens trädgårdsskola, Norrköping.
 Stifts- och landsbiblioteket, Linköping.
 Stifts- och landsbiblioteket, Västerås.
 Stifts- och landsbiblioteket, Växjö.
 Svenska läkaresällskapet, Stockholm.
 Svenska Orientlinjen, Göteborg.
 Säbylunds fideikommissbibliotek, Kumla.
 Sällskapet, Stockholm.
 Upsala College, East Orange, U. S. A.
 Uppsala stads drätselkammare, Uppsala.
 Universitetsbibliotekets 2. afd., Köpenhamn.
 Zoologiska institutionen, Uppsala.
 Örebro museum, Örebro.
- Öberg, Gösta, Överläkare, Uppsala.
 Öberg, Lars, Leg. läkare, Göteborg.
 Öhman, Suzanne, Fil. dr, Saltsjö-Duvnäs.
 Öhrn, Tore, Leg. läkare, Malmö.
 Öster, Karl-Inge, Medicinalråd, Stockholm.
- Apotekarsocieteten, Stockholm.
 Bergianska stiftelsen, Stockholm.
 Brooklyn Botanical Garden, New York.
 Dalarnes musei- och hembygdsförbund, Falun.
 Föreningen för Smålands fornminnen och kulturhistoria, Växjö.
 Föreningen för växtförädling av fruktträd, Balsgård, Fjälkestad.
 Hunt Botanical Library, Pittsburgh.
 Hälsingborgs museum, Hälsingborg.
 Institutionen för systematisk botanik, Uppsala.
 John Crerar Library, Chicago.
 Leufsta fideikommissbibliotek, Lövsbruk.
 Lärarhögskolan, Stockholm.

Summa 659 medlemmar, därav 40 ständiga. Föregående fullständiga medlemsförteckning är införd i årg. 1960. Rättelser till ovanstående förteckning mottagas av Almqvist & Wiksell, Box 616, 751 25 Uppsala 1.

Nya medlemmar kunna anmäla sig till sekreteraren eller någon annan av styrelsens medlemmar.

SVENSKA LINNÉ-SÄLLSKAPETS ÅRSSKRIFT, 1967

Rättelser

S. 42, r. 3 står bibliografiska, *skall stå* biografiska.

S. 44, r. 30 står Perssonielliineae, *skall stå* Perssoniellinae.

SVENSKA LINNÉ-SÄLLSKAPETS ÅRSSKRIFT

Årg. L · 1967

NILS VON HOFSTEN, Linnés dubbla bokföring. (<i>Summary:</i> Linnaeus's system of "double entries".)	1-12
ARVID HJ. UGGLA, Om Linnés <i>Nemesis divina</i> , i synnerhet de ursprungliga Nemesis-anteckningarna i London. (<i>Summary:</i> On Linnaeus's <i>Nemesis divina</i> .)	13-19
TELEMAK FREDBÄRJ, Linnæi medikamentlistor för Stockholmseskadern 1741. (<i>Summary:</i> Linnaeus's list of medicines for the Stockholm fleet, 1741.)	20-31
NILS HYLANDER, Linnaea, Jafnea, Anderssoniopiper och andra växtsläkten uppkallade efter svenskar. (<i>Summary:</i> Linnaea, Jafnea, Anderssoniopiper, and other plant genera named for Swedes.)	32-51
CARL-OTTO VON SYDOW, Svenska Linné-Sällskapets stiftande och första verksamhet. En tillbakablick vid 50-årsminnet. (<i>Summary:</i> The founding and first activity of The Swedish Linnaean Society.)	52-91
Smärre meddelanden	92-95
Svenska Linné-Sällskapets egna angelägenheter	96-108
Svenska Linné-Sällskapets medlemmar	109-119